

इलाम नगरपालिका इलाम

वस्तुगत विवरण

२०८१

(Municipal Profile)

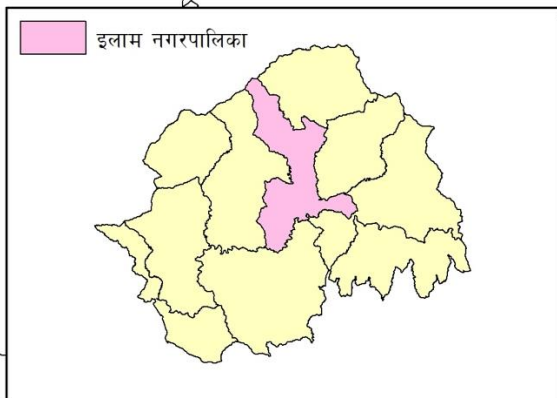
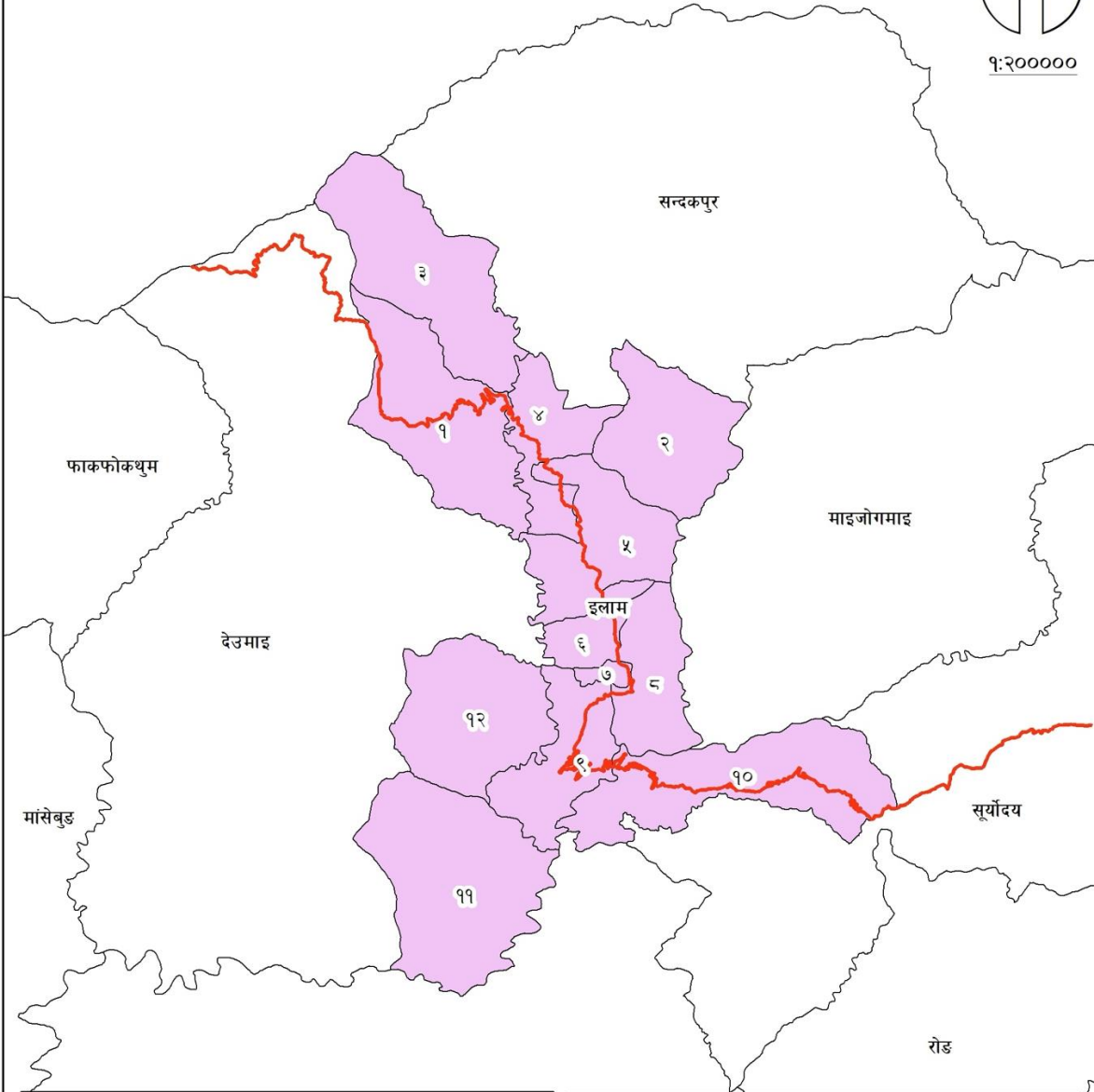

नगर कार्यपालिका इलाम
कोशी प्रदेश, इलाम
नेपाल
२०८१

प्रशासनिक विभाजन नक्सा
इलाम नगरपालिका, इलाम

१:२०००००

पं.स. २०८१ (सामान्य प्रशासन)
च.न.

समुन्नत इलाम. सम्पन्न इलामेली

इलाम नगरपालिका नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

कोशी प्रदेश, नेपाल
भानुपथ, इलाम
मिति:

नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण सम्बन्धमा

संविधानले संघीय लोकतन्त्रात्मक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अन्तरसम्बन्ध, सहकारीता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने व्यवस्था गरेको छ। संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको अधिकारको सूची छ। उक्त सूचीको क्रमसंख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रम संख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरेको छ।

स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा एवं वेरोजगारको तथ्याङ्क सहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क, संभाव्य प्राकृतिक, भौतिक र साँस्कृतिक स्रोतसाधनको तथ्याङ्कीय अभिलेख, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रमा उल्लेख गरेको छ। स्थानीय तहको खण्डीकृत तथ्याङ्क सहितको वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्न आधारभूत प्रक्रिया, विधिहरूको प्रयोग गरी गाउँ/नगर वस्तुस्थिती विवरण तयारी कार्यविधि, पहिलो संशोधन २०७८ वमोजिम इलाम नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको वस्तुगत विवरण तयार गरेको छ।

यो वस्तुस्थिती विवरण तयार गर्दा सूचना प्रविधिमा आधारित भई एकरूपता र स्तरीयता कायम गरी कार्यविधिमा उल्लेखित स्तरीकृत सूचक तथा विषयवस्तु एवम् तथ्याङ्क व्यवस्थापनका औजार तथा चरणबद्ध प्रक्रियालाई आधारभूत रूपमा लिई स्थानीय विशिष्टता एवं आवश्यकता अनकुल गरेको छ। यसले नगर विकास प्रक्रिया तथा सेवा प्रवाहका लागि नीति, योजना तथा कार्यक्रमहरू तयार गर्न सहयोग पुग्ने विश्वास लिएको छु। तथ्याङ्क संकलनको स्तरीय ढाँचामा चरणबद्ध प्रक्रिया अबलम्बन गरी वडाको वस्तुस्थिती भल्कने गरी कार्यविधिमा आधारित भई नगरस्तरीय वस्तुगत विवरण तयार भएको छ। इलाम नगरपालिका क्षेत्रको सामाजिक आर्थिक लगायतका सूचनाहरूलाई समय सापेक्ष रूपमा अद्याधिक गर्दै प्रविधिमैत्री रूपमा हात हातमा सहज सूचना उपलब्ध गराउने प्रयास स्वरूप इलाम नगरपालिकाले शुरु गरेको यो अभियान हामी सबैले प्रशंसा गर्न लायक छ।

अन्यमा, यस नगरको वस्तुगत विवरण (Municipal Profile) तयारीमा स्तरीयता कायम गरी वडाको समग्र अवस्था भल्कने सूचना प्रविधिमा आधारित भई सहज रूपमा तयार गरी प्रकाशनको यस अवस्थामा ल्याउने सहयोग पुऱ्याउने संस्था नामसालिङ्ग सामुदायिक विकास केन्द्र इलामलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु। त्यसैगरी यस वस्तुगत विवरण तयारीमा क्रममा हर क्षेत्रबाट सहयोग गर्नु हुने कार्यपालिका सदस्य, जनप्रतिनिधि, नगरपालिका कर्मचारी परिवार, स्थानीय सहयोगी संघ संस्था, तथ्यांक संकलनमा सहभागी हुने समुदायका सदस्य, नागरीक समाजका अग्रज एवं स्पष्ट र सही सूचना उपलब्ध गराउनु हुने सम्पूर्ण वडावासीहरू सबै प्रति हार्दिक अभार प्रकट गर्दछु।

.....
केदार थापा
नगरप्रमुख
२०८१ असार

विषय सूची

परिच्छेद १:	८
परिचय.....	८
१.१ पृष्ठभूमि.....	८
१.२ उद्देश्य.....	९
१.३ कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू.....	९
१.३.१ नेपालको संविधान	१०
१.३.२ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन	१०
१.३.३ तथ्याङ्क ऐन, २०१५ तथा नियमावली २०४१	१०
१.३.४ स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४	१०
१.३.५ स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४	१०
१.३.६ स्थानीय सरकार संचालन ऐन: २०७४	१०
१.३.७ गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८	११
१.४ तयारीका चरण	११
१.४.१ वस्तुस्थिति विवरण ढाँचा, औजार तथा कार्यविधि तयारी	११
१.४.२ वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यशाला	११
१.४.३ सहजकर्ता तथा स्वयंसेवी गणक छनौट अभिमुखीकरण र परिचालन	११
१.४.४ तथ्याङ्क संकलन.....	१२
१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र स्रोतनक्शा तयारी	१३
१.४.६ वस्तुस्थिति विवरणको मस्यौदा तयारी.....	१४
१.४.७ वस्तुस्थिति विवरण सुभ्र्भाव संकलन.....	१४
१.४.८ नगर वस्तुस्थिति विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी	१४
२.१ भौगोलिक अवस्थिति	१६
२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण.....	१७
२.३ राजनीतिक अवस्थिति.....	१८
२.४ धरातलीय अवस्था	१८
२.५ प्राकृतिक सम्पदा.....	१८
२.६ साँस्कृतिक उत्कृष्टता	१८
२.७ वडाको विकासका सम्भावनाहरू	१९
परिच्छेद ३:	२०
पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था.....	२०
३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्था	२०
३.२ बसाइँसराइ सम्बन्धी विवरण	२८
३.३ व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण	२८
३.४ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसंख्या विवरण.....	२९
३.५ संस्थागत जनसंख्या विवरण.....	२९
३.५ स्वास्थ्य विमामा आवद्ध जनसंख्या विवरण	३०
३.६ रगतको किसिम	३०
३.१५ स्रोत नक्शा.....	३०
परिच्छेद ४	३१
नगरपालिकाको आर्थिक अवस्था	३१
४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण.....	३१
४.१.१ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण	३१
४.१.२ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण.....	३१
४.१.३ औषत आम्दानी, खर्च र बचत विवरण.....	३३
४.१.४ पारिवारिक औषत खर्च विवरण	३४
४.१.५ विपन्नता स्तरीकरण विवरण.....	३४
४.१.६ खाद्यान्न सुरक्षाको अवस्था	३५
४.१.७ आवास संरचना विवरण.....	३५

४.१.८ गरिवीको दर (गरिवीको रेखामुखी रहेको जनसंख्या)	३७
४.१.९ आयात र निर्यातको अवस्था	३७
४.१.१० औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था	३७
४.१.११ बेरोजगार सम्बन्धी विवरण	३७
४.१.१२ असंगठित क्षेत्रका ज्यालादारी श्रमिक मजदुरहरूको विवरण	३८
४.२ वैदेशिक रोगारीमा गएकाहरूको जनसंख्या विवरण	३९
४.३ सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण	३९
४.४ भू उपयोग तथा स्वामित्व	३९
४.४.१ वर्तमान भू-उपयोग	३९
४.४.२ भू-स्वामित्व	४०
४.४.३ भोगचलन अनुसार घरजग्गाको स्वामित्व	४१
४.५ कृषि तथा पशुपालन	४३
४.५.१ सार्वजनिक पोखरी सम्बन्धी विवरण	४३
४.५.२ कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण	४३
४.५.३ पशुपक्षी र पशुपक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी विवरण	४६
४.५.४ व्यवसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण	४७
४.५.५ कृषि तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित सेवा तथा मानव संशाधन	४८
४.५.६ संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र	४८
४.५.७ कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण	४८
४.६ पर्यटन विकास (पर्यटन विकास उपलब्ध पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा) सम्बन्धी विवरण	४९
४.६.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण	४९
४.६.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण	५०
४.६.३ उपलब्ध पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी विवरण	५४
४.६.४ धार्मिक, ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण	५४
४.६.५ घरबास सम्बन्धी विवरण	५५
४.७ उद्योग, व्यापार व्यवसाय तथा वैकिङ्ग	५५
४.७.१ औद्योगिक विकास (लघु, घरेलु, साना, मझौला, ठूला उद्योग, सरकारी, पब्लिक, निजी र सहकारी)	५५
४.७.२ मिल तथा प्रशोधन सम्बन्धी विवरण	५६
४.७.३ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण	५६
४.७.४ स्थानीय बजार तथा व्यापारिक केन्द्रको विवरण	५७
४.७.५ बैंक तथा बित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण	५७
४.७.६ सहकारी सम्बन्धी विवरण	५८
परिच्छेद ५:	६२
सामाजिक अवस्था	६२
५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास	६२
५.१.१ पाँचबर्ष भन्दा माथिको साक्षरता तथा शैक्षिक विवरण	६२
५.१.२ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास	६२
५.१.३ तहगत रूपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालय विवरण	६३
५.१.४ विद्यालय तथा प्रधानाध्यापकहरूको विवरण	६३
५.१.५ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण	६६
५.१.६ इलाम नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालयहरूको विवरण	७०
५.१.७ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्रा तथा शिक्षकको विवरण	७०
५.१.८ सिकाइ, उपलब्धि तथा उत्तीर्ण दर	७३
५.१.९ विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण	७३
५.१.१० नगरको शैक्षिक गुणस्तर	७४
५.१.११ आधारभूत र माध्यमिक विद्यालयमा पहुँचको अवस्था	७४
५.१.१२ छात्रवृत्ती तथा अन्य लक्षित सुविधा उपलब्धताको अवस्था	७५
५.१.१३ नमूना तथा ईन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालयको विवरण	७५
५.१.१४ सुधारिएको मापदण्ड (भूकम्प प्रतिरोधी) अनुसार निर्माण भएका तथा रेट्रोफिटिङ गरिएका विद्यालय	७६
५.१.१५ स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी	७६
५.१.१६ सामुदायिक विद्यालयहरूमा बिद्यार्थी उत्तिर्ण प्रतिशत	७७
५.१.१७ स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी	७७
५.१.१८ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास	७८

५.१.१७ अपाङ्गता भएका विद्यार्थी संख्या	७८
५.१.१८ दलित विद्यार्थी संख्या	७८
५.१.१९ जनजाती विद्यार्थी संख्या	७८
५.१.२० बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण	७९
५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण	७९
५.२.१ स्वास्थ्य संस्थाको विवरण	७९
५.२.२ जिल्ला अस्पतालमा उपलब्ध तथा कार्यरत जनशक्ति	८०
५.२.३ प्राथमिक स्वास्थ्य सेवामा पहुँचको अवस्था	८१
५.२.४ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरु	८१
५.२.५ बालस्वास्थ्य तथा कुपोषणको स्थिती	८३
५.२.६ खोप सेवा तथा सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण	८३
५.२.७ सुरक्षित मातृत्व	८३
५.२.८ उपचारको लागि पहिलो सेवा लिने सम्बन्धी विवरण	८४
५.२.९ प्रमुख रोग र उपचार सम्बन्धी विवरण	८४
५.३ खानेपानी तथा सरसफाई	८५
५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था	८५
५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था	८६
५.३.३ शौचालय प्रयोगको अवस्था	८७
५.३.४ सार्वजनिक शौचालयको अवस्था	८७
५.३.५ फोहोरमैला व्यवस्थापन	८७
५.३.५.१ फोहोरमैलाको घरायसी व्यवस्थापन	८८
५.३.६ ढल व्यवस्थापन	८८
५.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण	८९
५.४.१ लिङ्ग अनुसार बाल विवाह (अठार वर्ष मुनिका)	८९
५.४.२ कामदारको रूपमा रहेका बालबालिकाहरुको विवरण	८९
५.४.३ बालकलव तथा संजालको विवरण	८९
५.४.४ घरपरिवार विहीन बालबालिकाको अवस्था	८९
५.४.५ जेष्ठ नागरिक विधवा तथा एकल महिला सम्बन्धी विवरण	८९
५.४.६ अल्पसंख्यक सीमान्तकृत वर्गको विवरण	८९
५.४.७ संघसंस्थामा महिलाको सलग्नताको अवस्था	९०
५.४.५ वार्षिक कार्यक्रमबाट लक्षित कार्यक्रमतर्फ भएको विनियोजन तथा खर्चको अवस्था	९०
५.५ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन	९०
५.५.१ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण	९०
५.५.२ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण	९१
५.६ कला, भाषा तथा संस्कृति	९१
५.६.१ धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थल	९२
५.६.२ सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौतारा	९२
५.६.३ विशेष शिक्षा तर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण	९३
५.६.४ धार्मिक स्थलको विवरण	९३
५.६.५ स्थानीय चाडपर्व तथा जात्रा र मेला	९४
५.७ शान्ति तथा सुरक्षाको अवस्था	९५
परिच्छेद ६	९६
वन तथा वातावरणीय स्थिति	९६
६.१ वन क्षेत्रको अवस्था	९६
६.१.१ वन क्षेत्र र प्रकार सम्बन्धी विवरण	९६
६.१.२ वन व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण	९६
६.१.३ वृक्षारोपणका लागि खाली स्थान सम्बन्धी विवरण	९७
६.१.४ वनजन्य उत्पादन विवरण	९७
६.१.५ जिडिबुटीको उत्पादन, संकलन तथा निकासी सम्बन्धी विवरण	९७
६.२ जलस्रोत तथा जलाधार क्षेत्र	९७
६.२.१ प्रमुख जलाधार र उपजलाधारको अवस्था	९७
६.२.२ नदी तथा खोला सम्बन्धी विवरण	९८
६.२.३ तालतलैया र पोखरी र सीमसार क्षेत्र सम्बन्धी विवरण	९८
६.२.४ जलस्रोत र उपयोगको स्थिति विवरण	९८

६.३ जैविक विविधता र वातावरणीय सेवा.....	९८
६.३.१ बासस्थानको आधारमा महत्वपूर्ण जनावार तथा चराचुरुङ्गीको विवरण.....	९८
६.३.२ महत्वपूर्ण वनस्पति विवरण.....	९९
६.५ विपद् जोखिम व्यवस्थापन.....	१०१
६.५.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल स्थानमा बसोबास गरेका परिवार) विवरण.....	१०१
६.५.२ विपद्/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण.....	१०१
६.५.३ विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय.....	१०१
६.५.४ विपद् व्यवस्थापनको पूर्व तयारी.....	१०२
६.५.५ आपतकालिन यातायात साधन सम्बन्धी विवरण.....	१०२
६.५.६ खुला क्षेत्र सम्बन्धी विवरण.....	१०२
परिच्छेद ७.....	१०३
भौतिक विकासको अवस्था.....	१०३
७.१ यातायात पूर्वाधार.....	१०३
७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था.....	१०३
७.१.२ सवारी सुविधा.....	१०४
७.१.३ फोलुंगे पुल तथा ट्रष्ट.....	१०५
७.१.४ वडा कार्यालयबाट नगरपालिका कार्यालय सम्मको दुरी.....	१०५
७.१.५ नगर क्षेत्रभित्र चल्ने सवारी साधन.....	१०६
७.१.६ बसपार्क, ट्याक्सी पार्क, विसौनी र पार्किङ्ग सम्बन्धी विवरण.....	१०६
७.१.७ घरधुरीमा रहेका सवारीसाधन सम्बन्धी विवरण.....	१०६
७.१.८ सडक पहुँचमा भएका घरधुरीहरु.....	१०७
७.२ बिद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा.....	१०७
७.२.१ बत्ति बाल्ने इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार.....	१०८
७.२.२ जलबिद्युत, सौर्य, वायू ऊर्जाबाट बिद्युत उत्पादन विवरण.....	१०८
७.२.३ बिद्युत उपलब्ध घरपरिवार विवरण.....	१०८
७.२.४ आफ्नै नाममा रहेको बिद्युत मिटर प्रयोग गर्ने परिवार.....	१०८
७.३ सञ्चार तथा प्रविधि.....	१०९
७.३.१ हुलाक तथा पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण.....	१०९
७.३.२ दुरसंचार सेवा सम्बन्धी विवरण.....	१०९
७.३.३ रेडियो स्टेसन सम्बन्धी विवरण.....	१०९
७.४.१ सडक बत्तीको उपभोग अवस्था.....	११०
७.४.२ सतहनाला प्रकारका आधारमा घरधुरी.....	१११
७.४.५ सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण.....	१११
७.४.५ पशुवधशालाको विवरण.....	१११
७.४.६ शवदाहस्थल सम्बन्धी विवरण.....	११२
परिच्छेद ८.....	११३
संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति.....	११३
८.१ संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था.....	११३
८.१.१ वडा संचालनको संगठनात्मक ढाँचा.....	११३
८.१.२ नगर विषयगत शाखा तथा मानव संसाधनको अवस्था.....	११३
८.१.३ वडामा रहेका संघीय, प्रदेश, जिल्ला तथा नगरस्तरीय कार्यालय तथा निकायहरु.....	११४
८.१.४ विगत ५ आर्थिक वर्षको बजेट विवरण.....	११४
८.१.५ अचल सम्पत्ति विवरण.....	११५
८.२ सेवा सुविधा संचालन र व्यवस्थापन.....	११५
८.२.१ उपलब्ध सेवा सुविधाको प्रकार.....	११५
८.२.२ सेवा प्रवाह प्रक्रिया र पृष्ठपोषण.....	११५
८.३ संस्थागत सम्बन्ध र नागरिक संगठन.....	११६
८.३.१ नगर भित्रका टोल विकास संस्थामा आवद्धता विवरण.....	११६
८.३.२ परम्परागत समूह तथा समुदायमा आधारित संस्था विवरण.....	११६
८.३.३ गैससको विवरण र वार्षिक बजेट.....	११७
८.३.४ नगरपालिकाले संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरु.....	११७
८.४ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली.....	११८

परिच्छेद १:

परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

वस्तुगत विवरण (Profile) भन्नाले कुनै स्थान, क्षेत्रमा रहेको जनसंख्या, भौगोलिक अवस्था, समाजिक विशेषता, प्राकृतिक सम्पदा, आर्थिक अवस्था, विकासको स्थिति आदि स्पष्ट हुने आधारभूत तथ्यांक, सूचक वा आधाररेखाको विवरण रहेको दस्तावेज हो। वस्तुगत विवरणलाई नेपालीमा “पार्श्वचित्र” पनि भनिन्छ। साथै कुनै प्रशासनिक वा भौगोलिक क्षेत्र बारेको तथ्याङ्क प्राप्ति, विश्लेषण तथा प्रस्तुती गरिएको विवरणलाई पनि वस्तुगत विवरण (Profile) भन्ने गरिएको छ।

नेपालको संविधान २०७२ ले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको हुने र राज्यशक्तिको प्रयोग तीनै तहले संविधान र कानून बमोजिम गर्ने व्यवस्था गरेको छ। संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अन्तरसम्बन्ध सहकारिता, सहअस्तित्व र समन्वयको सिद्धान्तमा आधारित हुने व्यवस्था गरेको छ। संविधानको अनुसूची ८ को स्थानीय तहको अधिकारको सूचीको क्रमसंख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरेको छ। नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदनले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, वेरोजगारको तथ्याङ्कसहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क, संभाव्य प्राकृतिक, भौतिक र साँस्कृतिक श्रोत साधनको तथ्याङ्कीय अभिलेख, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनलाई स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र भनी उल्लेख गरेको छ। उपरोक्त संवैधानिक व्यवस्था र अधिकारको व्याख्या अनुसार स्थानीय तहको विस्तृत र खण्डीकृत तथ्याङ्क सहितको वस्तुगत विवरण तयार गर्न आधारभूत प्रक्रिया, विधि र फारामहरू सहितको गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ जारी गर्‍यो। यसै कार्यविधि बमोजिम नगरपालिकाको जनसंख्या, आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक, भौतिक, वन, वातावरण र विपद तथा संस्थागत वस्तुस्थिति स्पष्ट भल्कने तथ्याङ्कको मान्य सिद्धान्त अनुसारसवै नगरपालिका/वडापालिकाको वस्तुगत विवरणतयार गर्नुपर्ने कानूनी व्यवस्था गरियो। स्थानीय स्थानीय सरकार संचालन २०७४ ले को दफा १२ को २ ख मा वडा भित्रको तथ्यांक अध्यावधिक र संरक्षण गर्ने जिम्मेवारी तोकेको छ सोही आधारमा इलाम नगरपालिकाले आफ्नो नगरको वस्तुगत विवरण (Profile) तयार गर्ने कार्य प्रक्रियागत रूपमा गरेको हो।

इलाम नगरपालिकाले यस वस्तुगत विवरण (Profile) दस्तावेजमा प्रस्तुत भएका तथ्यांक तथा सूचनाहरूको आधारमा आगामी वडा तथा नगरपालिकाको कार्यक्रम तथा योजनाहरू प्रस्ताव गर्न मद्दत हुनेछ। साथै त्यसले अन्य सरकोकारवालाहरूलाई विकासका कृयाकलाप संचालन गर्न सहयोग पुऱ्याउने हुनाले वस्तुगत विवरणमा भएका तथ्यांक र सूचकका आधारमा नगरपालिका/वडाहरूको एकीकृत ग्रामीण विकास योजना समेत तयार गरी सोही बमोजिम स्थानीय तहमा विकास निर्माणका कामहरू अधि बढाउन पर्ने नीतिगत व्यवस्था छ। सोही बमोजिम जारी भएका निर्देशिका र ढाँचामा यस इलामनगरपालिको वस्तुगत विवरण तयार भएको छ। यस इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्नको लागि स्थानीय गैह्र सरकारी संस्था नामसालिङ सामुदायिक विकास केन्द्र इलामको प्राविधिक सहयोगमा वस्तुगत विवरण (Profile) दस्तावेज निर्माण कार्य भएको छ।

१.२ उद्देश्य

यस वस्तुगत विवरण तयारीको प्रमुख उद्देश्य नगरपालिकाको सेवा प्रवाह तथा विकास प्रक्रियाका नीति नियम तयारी, योजना तथा कार्यक्रमहरू तयार गर्न अत्यावश्यक आधारभूत तथ्यांक, सूचना वा विवरणहरू आवश्यक पर्ने हुन्छ। तथ्यांक तथा सूचना संकलन, विश्लेषण तथा व्यवस्थापनका न्यूनतम विषयहरूमा एकरूपता जरुरी छ। यस्को लागि स्तरीयता कायम गरी तथ्यांक संकलनका पद्धति, प्रक्रिया, औजार तथा प्रक्रियाहरू निर्धारण भएको स्तरीय ढाँचामा वस्तुगत विवरण तयारी गरी य नगरपालिकाको विकास गतिविधिलाई दिशानिर्देश गर्नु नै हो। यसका अन्य उद्देश्यहरू निम्न अनुसार रहेका छन् :

- संघीय शासन प्रणाली बमोजिम स्थानीय तहमा इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्ने कानूनी र नीतिगत आधार सहित कायान्वयनमा लैजाने।
- स्थानीय तहको तथ्याङ्क व्यवस्थापनमा स्तरीयता कायम गरी नगरको वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, तथ्याङ्क संकलनका औजार तथा प्रक्रियाको आधारमा काम गर्ने,
- विषय, क्षेत्रगत स्थिति सहित नगरपालिका र वडाहरूको योजना तर्जुमा तयारीका लागि स्तरीय तथ्याङ्कीय सूचकहरू प्रदान गर्ने,
- इलाम नगरपालिका स्तरमा सूचना प्रविधिमा आधारित तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्न प्रविधि प्रयोग, स्थानीय सरकारमा सूचना प्रविधिमैत्री सूचना व्यवस्थापन संस्थागत गर्ने,
- स्थानीय योजना तर्जुमाका लागि आवश्यक आधाररेखा सूचना विवरण तयार गरी विकास गतिविधि अगाडी वढाउनु।
- इलाम नगरपालिकाको योजनावद्ध विकास प्रणाली स्थापित गर्दै नतिजमा आधारित अनुगमन पद्धति कायम गर्न।

१.३ कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू

संवैधानिक व्यवस्था, नीतिगत निर्णय तथा व्यवस्था, तथ्याङ्कका मान्य सिद्धान्त र आधार, विगतका अनुभव तथा सिकाईलाई आधार मानी गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ तयार गरिएको हो। यसमा नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन सम्बन्धी ऐन २०७४, नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, तथ्याङ्क ऐन, स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ जस्ता कानूनी र नीतिगत व्यवस्थालाई आधार लिईएको छ। साथै साविकमा गाउँ, नगर र जिल्लाको वस्तुगत विवरण तयारीमा अभ्यास गरिएको ढाँचा, विधि तथा प्रक्रियालाई समेत आधारको रूपमा लिईएको छ। केन्द्रिय तथ्याङ्क विभाग, विषयगत मन्त्रालय तथा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय बीच राय परामर्श, छलफल गरी यस क्षेत्रमा विगत लामो समय देखि संलग्न संस्था तथा विज्ञहरूका सुझावहरूलाई समेत समेटेर यो इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको हो।

संघीय शासन प्रणाली तथा देहाय अनुसारका प्रमुख विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थामा आधारित रही र स्थानीय शासन संचालन ऐन २०७४। गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि २०७८ बमोजिम चरणबद्ध र व्यवस्थित रूपमा यस इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ।

गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ बमोजिम गाउँ तथा नगरको वस्तुगत विवरण तयार गर्न अनुसूची १ मा उल्लेख भए अनुसारका कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाको आधारमा यो वडाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ। वस्तुगत विवरण तयारीका नितिगत आधारहरू निम्नानुसार रहेका छन्।

१.३.१ नेपालको संविधान

नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको अधिकारको सूचीको क्रमसंख्या ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत गरेको छ। संविधानको धारा ५७ को उपधारा (४), धारा २१४ को उपधारा (२), धारा २२१ को उपधारा (२), धारा २२६ को उपधारा (१) अनुसार स्थानीय तहको अधिकारको सूची अनुसूची ८ बमोजिम हुनेछ।

१.३.२ नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरूको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन

संविधानको अनुसूची ८ को स्थानीय तहको एकल अधिकारको विस्तृतीकरणले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, वेरोजगारको तथ्याङ्कसहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको छ।

१.३.३ तथ्याङ्क ऐन, २०१५ तथा नियमावली २०४१

जनतालाई अधिक मात्रामा ठोस हित हुने नीति निर्धारण गर्न, सरकारी निकायहरूको प्रशासकीय निपुणता बढाउन र मूलकको आर्थिक गतिविधिबारे यथार्थ ज्ञान प्राप्त गर्न सरकारलाई यथार्थ आधार चाहिने र त्यस्तो आधार जुटाउन तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी सुविधाको व्यवस्था गर्न तथ्याङ्क संकलन, विश्लेषण, अभिलेख र प्रकाशन गर्ने कामको निमित्त एक केन्द्रीय विभागको स्थापना गरी शान्ति, सुव्यवस्था, जनताको सुविधा र आर्थिक हित कायम राख्न तथ्याङ्क ऐन, २०१५ जारी गरिएको छ।

१.३.४ स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषदको मिति २०७४ जेठ २ गतेको निर्णय अनुसार स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४ जारी भएको छ। यस आदेशको अनुसूची ३ मा स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन बारेमा र अनुसूची ४ मा गाउँ तथा नगरपालिका कार्यालयहरूले योजना तर्जुमा र तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्नु पर्ने व्यहोरा उल्लेख छ। प्रस्तुत आदेशमा जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ।

१.३.५ स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४

यस दिग्दर्शनको दफा १ मा “प्रत्येक स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट नतिजामूलक ढंगले गर्नु पर्ने र योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानिय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिती देखिने गरी वस्तुगत विवरण (Profile) तयार गर्नु पर्ने छ” भन्ने व्यवस्था रहेको छ।

१.३.६ स्थानीय सरकार संचालन ऐन: २०७४

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ को उपदफा २ को च (२) र (३) ड को (२), (४), (५) र (६) मा स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन, दफा ११ को उपदफा २ थ (१), (२) (३), (४) र (५) मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन तथा दफा १२ को वडा समितिको काम, कर्तव्य अधिकार अन्तर्गत उपदफा २ को ख मा तथ्याङ्क अद्यावधिक तथा संरक्षण अन्तर्गत खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचनासहितको वडाको पार्श्वचित्र तयार तथा अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था रहेको छ।

१.३.७ गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८

यस गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि मा समावेश हुने विषयवस्तु तथा ढाँचा (दफा ८.१ (क) र (छ) ८.२ (ग) सँग सम्बन्धित) मा यस इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गरिएको छ ।

१.४ तयारीका चरण

१.४.१ वस्तुस्थिति विवरण ढाँचा, औजार तथा कार्यविधि तयारी

गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ को आधारमा यस इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण चरणबद्ध, व्यवस्थित र सहभागितामूलक रूपमा तयार गरीएको छ । यस कार्य गर्न निम्न चरणहरू प्रयोग भएका छन् जुन देहायअनुसार रहेका छन् ।

१.४.२ वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यशाला

वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीको लागि नगरपालिका पदाधिकारी, कर्मचारी र सरोकारवालाहरू बीच वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा, औजार, तथा कार्यविधिमा छलफल गर्न र तथ्याङ्कको स्रोत तथा तयारी विधिबारे साझा धारणा, बुझाई र अपनत्व कायम गर्न मिति २०८१।०१।१५ दिनको सवै सरोकारवालाहरूको समक्ष वस्तुगत विवरण तयारीको लागि आवश्यक प्रक्रियाहरूको विषयमा सवै सरोकारवालाहरूलाई जानकारी गराउने कार्य सम्पन्न भयो । नगरपालिका क्षेत्रको भौगोलिक अवस्था, जनसंख्या, सामाजिक, आर्थिक, प्राकृतिक, भौतिक, वातावरणीय र संस्थागत वस्तुस्थिति भल्कने र भौगोलिक (वडा) तथा सामाजिक (लैङ्गिक र जातीगत) रूपमा खण्डीकृत विवरण खुल्ने गरी अनुसूची दफा ८.१ (क) र (छ) ८.२ (ग) सँग सम्बन्धित बमोजिमको वस्तुगत विवरणको स्तरीय ढाँचा नासाविकेले प्रस्तुत गर्‍यो । यस कार्यशालामा नगर प्रमुख, साथै सम्पूर्ण पदाधिकारीहरू, वडा अध्यक्ष र सचिव, विषयगत कार्यालयका प्रतिनिधिहरू, संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू लगायत नगरले आमन्त्रण गरेका राजनितिक दलका प्रतिनिधिहरू लगायत अन्य आमन्त्रित नागरिक समाजका अगुवाहरू कर्मचारी सवैको उपस्थिति रहेको थियो ।

१.४.३ सहजकर्ता तथा स्वयंसेवी गणक छनौट अभिमुखीकरण र परिचालन

यस नगरको वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीका यसै क्षेत्रमा विगतदेखि कार्यरत रहदै आएको संस्था नासाविके इलामलाई छनौट गर्ने निर्णय प्रक्रियागत ढंगबाट भयो । संस्था छनौट भई सकेको सूचना प्राप्त भएपश्चात नासाविकेले इलाम नगरपालिका सवै वडाहरूको तथ्यांक तथा सूचनाहरू संकलनका लागि कार्यविधिको आधारमा वस्तुगत विवरण तयारीसँग सम्बन्धित विषयवस्तुमा प्रारम्भिक छलफलको लागि बैठकको आयोजना गरेको थियो । छलफलमा कार्यक्रमको प्रक्रियागत विषयमा छलफल गरी विभिन्न निर्णयहरू भए । जस्मा गणकहरू स्थानीय टोलहरूबाट छनौट गर्ने र छनौटको जिम्मेवारी स्थानीय वडा समितिलाई दिईको थियो । जिम्मेवारी अनुसार सवै टोललाई समेटने वडागत रूपमा आवश्यक गणकहरूको छनौट गरी अभिमुखीकरण कार्यक्रमको लागि नामसालिलड सामुदायिक विकास केन्द्रमा नावावली प्रस्तुत गर्‍यो ।

गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ को आधारमा नासाविकेले घरघुरीमा तथ्यांक संकलनको लागि **मोबाइल एप्लिकेसन** (Mobile Application) निर्माण तथा डाटावेस डिजाइन तयारी गरेको हो ।

वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीका लागि नासाविकेले वडा स्तरबाट छनौट भई आएका तथ्यांक संकलकहरूलाई विधुतिय तथ्यांक तथा सूचना संकलन मोबाइल एप्लिकेसन (Mobile Application) तथा अन्य आवश्यक पर्ने सूचना संकलन सम्बन्धि प्रत्येक वडामा १/१ दिने अभिमुखीकरण तालिम संचालन भएको थियो । अभिमुखीकरण तालिममा गणकहरूलाई परिचालन गर्ने कार्ययोजना समेत तयारी गरी परिचालन गरियो । वडा स्तरका तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलकहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको थियो । वडागत रूपमा तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलकहरूको नामावली विवरण अनुसूचीमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

वडागत रूपमा तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलकहरूको विवरण अनुसूचीमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १: वडागत रुपमा तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलकहरूको विवरण

सि.नं.	वडा नं.	जम्मा घरधुरी	तथ्यांक संकलकहरूको विवरण		जम्मा
			महिला	पुरुष	
१	१	११७८	११	१०	२१
२	२	६१७	१२	६	१८
३	३	७३८	१३	४	१७
४	४	७७५	३	७	१०
५	५	१३२१	१२	६	१८
६	६	९२३	३	४	७
७	७	१४२४	९	४	१३
८	८	१२२८	९	६	१५
९	९	११७८	३	२	५
१०	१०	१२०१	४	१४	१८
११	११	८५४	९	१४	२३
१२	१२	७४२	७	७	१४
	जम्मा	११५१०	१०६	८५	१९१

१.४.४ तथ्याङ्क संकलन

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीका लागि तथ्यांक तथा सूचना संकलनको कार्य निम्न चरणमा संचालन भयो ।

१.४.४.१ घरधुरी स्तर को तथ्यांक संकलन

वडा वडाका तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलनहरूलाई आ-आफ्नो वडाका टोलहरूको तथ्यांक तथा सूचना संकलनको कार्य निर्धारित समयमा काम सम्पन्न गर्ने गरी सम्पूर्ण जिम्मेवारी दिई टोल टोलमा पठाईयो । जिम्मेवारी अनुसार सबै वडाका टोलहरूको तथ्यांक संकलकहरूले तथ्यांक संकलनको कार्य मिति २०८१ जेष्ठ महिनामा सम्पन्न गरेका थिए । मोबाइल एप्लिकेसन (Mobile Application) वाट प्रत्येक घरधुरीहरू पारिवारीक विवरणका साथै सबै घरको फोटो र घर रहेको स्थानको GPS Location समेत संकलन गरिएको छ ।

१.४.४.२ संघसंस्था, व्यवसाय, उद्योगधन्दा

तालिम प्राप्त तथ्यांक संकलनहरूले मोबाइल एप्लिकेसन (Mobile Application) वाट प्रत्येक संघसंस्था, व्यवसाय, उद्योगहरू सबैको विस्तृत विवरणका साथै व्यवसायको फोटो र व्यवसाय रहेको स्थानको GPS Location समेत संकलन गरिएको छ ।

१.४.४.३ समुदाय र टोल स्तर

घरधुरी स्तरको तथ्यांक समायोजना गरी तथ्यांक प्रामाणिकरण र समुदाय र वडा स्तरको सूचना संकलनको लागि आवश्यक विभिन्न तथ्यांक संकलन फारमहरू तथा चेकलिष्ट तयार गरी प्रत्येक टोलहरूमा गई तथ्यांक प्रामाणिकरण र संकलन गर्ने कार्य सम्पन्न गरियो । टोलमा स्थानीय जिम्मेवारी स्थानीय जानकारहरू सबैको उपस्थितीमा यो कार्य सम्पन्न गरिएको हो । छलफलवाट टोलमा छुट भएका परिवारको विवरण, टोल स्तरका थप तथ्यांक तथा सूचनाहरू संकलन गरिएको हो ।

१.४.४.४ द्वितीय श्रोतवाट सूचना संकलन

यस वडाको वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीको लागि आवश्यक पर्ने सूचनाहरू द्वितीय श्रोतवाट समेत लिईएको छ। इलाम नगरपालिकाको कार्यालय, स्थानीय वडा कार्यालयवाट आवश्यक पर्ने सूचना तथा जानकारीहरू संकलन गरिएको छ साथै मुख्य गरी राष्ट्रिय जनगणना २०७८, विषयगत कार्यालयका विगत वर्षका प्रतिवेदनहरू, स्थानीय संघसंस्थावाट प्राप्त सूचनाहरू, इलाम नगरपालिकाका साविक वडाहरूको विवरण र इलाम नगरपालिकाको कार्यालय र सम्बन्धित वडाहरूवाट थप आवश्यक सूचनाहरू संकलन गरी समावेश गरिएको छ।

१.४.४.५ जैविक भौतिक तथ्याङ्क संकलन

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयारीको लागि आवश्यक पर्ने जैविक भौतिक तथा प्राकृतिक श्रोत सम्बन्धि तथ्य तथ्यांक संकलन कार्य नामसालिङ्ग सामुदायिक विकास केन्द्रका विषय विशेषज्ञहरूद्वारा सम्बन्धित वडा र टोलहरूको सहयोगीहरूको सहयोगमा समुदायको स्थलगत अवलोकन गरी सम्पन्न गरियो। उक्त तथ्यांक तथा सूचनाहरूको आधारमा वडा क्षेत्रभित्रको जैविक भौतिक तथा प्राकृतिक श्रोतको प्राप्त तथ्यांकहरूको आधारमा विश्लेषण गरी नक्सा तयार गरी वातावरणीय पक्षलाई समावेश गरिएको छ। यी तथ्यांकहरू संकलन गर्ने प्रकृया यस प्रकार रहेको छ।

- सम्बन्धित वडाको टोपोग्राफिकल नक्सा र हवाईफोटोको अध्ययन, Digital Image तथा प्रत्यक्ष फिल्डमा GPS Survey को माध्यमबाट आधार नक्सा तयार
- तथ्यांक संकलनका लागि स्थानीय वातावरणका विविध पक्षलाई समेट्ने चार किसिमको (कृषि, वन, वस्ती तथा वाई स्तरीय) फारमहरूको निर्माण
- Google Map तथा नक्सामा देखिएका फरक फरक परिस्थितिकीय प्रणालीलाई फिल्ड भ्रमणद्वारा पत्ता लगाई सो परिस्थितिकीय प्रणालीको वस्तु स्थिति भत्किने गरी निर्माण गरिएको फारम अनुसार तथ्यांक संकलन
- वडामा भएका सम्पूर्ण भौगोलिक सूचनालाई GPS Survey र Google Earth को माध्यमले गरिने नक्सांकन
- संकलित तथ्यांकलाई वातावरणीय पक्षसँग सम्बन्धित गराउँदै भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System) को माध्यमले गरिने विश्लेषण

यस प्रकिया अनुसार इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीको लागि सबै परिस्थितिकीय प्रणालीको प्रतिनिधित्व गराउनको लागि प्रत्येक टोल, खोल्सा, पहिरो तथा विभिन्न संघ संस्थाहरू, सामाजिक स्थान तथा क्षेत्रहरू भ्रमण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको थियो। यस बाहेक मुख्य मुख्य सूचना दाता तथा समूह छलफलबाट पनि जैविक भौतिक तथ्यांकहरू संकलन गरिएको हो।

१.४.५ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र स्रोतनक्शा तयारी

तथ्याङ्कहरूको विश्लेषण, विषयगत समायोजन तथा सफ्टवेयर तालिकीकरण एक महत्वपूर्ण चरण हो। नगरपालिका भित्रका वडाभित्रको प्राप्त टोलगत रूपमा संकलित पारिवारीक तथ्याङ्क तथा अन्य सूचनाहरूको समायोजन सफ्टवेयर मार्फत तालिकीकरण गरिएको छ। साथै सबै तथ्यांकहरू नगर र वडा कार्यालयलाई आवश्यक पर्ने सूचनाको विशेषताका आधारमा वर्गिकरण, प्रशोधन तथा समायोजन गरीएको छ। तथ्यांक तथा सूचनाहरू खण्डिकृत गरी विषयगतरूपमा समायोजन गरी तालिकीकरण गरिएको छ। वडा भित्रका सूचनाहरू विश्लेषण गर्दा नक्सा, तथ्याङ्क, सूचना सबै कुरालाई आधार बनाईएको छ।

जैविक भौतिक तथ्याङ्क संकलन पश्चात सो तथ्याङ्कहरूको आधारमा GIS नक्सा तयारी भएको छ र त्यसबाट समेत यस नगर र वडाको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण गर्ने कार्य भएको छ। GIS नक्सा तयार गर्दा श्रोत नक्साहरू, मुख्य जमिनको उपयोग, पूर्वाधार, वातावरणीय संवेदनशिल क्षेत्र, पुनस्थापना र संरक्षण गर्नुपर्ने क्षेत्रहरू, वाटो, वस्ति, खोला, प्राकृतिक श्रोत आदि प्रस्तुत गरिएको छ।

विभिन्न प्रथम तथा द्वितीय श्रोतवाट संकलन गरी समायोजन गरिएका तथ्यांकहरूलाई फिल्ड परिक्षणका लागि सवै वडा कार्यालयमा सवै तथ्यांकहरूलाई प्रामाणिकरण गर्ने काम सम्पन्न भयो । कार्यशालामा वडा समिति, वडाका कर्मचारीहरु, राजनैतिक दल, स्थानीय संघ संस्था प्रतिनिधिहरु, शिक्षक, वुद्धिजिविहरुको उपस्थिती रहेको थियो । कार्यशालावाट आएका सल्लाह तथा सुझावलाई यस विवरणमा समावेश गरि नगर स्तरमा छलफल गरी यो समायोजन तथा विश्लेषण भएको छ ।

१.४.६ वस्तुस्थिति विवरणको मस्यौदा तयारी

वडावाट प्रामाणिकरण भै आएको तथ्यांकहरु तथा सूचनालाई गाउँ नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि २०७८ अनुसूची ३ अनुसारको ढाँचामा नगरको मस्यौदा वस्तुगत विवरण (Profile) तयार गरियो ।सवै सूचनाहरु खण्डित गरी विषयगत आधारमा खण्ड तथा उपखण्ड प्रस्तुत गरी छलफलको लागि मसौदाको रूपमा तयारी गरियो । मस्यौदा वस्तुगत विवरण तयारीको लागि नासाविके इलामले सवै क्षेत्रका विज्ञ (समाजशास्त्री, मानवशास्त्री, अर्थशास्त्री, कृषि विद, वातावरणविद, भूगर्भ विद, सूचना प्रविधि) हरूलाई परिचालन गरी यो मस्यौदा तयार गरेको हो ।

१.४.७ वस्तुस्थिति विवरण सुझाव संकलन

निर्धारित ढाँचामा तयारी मस्यौदाको वस्तुगत विवरण माथि छलफल तथा प्रामाणिकरणको लागि मिति नगरपालिकामा १ दिनको कार्यक्रमको आयोजना गरियो । कार्यशालावाट छुटेका, स्पष्ट नभएका विषयहरुमा राय सल्लाह तथा सुझावहरु संकलन भयो । संकलित सुझावहरुको आधारमा इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण (Profile) तयारीको अन्तिम रूप दिने निर्णय गरियो । साथै उक्त वस्तुगत विवरणलाई आधार लिएर यस इलाम नगरपालिकाले आगामी कार्यहरु अगाडी वढाउने प्रतिवद्धता समेत कार्यशालावाट निर्णय भयो ।

१.४.८ नगर वस्तुस्थिति विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

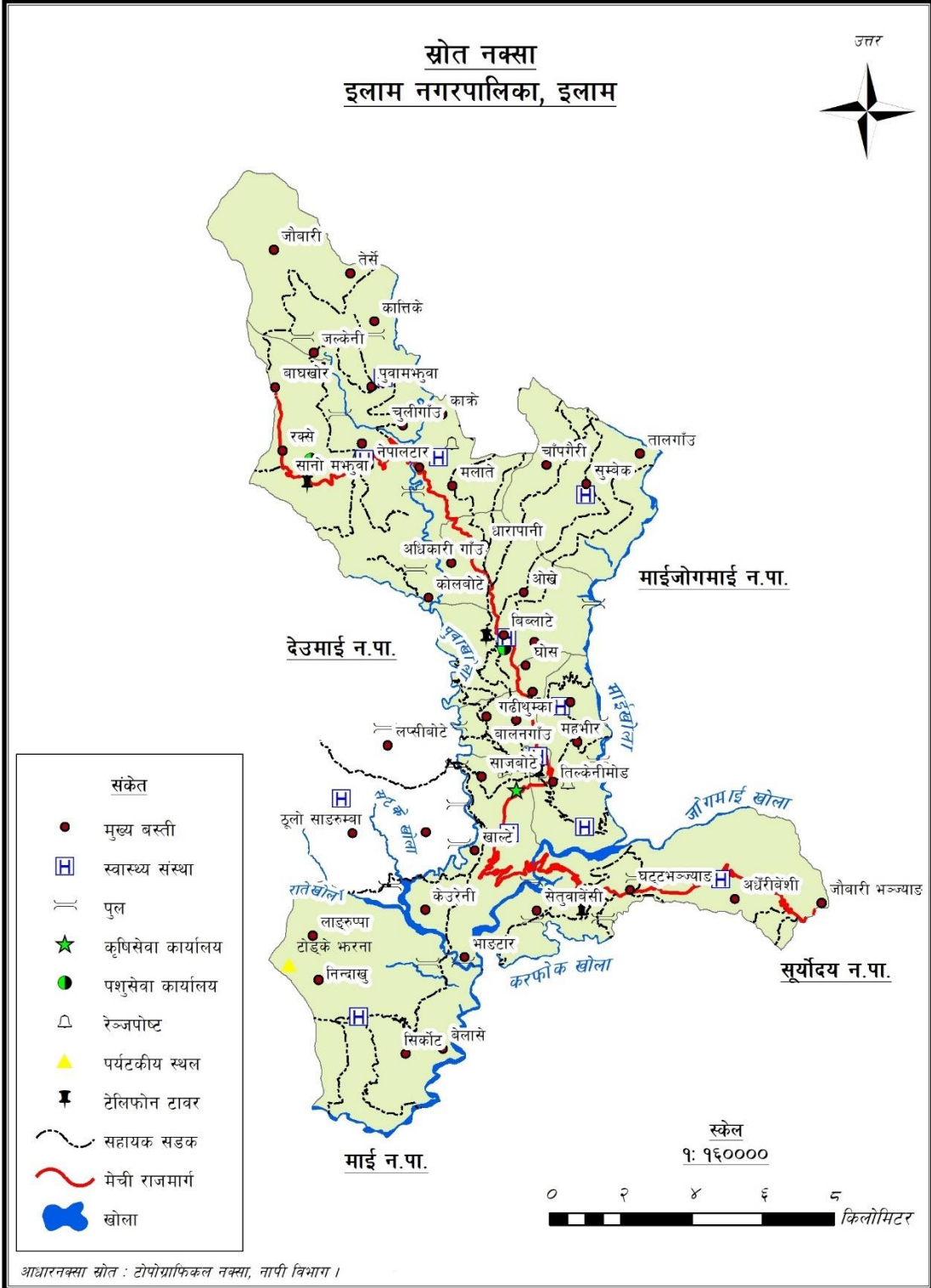
इलाम नगरपालिकाको मस्यौदा वस्तुगत विवरण (Profile) तयारी माथि छलफलका क्रममा उठेका सवाल र सवै सुझावहरूलाई समावेश गरी यस वस्तुगत विवरण(Profile) पुस्तिका प्रकाशन भएको छ । यसक अतिरिक्त वस्तुस्थिती विवरणको आधारभूत सूचनाहरूलाई प्रविधिमा सहजैसँग उपलब्ध हुने व्यवस्था मिलाई इलाम नगरपालिकाको कार्यालयमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.५ वस्तुस्थिति विवरणको सीमा

गाउँ/नगर वस्तुगत विवरण तयारी (पहिलो संशोधन) कार्यविधि, २०७८ को आधारमा यो इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण चरणबद्ध, व्यवस्थित र सहभागितामूलक रूपमा तयार तयार गरिएको छ । यसमा वस्तुगत विवरण तयारी कार्यविधिको मर्म अनुसार तयार गर्ने जिम्मेवारी नासाविके इलामलाई दिईएको हो । नासाविके इलामले यसै कार्यविधिको तथा नितिगत कानूनी प्रावधानहरुको अधिन र इलाम नगरपालिकाले दिएको अधिकार क्षेत्र भित्र रही यो वस्तुगत विवरण तयार गरेको हो । यस वस्तुगत विवरण तयारीको केही सिमाहरु निम्नानुसार छन्

- नयाँ पुर्नसंरचना अनुसार समायोजना भएको साविक वडाको तथ्यांक समायोजन भए पश्चात नगरपालिकाले तयार गरेको तथ्यांकसंसंगको तारतम्यता
- छोटो समयमा धेरै प्रक्रियाहरु समेटेर इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण तयार गर्नु पर्ने वाध्यात्मक अवस्था
- जनप्रतिनिधिहरुमा अपेक्षा,
- इलाम नगरपालिका भित्रका वडा कार्यालयमा जनशक्तिको कमी तथा सेवाग्राहीहरुको चापको कारण वडा कार्यालयहरुवाट

स्रोत नक्सा
इलाम नगरपालिका, इलाम

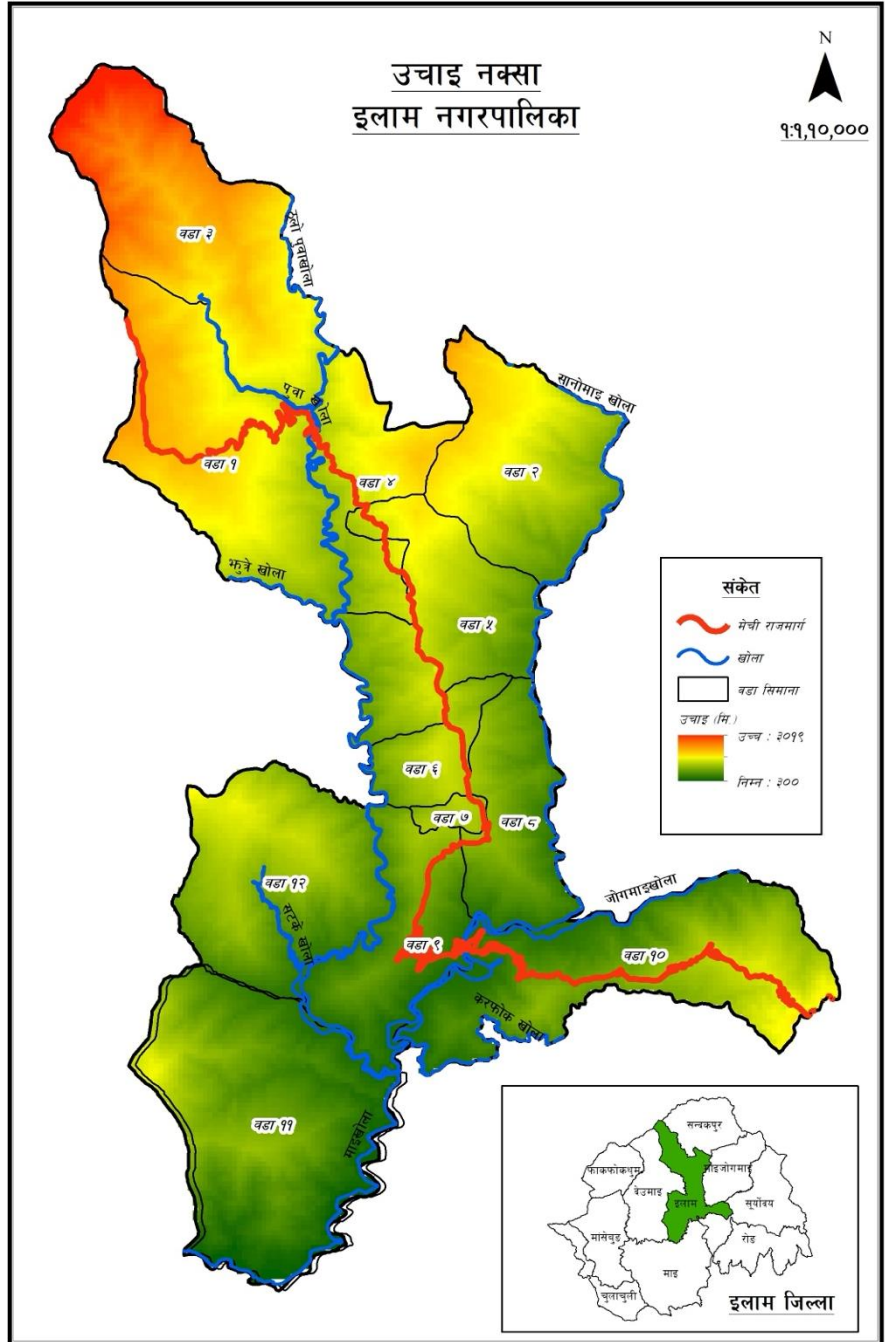

परिच्छेद २: नगरपालिकाको चिनारी

२.१ भौगोलिक अवस्थिति

नेपालको पूर्व कोशी प्रदेश अन्तर्गत इलाम एक पहाडी जिल्ला हो । प्राकृतिक हराभराले सुन्दर नगरी इलाम पर्यटकहरुका निम्ति समेत पुर्वको प्रमुख आकर्षणको केन्द्र पनि हो । २६.४०' देखि २७.८०' उत्तरी अक्षांश र ८७.४०' देखि ८८.९०' पूर्वी देशान्तरमा अवस्थित यस जिल्लाले १७०३ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल ओगटेको छ । यसको न्यूनतम उचाई २०० मिटर देखि ३००० मिटरसम्म रहेको छ भने कूल क्षेत्रफल १७३.३२ वर्गकिलोमिटर रहेको छ ।

मनोरम दृश्य र प्राकृतिक सुन्दरताको लागि प्रसिद्ध यो महाभारत पर्वत श्रृङ्खलाको दक्षिण पट्टि सिंघलिला श्रृङ्खलाको कोखमा अवस्थित छ । इलामलाई चार खोलाको भूमि भनेर पनि चिनिन्छ, किनभने यहाँ जोगमाई, पुवामाई, माई र देउमाईको संयोजन हुन्छ । इलाम नगरपालिका मेची अञ्चल तथा इलाम जिल्लाको सदरमुकाम समेत रहेको जिल्लाकै सबै भन्दा पुरानो एक नगरपालिका हो । पहाडकी रानी भनेर चिनिने यस जिल्लाकै सदरमुकाम रहेको यस नगरपालिका अनुकूल मौसमको कारण आन्तरीक तथा बाह्य आगन्तुकहरुका निम्ति सुन्दर नगरीका रुपमा परिचित रहेको छ । साविक २८.७ वर्ग कि.मी. मा रहेको यस नगरपालिकामा नेपालको संविधान २०७२ अनुसार राज्यको नयाँ संरचना अनुसार १७३.३२ वर्ग कि.मी क्षेत्रमा यसलाई विस्तार गरिएको छ ।

जिल्लाको प्रशासनिक केन्द्रको रूपमा विकास भएको इलाम नगरपालिका भौगोलिक विविधता भएपनि जातीय तथा सामाजिक सद्भाव कायम भएको छ । यहाँ मिश्रित जातजातीहरूको बसोवास रहेको छ । यस नगरपालिका भित्र ख्यातिप्राप्त ऐतिहासिक एवम् सांस्कृतिक सम्पदाहरू रहेका छन् । इलाम बजार क्षेत्र शहरी तथा व्यापारिक केन्द्र पनि हो । मेची राजमार्गले छोएको यस नगरपालिकामा भौतिक पूर्वाधारको विकास सन्तोषजक छ । इलाम जिल्लाको गौरभको रूपमा रहेको एयरपोर्ट, ठूलो टुडीखेल, निशान भगवती, विभिन्न देवस्थलहरू, बृद्धाश्रम तथा उच्च शिक्षाको लागि बहुमुखी कलेज यस नगरपालिका भित्र पर्दछ । जिल्लाको शिक्षा, स्वास्थ्य, खेलकूद, उद्योग, व्यापार वाणिज्य, पर्यटन समेतको केन्द्रको रूपमा रहेको यस नगरपालिकाको कूल घरधुरी १२९५२ जनसंख्या ५०,४५५ रहेको छ । यो नगरपालिकाको जनघनत्व २८० प्रति वर्ग कि.मी. छ । जिल्लाका ठूला खोलहरू माई, जोगमाई, पुवामाईका वेसीहरू पर्ने भएकाले अन्नवाली उत्पादनका अव्वल क्षेत्रहरू यस नगरपालिकामा पर्दछन् । नेपालकै ऐतिहासिक उद्योगको रूपमा रहेको इलाम चिया कारखाना र महत्वपूर्ण चियाबगान नगरपालिकाको वडा नं. ७ मा पर्दछ । इलाम नगरपालिकाको कार्यालय यस नगरको वडा नं. ७ रहेको छ ।

२.२ ऐतिहासिक चिनारी तथा नामाकरण

इलाम नगरपालिका इलाम जिल्ला र मेची अञ्चलको समेत केन्द्र बिन्दु हो । यस इलाम नगरपालिकाको वडा ६,७, ८ र ९ वडाको इलाम नगरको वजारक्षेत्रमा पर्दछ । इलाम नगरपालिकाको ऐतिहासिक पृष्ठभूमिलाई नियाल्दा २ सय वर्ष भन्दा माथि छ । वि.सं १८७५ वाट इलामको सदरमुकाम खलंगा स्थापित भएको हो । खलंगा स्थापना भएपछि क्रमशः प्रशासनिक कार्यालयहरू, अवासहरू र व्यापारिक निर्माण भए । विस्तारै वस्ति विकास पनि हुन थाल्यो । निशान रहेको डाँडा वरिपरि बजार विस्तार भयो । व्यापारिक केन्द्रको रूपमा विकास भयो । इलाम बजार भनिएको यो क्षेत्रलाई इलामकै वारिपारिका वासिन्दाले खलंगा नै सम्बोधनको प्रचलन चाल्यो ।

इलाम बजार माथिको डाँडामा पुरानो दरबार १९२० मा बन्यो कार्यालयहरू बने हाकिम अवासहरू बने माईस्थान मन्दिर (१८८० को दशक) भीमसेनस्थान मन्दिर (१९०९), नारायणस्थान मन्दिर (१९२२), ठूलो टुँडिखेल (१९३९) र सिलखान घर बने । बजार विस्तार गर्दा बीचमा ठूलो चोकको पूर्वमा लाकुरी चौतारा र पश्चिममा पिपल चौतारा बने । माईस्थान मन्दिर डाँडालाई घेरेर चोकबाट चोक आउने बाटो (हालको मालापथ) बन्यो । चोकबाट ठूलो टुँडिखेलसम्म, चोकबाट नारायणस्थान मन्दिरसम्म र दरबारसम्म जाने फराकिला बग्गी हिड्ने बाटाहरू बने । चोकमा बिहीवार ठूलो र आइतवार सानो हाट लाग्न थाल्यो । बजारको पश्चिम उत्तर पाटामा नेपाल मै पहिलो चिया बगान (१९२०) बन्यो । यो बगानले योजनावद्ध निर्माण भएको सुन्दर बजारको रूपमा विकसित भयो । यी सबै आकर्षणहरूले इलामको सदरमुकाम खलंगा स्थापना भएको दुई सय वर्ष पूर्ण भएको यो बजार नेपालको पूर्वको सुन्दर र आकर्षक व्यापारीक केन्द्र बन्यो ।

यो इलाम बजारको सुव्यवस्थाको निमित्त २००७ सालको पूर्वान्चल स्वायत्त सरकारबाट पनि केही सुधारका कामहरू भए । २०१५ सालमा वडाहाकिम सन्तवीर लामाको पहलमा बजार समिति गठन गरियो । समितिले बजारलाई वस्तु व्यापारको आधारमा क्षेत्र निर्धारण गरियो । सफाई व्यवस्थापनलाई नियमित गरियो । हाटमा सफाई गर्ने व्यक्तिले व्यापारीबाट वस्तु नै उठाउने प्रचलन हटाई छापिएको रसिद दिई सेवा शुल्क उठाउन थालियो । २०१६ सालमा नेपालको पहिलो निर्वाचित संसदबाट नेपालका अन्य नगरपालिका साथै इलाम नगरपालिकाको घोषणा भई निर्वाचन भयो । २०१९ सालमा नगर पन्चायत भएपछि ९ वडा निर्धारित भयो । यो अवस्था २०७३ सम्म यथावत रह्यो । नेपालको संविधान २०७२ अन्तर्गत स्थानीय निकायको पूर्णसंरचनामा इलाम नगरपालिका १२ वडामा संरचित भयो । जनताका जीवनसँग परोक्ष सरोकार राख्ने विषयहरू र दीर्घकालिन प्रभाव राख्ने पक्षहरूमा धेरै कामहरू भएका छन् । यी प्रयास र कामहरूले इलाम धेरै महत्वपूर्ण र आकर्षक भई जिल्लाको सदरमुकाम हुनुको गौरव अझ बढेको छ ।

२.३ राजनीतिक अवस्थिति

इलाम नगरपालिकाको प्रान्तीय संरचनामा साविकको स्थानीय निकायको रूपमा रहेको गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाको सिमांकनमा हेरफेर गर्दा साविकको इलाम नगरपालिकाको सबै भाग र आसपासका अन्य साविकका ७ गाविसहरू (साँखेजुङ्ग, पुवाभुवा, सुम्ब्रेक, वरवोटे, गोदक र सोयाक र इनपा) गाविसका पुरै भाग तथा साविक साङ्गरुम्वा गाविसको वडा १ देखि ६ सम्म, सिद्धिथुम्का गाविसको ७ नं वडा र माईपोखरी गाविसको १ देखि ३ वटा साविक वडाहरू समावेश गरी इलाम नगरपालिकामा जम्मा १२ वडाहरू सहितको इलाम नगरपालिका निर्माण भयो । यस नगरपालिको पूर्वी सिमाना माईजोगमाई गाउँपालिका तथा सूर्योदय नगरपालिका सँग जोडिन पुगेको छ भने उत्तरमा सन्दकपुर गाउँपालिका र पाँचथर जिल्ला, पश्चिममा देउमाई नगरपालिका र दक्षिणमा माई र सूर्योदय नगरपालिका पर्दछन् । इलाम नगरपालिका इलाम जिल्लाकै सदरमुकामको रूपमा रहेको छ । इलाम नगरपालिका प्रशासनिक केन्द्र हाल यस वडा नं. ७ मा राखिएको छ ।

२.४ धरातलीय अवस्था

इलाम नगरपालिका महाभारत पर्वत श्रृंखलामा अवस्थित छ । इलाम पहाडी क्षेत्रमा अवस्थित भएकाले यस क्षेत्रमा भएका खोल्सीहरू क्रमशः उत्तरबाट दक्षिणतर्फ हुँदै माइ नदीमा मिसिन्छ । वसोवास क्षेत्र भएकाले प्राय सबै क्षेत्र फाँटिलो क्षेत्र रहेका छन् ।

२.५ प्राकृतिक सम्पदा

इलाम नगरपालिका क्षेत्रमा प्रचुर प्राकृतिक सम्पदा रहेको छ । जिल्लामा उर्वर कृषि भूमि, सरकारी, सामुदायिक तथा निजी वन, वनस्पति र वन्यजन्तुको विविधता, जलस्रोत, नदीनाला, तालतलैया, सिमसार तथा खनिज सम्पदा उपलब्ध रहेका छन् । विश्वमा नै लोपोन्मुख र दुर्लभ मानिएको वन्यजन्तु हाब्रे इलामका उत्तरी क्षेत्रका वनजंगलहरूमा पाइन्छ । संयौं प्रकारका जडिबुटी, चराचुरुङ्गी, पुतली, स्तनधारी, उभयचर र जलचरहरू इलाम जिल्लामा पाइन्छन् । इलाममा मुख्य दुईवटा माइ पुवा खोलाहरू रहेका छन् । पूर्वमा माइ र पश्चिममा पुवामाई र यसका सहायक खोलानालाहरू रहेका छन् । यस बाहेक सहायकका रूपमा करीब धेरै साना ठुला खोलाहरू इलाम नगर क्षेत्रमा रहेका छन् । भौगोलिक, हावापानी र पर्यावरणीय विविधताका कारण प्राकृतिक सम्पदाको उपलब्धता, विशेषता, परिमाण र गुणस्तर फरक फरक रहेको पाइन्छ । Arsenic, Copper, Gold, Lead, Nickel, Silver, Tungsten, Zinc जस्ता धातुजन्य र Corundum, Graphite, Mica, Pyrite, Tourmaline जस्ता गैरधातु जन्य खनिज सम्पदा यस यस पाइने सम्भावना विभिन्न अध्ययनहरूले देखाएको छ ।

२.६ साँस्कृतिक उत्कृष्टता

विभिन्न धर्मसम्प्रदायमा आस्था एवम् विश्वास प्रकट गर्ने भिन्न भिन्न जातजातीको बसोबास रहेको इलाम क्षेत्र साँस्कृतिक रूपमा समेत विविधता पाइन्छ । ब्राम्हण, क्षेत्री, नेवार, सुनुवार, तामाङ्ग, राई, लिम्बु, मधेशी, माडवारी, मगर, गुरुङ्ग, दलित, सबै समुदायको मिश्रित बसोबास रहेको यस नगरपालिकामा जातीय मौलिक परम्परा अनुसारको संस्कृति अपनाउने गरिएको छ । जाति विशेष अनुसार मनाईने हिन्दूहरूको दशैतिहार, उच्चौली, लोसार किराँत समुदायको साकेला र अन्य तिथि अनुसारका चाडपर्वहरू पनि मनाइने गरेको छ । यी चाडपर्व मनाउने क्रममा साँस्कृतिक पहिरन समेत लगाउने गरिएको पाइन्छ । यस इलाम बजारमा मनाईने गाईजात्रा, रोपाई जात्रा, धाननाच, बालननाच र साकेला लाग्ने यहाँको प्रमुख साँस्कृतिक उत्कृष्टता हुन् ।

यहाँको प्रमुख साँस्कृतिक उत्कृष्टता बजार माथिको डाँडामा १९२० मा बनेको पुरानो दरबार, १८८० को दशकमा बनेको माईस्थान मन्दिर, १९०९ मा निर्माण भएको भीमसेनस्थान मन्दिर, १९२२ मा निर्माण भएको नारायणस्थान मन्दिर, सिंद्वाहिनी मन्दिर, सिंहदेवी मन्दिर, माइली पाथिभरा, श्रीकृष्ण प्रणामी मन्दिर, सेतीदेवी आदी इलामका आकर्षक साँस्कृतिक केन्द्र हुन् ।

२.७ नगर विकासका सम्भावनाहरु

समग्र यस नगरपालिका क्षेत्रका विभिन्न पक्षलाई समेटेर अध्ययन गर्दा विकासका संभावनाहरु निम्नानुसार रहेको छन् । यस संभावनाहरुलाई योजनावद्ध ढंगबाट अगाडी वढाउदै इलाम नगरक्षेत्रको विकासमा ठूलो योगदान हुने छ । यस नगरपालिकामा भएका विकासका मुख्य संभावनाहरु निम्नानुसार रहेको छ ।

- पठनपाठन र बसोवासको लागि अति उपयुक्त हावापानी, स्वच्छ वातावरण, शिक्षित जमात, सकृय समाज आदीको कारण विद्यालय तथा कलेजहरुको गुणस्तर वृद्धि र प्रतिस्पर्धात्मक बनाई इलामलाई पूर्व क्षेत्रमा शिक्षाको प्रमुख शैक्षिक केन्द्र रुपमा विकास गर्न सकिन्छ ।
- कृषिको व्यवसायिकरण भईसकेको इलाम नेपालकै कृषिको प्रमुख गन्तव्य बनिसकेको छ । यसलाई थप यान्त्रिकरण तथा बजारीकरण मार्फत समृद्धिको यात्रा शुरु गर्न सक्ने संभावना रहेकोछ ।
- इलाम नगर जिल्ला सदरमुकाम भएको र सबै पालिका र छिमेकी जिल्लाहरु समेत सडक संजालमा जोडिसकेको र स्वास्थ्य क्षेत्रमा आवश्यक पूर्वाधारहरुको समेत व्यवस्था भईसकेको परिप्रेक्षमा स्वास्थ्य शिक्षा र उपचारको केन्द्र बनाउन सकिने पर्याप्त संभावना रहेको छ ।
- इलाम नेपालको पर्यटकीय गन्तव्यको रुपमा पहिचान भैसकेको र ऐतिहासिक इलाम चिया बगान, पाटेनागी, माईवेनी, सटके, भालुढुङ्गा यसै नपा क्षेत्रमा पर्ने हुँदा सुलभ यातायात पूर्वाधारमा थप प्रवर्द्धन गरी शहरी सौन्दर्यकरण र पर्यटनमैत्री व्यवसायहरुको प्रवर्द्धन गरेर पर्यटकहरुको प्रमुख गन्तव्य बनाउदै नगर तथा स्थानीय समुदायको प्रमुख आयश्रोतको रुपमा पर्यटन व्यवसायलाई अगाडी वढाउन सकिन्छ ।
- सुशासन प्रवर्द्धन, पूर्वाधार विकास, शिक्षा तथा स्वास्थ्य सेवा विस्तार, प्रविधि मैत्री सुरक्षित शहर तथा प्रदुषणमुक्त बसोवास क्षेत्र व्यवस्थापन गरी दिगो र समृद्ध नगरको रुपमा विकास सकिने ।
- इलाम नगरलाई पूर्वी पहाडको व्यापारिक केन्द्रको रुपमा थप विस्तार मार्फत नयाँ रोजगारीका अवसरको सृजना गर्ने

परिच्छेद ३:
पारिवारिक विवरण तथा जनसंख्याको अवस्था

३.१ जनसंख्या वितरणको अवस्था

तालिका न. २: वडागत आधारमा इलाम नगरको घरधुरी तथा जनसंख्या वितरण

वडा नं.	जम्मा घरधुरी संख्या	पुरुष	महिला	जम्मा जनसंख्या	परिवारको औषत आकार	जनघनत्व
१	१०४३	२३५५	२२७४	३४५६	३.३	१९.९
२	६०१	१३५६	१३२६	२६८२	४.४६	१५.५
३	७१०	१७२५	१६४९	३३३४	४.७	१९.२
४	६६२	१५२४	१४३८	२९६२	४.४	१७.१
५	११३५	२५२७	२४५२	४९७९	४.३	२८.७
६	९२३	१९४६	१९०५	३८५६	४.१८	
७	११९३	२७९२	२९५२	५७४४	४.८	३३.१
८	१०६५	२४४०	२३५७	४७९७	४.५	२७.७
९	११७८	२५३५	२४८६	५०३१	४.२७	
१०	१२९८	२८४६	२७६६	५६१२	४.३	३२.४
११	८६६	२०९५	१९२२	४०१७	४.६	२३.२
१२	८३६	१६७६	१४७२	३१४८	३.७	१८.२
जम्मा	११५१०	२५८१७	२४९९९	४९६१८	४.३१	

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ३: वडागत आधारमा भाडामा बस्ने परिवार र जनसंख्याको विवरण

वडा	बहालमा बस्ने परिवार संख्या	घर बहालमा बस्ने जनसंख्या		
		महिला	पुरुष	जम्मा जनसंख्या
१	३२३	२०१	१९०	३९१
२	२२	१४	१२	२६
३	१२	८	१२	२०
४	४७	३२	२१	५३
५	२४३	१२६	१६४	२९०
६	७३४	७३०	६५०	४९९
७	१३०८	२९२५	२६९९	५६२४
८	९६	२४३	२३०	४७३
९	८३७	४७८	४२८	४७४
१०	६८	३६	४४	८०
११	१०	३	११	१३
१२	६	४	२	६
जम्मा	३७०६	४८००	४४६३	७९४९

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ४: शहरी र ग्रामिण जनसंख्या

सि.नं.	जनसंख्या विवरण	महिला	पुरुष	जम्मा	कैफियत
१	ग्रामीण जनसंख्या	१५४९९	१६००६	३१५०५	
२	शहरी जनसंख्या	१०३१०	८९९३	१९३११	
३	अस्थायी रुपमा भाडामा वस्ने जनसंख्या	४८००	४४६३	७९४९	
४	वाहिर वस्ने जनसंख्या				
	जम्मा				

तालिका न. ५: उमेर तथा लिंगको आधारमा वडागत जनसंख्या विवरण

उमेर समुह		महिला पुरुषका वडागत जनसंख्या												जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
० - ४	पु	११३	७३	१०५	७४	१२१	८५	१३१	१२८	९२	१३९	११९	७६	१२५६	२.४७
	म	११४	६९	८८	७८	१४३	८०	१३७	१०७	९४	११७	११६	५९	१२०२	२.३६
५ - ९	पु	१७७	७८	१३६	११०	१७५	१३९	१७५	१५६	१५०	१८६	१६२	११८	१७६२	३.४७
	म	१६३	९१	१४५	११२	१५८	९४	१६२	१६७	१४४	२१७	११६	९२	१६६१	३.२७
१० - १४	पु	१६५	९५	१३१	११०	१७५	१५६	२२४	२१७	२०७	१९८	१७०	११५	१९६३	३.८६
	म	१७४	१०२	१२२	१०४	१५५	१३८	२१६	१९३	२०३	२१५	१६३	११२	१८९७	३.७३
१५ - १९	पु	१९८	११९	११८	१००	२०८	१५४	२१३	२३८	१९१	१९५	१७१	१२८	२०३३	४.००
	म	१७१	१०९	१०८	१११	१९७	१३९	२०७	२२०	२१०	१८९	१४४	१४४	१९४९	३.८३
२० - २४	पु	२१३	११६	१६२	१४२	२०६	१७४	१८८	२१६	२२९	२८८	१९९	१५६	२२८९	४.५०
	म	२०७	१३१	१६३	१३०	२४४	१९७	२१७	२२७	२३०	२७२	१९७	१४२	२३५७	४.६४
२५ - २९	पु	२०८	१०८	१७२	१३४	२५५	१६१	२४७	२०३	२०४	२६८	२११	१२५	२२९६	४.५२
	म	११७	११८	१८२	१२८	२३०	१६०	२४७	२५०	२०४	२६६	१८५	११३	२२००	४.३३
३० - ३४	पु	११५	१२३	२०५	१६३	२५९	१७६	१९१	२२९	२१७	२९८	२०३	१६०	२३३९	४.६०
	म	२०४	१२१	१७५	१४७	२३७	१९०	१६१	२०७	२०२	२८४	१७१	११५	२२१४	४.३६
३५ - ३९	पु	२०५	१३१	१४९	१४९	१९८	१७६	२४५	२११	१९७	२२९	१५५	१२५	२१७०	४.२७
	म	१२३	१२०	१३२	१११	१८७	१५९	२९९	२०४	२००	२०३	१३२	१०८	१९७८	३.८९
४० - ४४	पु	१८२	११६	१११	१०६	१८२	१६२	२७१	१८१	२१४	२१४	१७१	१३९	२०४९	४.०३
	म	१७२	१०२	८७	११४	१८५	१७४	२४३	१५९	२१५	२०३	१५४	१२६	१९३४	३.८०
४५ - ४९	पु	१५४	७०	८५	८९	१४६	१३९	२१२	१४१	१८८	१५५	१०८	९७	१५८४	३.१२
	म	१३३	७१	९४	६८	१५६	१४१	१९५	१३८	१७९	१४५	१०४	९३	१५१७	२.९८
५० - ५४	पु	१२६	६२	८२	७०	१३९	१०६	१८०	१५०	१७५	१५३	९१	११५	१४४९	२.८५
	म	१३३	६०	८४	७२	१३२	९७	१८०	१२१	१३५	१५६	९६	७२	१३३८	२.६३
५५ - ५९	पु	९९	५७	७१	६१	११७	७२	१६४	९२	१२१	१४६	८४	८१	११६५	२.२९
	म	१०५	६९	६०	७४	१२०	८१	१४२	९८	१२८	१३१	७५	७५	११५८	२.२८
६० - ६४	पु	९३	६२	४५	६३	११६	८०	११४	९२	९९	११६	८२	७५	१०३७	२.०४

	म	८७	४८	४०	६१	१०२	७५	१३६	८२	१०९	१००	५४	६२	९५६	१.८८
६५ - ६९	पु	७८	४५	३३	५६	१०५	६१	९२	८२	६९	९३	४९	४८	८११	१.६०
	म	८२	३३	२६	४६	७८	७१	१०५	६९	६०	६१	४९	४८	७२८	१.४३
७० - ७४	पु	५९	३०	२१	४६	४६	४९	८१	५२	८०	६६	४६	५०	६२६	१.२३
	म	५३	२७	१६	४१	५९	४९	८१	५७	७७	४८	२६	५४	५८८	१.१६
७५ - ७९	पु	३४	१८	१०	३१	४१	२९	५२	२३	५२	३७	३५	४४	४०६	०.८०
	म	२४	१६	१६	२३	३८	४०	४८	२६	४०	३०	२६	३४	३६१	०.७१
८० - ८४	पु	२३	५	७	१२	१७	१५	२६	२३	२९	१५	२३	२५	२२०	०.४३
	म	६	१०	६	११	१७	१५	२६	१९	२९	१५	२०	१९	१९३	०.३८
८५ - ८९	पु	६	८	५	८	१५	७	१७	७	२४	८	६	५	११६	०.२३
	म	४	१	४	५	८	५	१५	११	१७	१		२	७३	०.१४
९० - ९४	पु	६	१	३		४	४	२	३	३	३	२		३१	०.०६
	म	१		३	२	२	४	१	२	८	२	२	२	२९	०.०६
९५ - ९९	पु	१	१	१			१	१		४	२		१	१२	०.०२
	म	१		२			१	०		१		४	१	१०	०.०२
१०० भन्दा माथी	पु	१	१	१				०					१	४	०.०१
	म	१		१				०						२	०.००
जम्मा	पु	२३५५	१३५६	१७२५	१५२४	२५२७	१९४६	२८२६	२४४०	२५४५	२८४६	२०९५	१६७६	२५८६१	५०.८८
	म	२२७४	१३२६	१६४९	१४३८	२४५२	१९१०	२९१८	२३५७	२४८६	२७६६	१९२२	१४७२	२४९७०	४९.१२
कुल जम्मा		३४८२	२६८२	३३७४	२९६२	४९७९	३८५६	५७४४	४७९७	५०३१	५६१२	४०१७	३१४८	४९६९८	१००

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ६: मातृभाषाको आधारमा वडागत जनसंख्या विवरण

वडा न.	नेपाली	तामाङ	थिम्बू	नेवारी	राई	मगर	कोर्षा	सुनुवार	गुरुङ	हिन्दि	मरवाडी	लाप्चा	अन्य	जम्मा
१	३४९१	१३७	१५२	०	५१४	७६	४३	५	१७६	३			३२	३४५६
२	२३९५	१३	१२		१८०	६२		१	६				१३	२६८२
३	२४५१	२	७	१	६०४	१	१	१२३	१६७	१			२	३३३४
४	२०१६	३	८१		६६९	११		१४४	३०				१६	२९६२
५	४०३८	४६	६००	४१	१८७	३	५	५	४६				८	४९७९
६	३०८८	३९	३०२	२४	२४६	१६	४	१३	३०				५	३८५६
७	४९२२	२४	२५४	१०१	२०९	९	२८	८	३३		५८		९८	५७४४
८	४५२३	१०६	६४	१०	८३								३	४७९७
९	७४५४	२९	१००	१३	५५	३९	२	४	१३				२२	५०३१
१०	४७५४	२०३	८८	४२	७००	३३	३	४	१३			६९	२०	५६१२
११	४४४८	४७	१३३४	३६	३२५	२५		३	१	३५		१	१२	४०१७
१२	२४४७	१९	५०८	९	१४५	११			१५				७	३१४८
जम्मा	४६०२७	६६८	३५०२	२७७	३९१७	२८६	८६	३१०	५३०	३९	५८	७०	२३८	४९६९८
प्रतिशत	९२.७६	१.३५	७.०६	०.५६	७.८९	०.५८	०.१७	०.६२	१.०७	०.०८	०.१२	०.१४	०.४८	१००

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ७: धर्म अनुसारको वडागत जनसंख्या विवरण

सि.नं	धर्म	वडागत जनसंख्या												जम्मा	जनसंख्याको प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
१	हिन्दु	२२४८	१२००	१०५७	१५५९	३४३८	२०५५	४१०४	३३७२	३९४९	३३३२	१३४४	१६८३	२९३४१	५९.१
२	बौद्ध	८८१	४१९	७४६	१३१	२७२	७३३	६१६	८१५	५६९	८७६	३८०	११५	६५५३	१३.२
३	किरात	१२६६	९२३	१४१३	१०१७	११०८	८८६	९०५	४८२	३९२	११२९	१९६४	११०८	१२५९३	२५.४
४	ईसाइ	१६९	१०९	१२८	२४५	७०	१५७	६५	१२४	८४	२५३	१४५	१३२	१६८१	३.४
५	इस्लाम	२			१		३	२९			१	१	३७	०.१	
६	यूमा	६			१	८२	१४	१५		२	३	९३	१००	३१६	०.६
७	अन्य	२१	३१	३०	९	९	८	१०	४	३६	१८	९०	१०	२७६	०.६
	जम्मा	३४५६	२६८२	३३३४	२९६२	४९७९	३८५६	५७४४	४७९७	५०३१	५६१२	४०१७	३१४८	४९६१८	१००

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ८: जातिगत आधारमा जनसंख्या विवरण

सि.नं	जातजाती	वडागत आधारमा जातिगत घरघुरी सख्या												जम्मा	जनसंख्याको प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
१	क्षेत्री	१२०८	५८	८८७	३०२	४७६	९०१	११९८	१३९९	२२४२	६६८	३७१	६५४	१०३६४	२०.९
२	ब्राम्हण	३८४	८३८	२७	१००३	१९८५	३५२	११२७	९०६	८६१	८६९	६३५	३२५	९३१२	१८.८
३	गुरुङ	४८६	५२	७३७	१५८	१४४	३२७	२२०	१२९	७८	७८	१७	५	२४३१	४.९
४	जोगी	४९			१०	१९	१६	४	४	१				१०३	०.२
५	तामाङ	१५९	३२१	८	३	९५	३९६	२५९	७१८	५४९	५८३	२८५	१४७	३५२३	७.१
६	दर्जी	११०	१०१	२१	२९	११३	१०२	३२	२०	६३	११६	४७	३९	७९३	१.६
७	नेवार	५	८				३२६	१०७०	३३७	१७४	२८१	६०	९	२२७०	४.६
८	खवास	६०	५		१		१८	६	५३	४	२४	३९	१७	२२७	०.५
९	मगर	२३८	६६	२१	१५	१०३	७१	६५	११	९०	६४८	१७४	६४	१५६६	३.२
१०	राई	१०७९	६८७	११५८	८६८	४६७	५८८	४५८	५२६	३३२	१४१७	५८६	४५३	८६१९	१७.४
११	लिम्बु	२७९	४०	२३	२५०	८८५	४८०	४६०	२८०	२८९	१९३	१६५३	१३०६	६१३८	१२.४
१२	कामी	२६१	१६१	५	९	२२३	१८५	३२६	२०७	१८७	२८८	१३४	११२	२०९८	४.२
१३	शेर्पा	२२१	५	९		१०	११	१३०	११	१८	११	१	३	४३०	०.९
१४	सार्की	५	१		१३	६०	६			१५७	१८६		१	४२९	०.९
१५	सुनुवार	२७	६०	४२०	१७९	२४	३७	५२	२०	९	११		५	८४४	१.७
१६	देवान					५		१६४	१८	३				१९०	०.४
१७	गुप्ता														०.०
१८	तराईवासी				१						१६			१७	०.०
१९	ठाकुर							५२						५२	०.१
२०	सन्यासी														०.०
२१	लेप्चा		१		१						१५७	१		१६०	०.३
२२	घले							३						३	०.०
२३	मारवाडी	१				२		६५	६		२			७६	०.२
२४	बंगाली														०.०

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

२५	मेचे									१३			१३	०.०	
२६	माफी							२					२	०.०	
२७	कुमाल							४					४	०.०	
२८	थामी							१८					१८	०.०	
२९	अन्य	५७				३९	३५	६३	३३	४५			२७२	०.५	
	जम्मा	३४५६	२६८२	३३३४	२९६२	४९७९	३८५६	५७४४	४८९७	५०३१	५६१२	४०१७	३१४८	४९६१८	१००

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ९: परिवार संख्या अनुसार वडागत घरधुरी विवरण

वडा	परिवार संख्याको आधारमा वडागत घरधुरी विवरण										जम्मा
	१ जना	२-३जना	४-५ जना	६-७ जना	८-९ जना	१०-११ जना	१२-१३ जना	१४-१५ जना	१६-१७ जना	१८-२० जना	
१	२८	२९५	४८६	१७७	४०	१४	२		१		१०४३
२	७	१७१	२९७	८७	३२	५		१		१	६०१
३	१६	१७२	३२१	१४०	४२	११	३	३	२		७१०
४	१०	१७७	३३४	१०४	२७	९	१				६६२
५	२७	३३७	३४२	२३१	१३१	३२	९	७	६	२	११३५
६	२९	२७०	४५३	१३४	२९	५	२	१			९२३
७	३३	३३९	३८१	२५६	८२	५१	४०	४	६	१	११९३
८	२२	२३१	३४५	३१०	७५	२९	४१	८	३	१	१०६५
९	२७	३३१	६१५	१६०	३३	८	४				११७८
१०	४२	४०१	५९५	१९०	४९	१३	५	२	१		१२९८
११	२५	२१३	३९७	१६६	४४	१७	२	१	१		८६६
१२	३४	२३१	३८२	१४६	२७	११	३		२		८३६
जम्मा	२४४	२५६७	४३३३	१८०७	५४९	१९२	१०६	२६	२२	५	११५१०

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १०: वडागत आधारमा घरमूलीको विवरण

सि.नं	घरमूली विवरण	वडा नं.											जम्मा	प्रतिशत	
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११			१२
१	पुरुष घरमूली	८८३	४९०	५९५	४६२	७४२	६९३	७२१	८५६	८०३	१०८५	७४०	६०७		
२	महिला घरमूली	१९२	६२	११६	१०५	३९३	२३०	३९५	२०९	३५२	२०९	१०७	१०५		
३	अन्य	२	१									१	२		
	जम्मा	१०२७	५५३	७११	५६७	११३५	९२३	११३५	१०६५	११५५	१२९५	८४९	७७०७		

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

इलाम नगरपालिका

स्केल
१:१२०,०००

तालिका न. ११: नागरीकता, राष्ट्रिय परिचयपत्र, राहदानी र सवारी चालक अनुमती पत्र भएकाहरुको वडागत विवरण

सि.नं	विवरण	वडागत आधारमा नागरीकता, राष्ट्रिय परिचयपत्र, राहदानी र सवारी चालक अनुमती पत्र लिनेहरु												जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
१	नागरीकता	३३५५	१९८५	२३९४	२१९९	३७४८	२९३७	४४६०	३८०२	३८३९	४१२०	२८७८	२३५९	३८०६८	७६.७२%
२	राष्ट्रिय परिचयपत्र	२२९५	१४३९	९२९	१८६४	३१४१	१८४९	३१२७	२५०५	३००२	१८५२	१७५३	१६२४	२५३८०	५१.१५%
३	राहदानी	११०२	५४६	७६९	६८४	१०४९	१०६२	१५५७	१२१९	११२७	११९९	७८४	६१३	११७११	२३.६०%
४	सवारी चालक अनुमतीपत्र	६००	२९०	३३५	३८५	५७२	६५९	१३६५	४०३	८२७	६४६	३९५	२४०	६७७	१३.५४%
	मतदाता नामावलीमा	२९३९	१७१८	२०५९	१९१६		२५०३			३३२०	३४५९	२५११	२०६६	२२४९१	४५.३३%

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १२: आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या विवरण

वडा न.	१५ देखि २० बर्ष उमेर समूह			२१ देखि ४० बर्ष उमेर समूह			४१ देखि ६० बर्ष उमेर समूह			कूल जम्मा
	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	
१	३६३	३४५	८०९	८४१	८३७	१६७८	५६१	५४३	११०४	३१५१
२	२१४	२११	४२५	४७८	४९०	९६८	३१२	२९२	६०४	१८००
३	२४९	२३०	४७९	६८८	६५२	१३४०	३६०	२५२	६१२	२२७८
४	२१०	२१५	४२५	५८८	५१६	११०४	३२६	३२८	६५४	१९६९
५	४४०	४४१	८८१	९१८	८९८	१८१६	५८४	५९३	११७७	३३९८
६	१५४	१३९	२९३	६८७	७०६	१३९३	४७९	४९३	९७२	२६५८
७	२१३	२०७	४२०	८७१	१०२४	१८९५	८२७	७६०	१५८७	११९३
८	२३८	२२०	४५८	८५९	८८७	१७४६	५७५	५१६	१०९१	१०६५
९	१९०	२१०	४००	८४७	८३६	१६८३	६९८	६५७	१३५५	३४३८
१०	३९३	४०४	७९७	१०८३	१०२५	२१०८	६६८	६५१	१३१९	३६१२
११	३४१	३०७	६४८	७६८	६८५	१४५३	४६६	४३८	९०४	२६७२
१२	२४३	२५६	५००	५६७	४७८	१०४५	४३२	३६६	७९८	२११५
जम्मा	३२४८	३१८५	६४३३	११९५	१०३४	१८२२९	६२८८	५८८९	१२२७७	२९५४९

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १३: बैवाहिक स्थितीको आधारमा वडागत जनसंख्या विवरण

वडा	एकल बिवाह	पुन बिवाह	बहुविवाह	बिदुर/बिधवा	विवाहित तर अलग बसेको	सम्बन्ध बिच्छेद	जम्मा
१	२५११	१०	३९	१२२	२०	२६	२७२८
२	१३६९	९	४०	९७	७	१३	१५३५
३	१७४५	१४	२७	८५	२२	१७	१९१०
४	१६२४	४	१२	९१	१०	१३	१७५४
५	२३०२	८२	५६	१०२	५२	२६	
६	२००३	३६	१५	१८९	२७	१७	२२८७
७	२३५२	६२	५२	५१	३६	३९	२५९२
८	२०६९	३६	७६	५३	२४	३२	२२९०
९	२७७४	८	३३	१८०	२२	३३	३०५०
१०	२९०७	४९	१४७	२०४	५०	३४	३३९१
११	२१३४	११	४६	११०	१८	१२	२३३१
१२	१६३९	२२	४८	१४१	२०	२०	१८९०
जम्मा	२५४२९	३४३	५९१	१४२५	३०८	२८२	२५७५८

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १४: अपाङ्गताको आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा	अपाङ्गताको विवरण														
	दृष्टि विहिन		बहिरापन		बौधिक अपाङ्गता		शारीरिक अपाङ्गता		सुस्त मनस्थिती		बोल्न नसक्न		जम्मा		
	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	म.	पु.	जम्मा
१	२	५	३	४	३	३	२८	१७	४	१	३	२	४३	३२	७५
२	३	४	४	५	३	२	१२	१०	३	४	४	२	२९	२७	५६
३	७	३	४	६	६	३	५	३	२	४	३	६	२७	२५	५२
४	२	२	४	६	३	७	७	६	३	४	३	३	२२	२७	४९
५	६	७	७	८	२	१	२२	१७	२	१	३	३	४२	३८	८०
६	५	४	३	३	४	४	१०	८	१	५	३	१	२६	२५	५१
७	२	२	२	२	१	३	१४	१६	२	२	३	५	२४	३०	५४
८	२	१	६	७	६	५	१३	१५	४	२	२	१	३३	३१	६४
९	१२	१९	८	१०	४	७	१२	२६	३	४	५	२	४४	६८	११२
१०	५	६	६	८	५	७	१०	१२	६	८	३	८	३५	४९	८४
११	४	५	३	५	३	२	१२	१२	७	६	२	३	३१	३३	६४
१२	६	७	३	४	५	४	९	६	७	९	९	२	३९	३२	७१
जम्मा	५६	६५	५३	६८	४५	४८	१५४	१४८	४४	५०	४३	३८	३९५	४१७	८१२

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १५: दिर्घरोगीहरूको वडागत जनसंख्या विवरण

वडा	उच्च रक्तचाप	किडनी रोग	क्यान्सर	दम रोगी	मुटु रोग	सुगर /मधुमेह	अन्य	जम्मा
१	८८	५	९	३३	२३	५९	५२	२६९
२	७४		५	९	१३	३३	३८	१७२
३	३०	६	३	३०	१६	२५	५०	१६०
४	१२	४	४	२०	११	११	२५	८७
५	८८	१२	७	३४	३६	६७	५८	
६	५५	१२	५	२१	५५	१९	१२	
७	२६२	१७	१४	२८	१३९	२२	४९	५३१
८	३४	१२	८	१३	२४	२२	४२	१५५
९	३४	१२	७	२१	३४	२६	१४	
१०	१३९	५	१२	२७	३०	७५	४९	३३७
११	२६	३	२	२५	१८	३५	३१	१४०
१२	३०	४	१	४४	८	२१	१५	१२३
जम्मा	६७१	४०	५०	२४९	१६३	४७०	३५५	१९९८

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. १६: परिचय पत्र लिएको आधारमा अपाङ्गता सम्बन्धि जनसंख्या विवरण

वडा	निलो (अति अशक्त अपाङ्गता)	पहेलो (मध्यम अपाङ्गता)	रातो (पूर्ण अशक्त अपाङ्गता)	सेतो (सामान्य अपाङ्गता)	जम्मा
१	११	६	७	१०	३४
२	१०	११	५	३	२९
३	६	६	१०	४	२६
४	११	६	५	२	२४
५	२०	२९	१०	९	६८
६	९	१०	६	४	२९
७	१३	७	५	४	२७
८	३२	८	९	२१	७०

९	९	४	२	४	१९
१०	१७	१३	२	१२	४४
११	१७	४	१२	११	४४
१२	१८	६	७	६	३७
जम्मा	१०८	१७६	१३६	१४६	१३७

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

३.२ बसाइँसराइ सम्बन्धी विवरण

तालिका न. १७: बसाइँसराइ सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	बसाइँ सराई विवरण (एकवर्ष भित्र)	वडा नं.												जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
१	बसाइँ सराई गरी आउने घर							३४	२२					८९	४१
२	बसाइँ सराई गरी जाने घर							३३	२४					१२४	५९

३.३ व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण

तालिका न. १८: व्यक्तिगत घटना सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	विवरण	आ.व. २०८०/०८१
१	जन्म दर्ता	३७८
२	मृत्यु दर्ता	२४९
३	सम्बन्ध विच्छेद	३७
४	विवाह दर्ता	१२६
५	नागरिकताको सिफारिस	
६	बसाइँ सरी आएका	८९
७	बसाइँ सरी गएका	१२४
८	कुल निवेदन दर्ता	
९	नगर कार्यपालिका बैठक	
१०	नाता प्रमाणित अंग्रेजी नेपाली	
११	विविध सिफारिस	
१२	जग्गा सम्बन्धि सिफारिस	
१३	चारकिल्ला प्रमाणीत	
१४	अन्य मुचुल्का	
१५	वार्षिक आम्दानी प्रमाणीत	
१६	कुल चलानी संख्या	
१७	जम्मा	

तालिका न. १९: ५ वर्ष मुनिको जन्म दर्ता

सि.नं.	विवरण	वडा नं.												जम्मा	प्रतिशत
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२		
१	भएको	१९०	१२३	१७३	१४२	१९५		२०	१८		२०१	२१	१०		
२	नभएको	४९	२०	२९	१०	३१		२३	३४		५८	३०	२३		

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

३.४ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमबाट लाभान्वित जनसंख्या विवरण

तालिका न. २०: वडा अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउने व्यक्तिहरुको विवरण

वडा नं	जेष्ठ नागरीक भत्ता	जेष्ठ नागरीक दलित	जेष्ठ नागरीक एकल महिला	विधवा आर्थिक सहायता	क बर्ग आर्थिक सहायता	ख बर्ग आर्थिक सहायता	दलित बालबालिका	लोपोन्मुख जाती	जम्मा
१	२६६	२०	३५	५५	८	८	२६	०	४१८
२	१७०	२१	२१	३६	५	१५	२५	०	२९३
३	१७०	३	२९	३५	८	९	६	०	२६०
४	२२०	१३	२०	२६	६	१७	९	०	३११
५	३४५	२७	३३	५९	८	२२	३७	०	५३१
६	२१६	२४	२५	३५	५	२४	२३	०	३५२
७	२०१	१५	२२	४५	२	१०	१६	०	३११
८	२४५	७	४०	४४	७	१९	१३	०	३७५
९	३९५	३०	४४	८५	३	२१	१९	०	५९७
१०	२९४	३५	३३	५१	२	१५	२५	१४४	५९९
११	२७१	८	२५	४०	६	२१	१८	०	३८९
१२	२९२	१३	३१	३९	७	२४	७	०	४१३

३.५ संस्थागत जनसंख्या विवरण

तालिका न. २१: संस्थागत जनसंख्या विवरण

सि.नं	संस्थाहरु	पुरुष	महिला	अन्य	जम्मा	प्रतिशत
१	जिल्ला प्रहरी कार्यालय					
२	जिल्ला ससस्त्र प्रहरी कार्यालय					
३	नेपाल आर्मी					
४	इलाम अस्पताल					
५	मरव क्याम्पस छात्रावास					
६	मरव क्याम्पस क्वार्टर					
७	सडक कार्यालय क्वार्टर					
८	आदर्श विद्यालय छात्रावास					
९	ग्रिनभ्याली छात्रावास					
१०	राहाशल बाल अनाथलय					
११	माईभगवती बृद्धाश्रम					

३.५ स्वास्थ्य विमामा आवद्ध जनसंख्या विवरण

तालिका न. २२: स्वास्थ्य विमा सम्बन्धी विवरण

वडा	स्वास्थ्य विमा गरेको छ कि छैन		
	छ	छैन	जम्मा
१	१७९३	२८०२	४५९५
२	१३४६	१३२६	२६७२
३	७७९	२५९२	३३७१
४	१७३३	१२२५	२९५८
५	१६३०	३३४९	४९७९
६	८७८		
७	४२१४	१५३०	५७४४
८	८०९		
९	११९६		
१०	२०८७	३४९५	५५८२
११	११०८	२८९१	३९९९
१२	१०११	२१२६	३१३७

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

३.६ रगतको किसिम

तालिका न. २३: रगतको किसिम सम्बन्धी विवरण

वडा	A -ve	A +ve	AB -ve	AB +ve	B -ve	B +ve	O -ve	O +ve
१	१०	३२७	५	८९	९	१८२	३२	२२१
२	११	२४०	४	४३	६	१३७	११	१६७
३	१४	२५०	३	४६	८	८५	१७	१०७
४	३	२३६	४	६०	६	१६८	२३	२०१
५	२७१	१४	६६	३	२०६	११	२६०	२७
६	६५	५३२	१४	२१	९	११	३८	२१
७	५०८	४	१७२	२	३०८	४	४३२	२३६
८	२४	२९१	२८१	६१	२२५	१५२	३१०	४३१
९	५३	३८९	२१२	२३	४३	२२	४५	२१
१०	११	४६६	२२	८७	१०	२२८	४६	४०६
११	३	११५	१५	२५		६९	९	१०७
१२	२	१७९	२	२५		९४	१४	११२
जम्मा								

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

३.१५ स्रोत नक्शा

परिच्छेद ४

नगरपालिकाको आर्थिक अवस्था

४.१ प्रमुख आर्थिक विवरण

यस नगरपालिका मूलतः कृषि, पर्यटन, व्यापार व्यवसायमा आधारित अर्थतन्त्र भएको नगर हो। नगरको बहुसंख्यक जनसंख्याको जिविकोपार्जन तथा रोजगारीको मुख्य आधार कृषि र व्यापार व्यवसाय नै रहेको देखिन्छ। यहाँको अर्थतन्त्रमा व्यवसायिक गरिने कृषि, व्यापार व्यवसाय, पर्यटन, होटल, यातायात आदिले मुख्य योगदान पुऱ्याउदै आएको देखिन्छ। यस परिच्छेदमा आर्थिक अवस्थालाई यिनै क्षेत्रको सेवा, व्यापार तथा वैदेशिक रोजगारी जस्ता आर्थिक क्षेत्रलाई योगदान गर्ने आर्थिक संरचना, कुल ग्राह्यस्थ उत्पादन, आयात तथा निर्यातको अवस्थालाई विश्लेषण गरिएको छ।

४.१.१ मुख्य पेशा सम्बन्धी विवरण

यस नगरभित्र रहेको घरधुरी मध्ये विभिन्न पेशामा कृषि, व्यापार व्यवसायमा सकृयरूपले प्रत्यक्ष संलग्न जनसंख्या धेरै रहेको छ। अधिकांश मानिसहरू कृषिमा र वजारक्षेत्र व्यवसायमा तथा नोकरीमा संलग्न छन्। वजार क्षेत्रका मानिसहरूको मुख्य पेशा व्यापार तथा व्यवसाय रहेको छ भने अन्य रोजगारीमा ज्यामी, वैदेशिक रोजगार गर्ने गर्दछन्। यहाँका मानिसहरू अवसर अनुसार ज्यालादारी र रोजगारी समेत गर्छन्। यसको अतिरिक्त कतिपय मानिसहरू कृषिको पनि संलग्न रहेको देखिन्छ। पेशागत जनसंख्याको विवरण तालिकामा देखाईएको छ।

तालिका न. २४: पेशाका आधारमा जनसंख्या विवरण

वडा न.	पेशाको किसिम										
	कृषि तथा पशुपालन	मजदुर	व्यापार	नोकरी	सिपालु ज्यामी	पेन्सन	नोकरी	डाईभर	प्रविधिक	वैदेशिक रोजगार	अन्य
१	१५२१	६६	१९५	२१४	२५	१२	२१४	१२२	३	३३१	४७
२	१३६	१५	२४	१०६	१५	२	१०६	२९	१५	१४२	१३६
३	१२७२	५	६६	१२३	६८	१०	१२३	३७	८	२६२	३४
४	९२०	७३	७०	१३४	५	६	१३४	६३	३७	१८६	१०३
५	२०९३	१०१	१७७	३०२	२२	३०	३०२	९७	२६	२२	२४०
६	६८९	२३२	१५६	९६	७६	९५	६५	२७	२१	१७२	३३
७	४०२	३४५	२१८३	९७६	५७	२८७	९७६	११५	४७	५१७	८६२
८	१३०१	३१०	२४०	४४८	३२	५३	४४८	७६	३२	२४१	४१६
९	१२०८	१६५	८८	७६	५५	४९	४३	८९	३२	२७८	६६
१०	१५०६	२७०	१७९	३३७	२७	६	३३७	१५०	३६	४३८	१६४
११	१४४१	५७	६०	१४६	२१	७	१४६	३१	९	३०७	१९
१२	११८०	५४	४६	११९	१२	१४	११९	१४	६	२१७	११
जम्मा											

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.२ प्राविधिक, सीपयुक्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

प्राविधिक सीपयुक्त तालिमप्राप्त तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण यस नगरभित्र रहेका विभिन्न वडाहरूका विभिन्न क्षेत्रहरूमा जनाले क्षमता विकास तालिमहरू लिएको पाईन्छ। तालिम प्राप्त जनशक्ति वडाभित्रको ठूलो जनशक्ति भएकोले नगर तथा नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्दै जानु पर्छ।

तालिका न. २५: प्राविधिक सीपमूलक तालिम लिएका जनशक्तिको विवरण

सि. नं	तालिम विवरण	वडागत जनशक्ति विवरण												जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
१	मेसन, स्काफोल्डिङ, सटरिङ कापेन्ट्री, स्टिल फिक्चर	२०	१९	२३	१९	१५	२१	१२	१४	२९	२१	१४	२०	
२	पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता, कृषि कार्यकर्ता	४०	८	२०	१५	१०	९	११	१२	९	२२	१०	१८	
३	तरकारी खेती, नगदे बाली, कृषिजन्य पदार्थको प्रशोधन, खाद्य सामग्री उत्पादन	९२	५२	१६	९७	२२	१०	४२	३३	१६	३१	११	४४	
४	च्याउ खेती, मौरी पालन, बंगुर पालन, कुखुरा पालन	७	१	४	४९	४	३३	२२	१८	२२	२५	२२	१९	
५	जडिवुटी खेती, जडिवुटी प्रशोधन, अल्लो प्रशोधन, हाते कागज निर्माण	२	३	१	४	०	१२	२	२	७	२		३	
६	प्लम्बिङ, विद्युत जडान, अटोमेकानिक्स, मोटरसाइकल, जनरल मेकानिक्स, वेल्डिङ, पम्पसेट मेकानिक्स	१५	१२	९	२३	२२	१३	१५	१६	३३	२९	१५	६	
७	ब्यूटी पार्लर, सेक्युरिटी गार्ड, ड्राईभिङ, केयर गिभर	५३	१२	१७	४५	१६	३७	४३	२६	२२	७४	१५	१०	
८	इलेक्ट्रोनिक्स (मोबाइल, टि.भि. आदि), कम्प्युटर, इन्भर्टर निर्माण, मर्मत	-	९	१८		४३	१२	२७	२६	७	२०	१२	१२	
९	थाङ्गा, मूर्तिकला, वेतबाँस, मिथिला पेन्टिङ, बुड कार्भिङ, स्टोन कार्भिङ, छवाली कला	-	१०		४	०	४	६	५		४	४	१	
१०	कपडामा जरी भर्ने र पेण्टिङ गर्ने	५	१०	१		२		४	२	१	३			
११	माला, थैली, पर्स बनाउने, पेन्टिङ, फोटो लेमिनेशन, माला, पोते, माला, सजावटका सामान बनाउने	०	१०		६	१	६	२१	४	३	३	३		
१२	कुक, वेटर/वेट्रेस, हाउस किपिङ, केयर गिभर, हाउस मेड, बार मेन	७	९	१५	९	१४	९	१५	१०	१२	२८	१४	१	
१३	सेल्स पर्सन, फ्रन्ट अफिस म्यानेजमेन्ट	३	१	१	१	२	१	११	५	३	३			
१४	सिलाई कटाई, ढाका बुनाई, गार्मेण्ट्स, गलैचा, राडी पाखी बुनाई, इम्ब्रोईडरी, फेशन डिजाइन	३७	३४	२४	६२	३७	१२	२४	३१	६७	३४	५१	१७	
१५	कुकिङ, पउरोटी, जुस, विस्कुट, अचार, सस, वारिष्ट्रा	४	०	१	४	४	४	१३	१०	३	१३	१	१	
१६	मैनबत्ती, अग्रबत्ती, खाम बनाउने, विक्रेट निर्माण, प्लाष्टिक मोल्डिङ, बुक बाईण्डिङ	-	१		४३	२	१३	११	५	२६		१	१	
१७	अन्य	४४	१४२	२३	६४	५२	४	२०	२१	५	९१	१२	२७	

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

नगरमा सीपयुक्त क्षमता विकास तालिमहरु लिएकाहरुको विवरण निम्नानुसार रहेकोछ । सीपमूलक तालिम प्राप्त जनशक्ति वडाभित्रको ठूलो जनशक्ति भएकोले नगरपालिकाले आवश्यकता अनुसार परिचालन गर्दै जानु पर्छ ।

तालिका न. २६: सिपमूलक तालिम लिएकाहरूको वडागत विवरण

विवरण	वडा नं.												जम्मा
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
सिपमूलक तालिम लिएका पुरुष	२१७	१८६	१११	१७३	२८२	१५२	३४०	२१०	९३	२०२	८९	९२	
सिपमूलक तालिम लिएका महिला	१४८	१२८	५६	१४३	१८४	१२३	२९०	१६३	७३	१४७	८७	६७	
जम्मा	३६५	३१४	१६७	३१६	४६६	२७५	६३०	३७३	१६६	३४९	१७७	१५९	

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.३ औषत आमदानी, खर्च र वचत विवरण

यस नगरभित्र रहेको घरधुरीहरूको वार्षिक आमदानीका सम्पूर्ण श्रोतहरूलाई विश्लेषण गर्दा मासिक प्रतिपरिवारको आमदानी तथा खर्च विवरण टोलगत रूपमा तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ। यस वडामा रहेका घरधुरीहरूको वार्षिक खर्च अवस्थालाई अध्ययन गर्दा सवैभन्दा धेरै वार्षिक खर्च हुने क्षेत्र खाना, शिक्षामा, कृषि उद्योग व्यापारमा, लत्ता कपडामा तथा पारिवारिक स्वास्थ्यमा प्रतिशत खर्च हुने देखिएको छ। उक्त विवरणलाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका न. २७: पारिवारिक औषत आमदानी विवरण

वडा नं.	७५ हजार भन्दा कम	७० देखि ९० हजार	९० हजार देखि १ लाख ५० हजार	१ लाख ५० हजार देखि २ लाख ७५ सम्म	२ लाख ५० हजार भन्दा धेरै	जम्मा
१	८२१	१३२	५८	२३	९	१०४३
२	५३५	३४	१३	१३	६	६०१
३	६०६	४०	२२	३०	१२	७१०
४	४३७	११७	५५	४२	११	६६२
५	१९०	३५४	३३३	१६३	९५	११३५
६	१४३	३०४	२१२	२५४	१०	९२३
७	१८३	२८०	२६६	२५६	२०९	११९३
८	१७१	२६३	३३०	२४५	५६	१०६५
९	२४१	२३५	४२१	२४८	३३	११७८
१०	९६६	१२८	५२	२२	१६	१२९८
११	६२७	८५	२८	३१	९	८६६
१२	७५५	३२	२८	१२	९	८३६

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.४ पारिवारिक औषत खर्च विवरण

तालिका न.२८ : पारिवारिक औषत खर्च विवरण

पारिवारिक औषत वार्षिक खर्च विवरण (प्रतिसतमा)								
वडा नं.	खाना खर्च	लत्ताकपडा खर्च	शिक्षा	औषधी उपचार	चाडपर्व तथा मनोरञ्जन	कृषि, उद्योग र व्यापार	सञ्चार तथा अन्य	जम्मा
१	३२%	१७%	१५%	७%	३%	१६%	१०%	१००%
२	२३%	११%	१४%	५%	९%	२०%	६%	१००%
३	३०%	१०%	१४%	६%	१०%	२३%	८%	१००%
४	२४%	९%	१६%	८%	८%	२०%	५%	१००%
५	२९%	२०%	१७%	६%	५%	१६%	८%	१००%
६	३४%	११%	१६%	१०%	६%	२१%	२%	१००%
७	२०%	२०%	१९%	१०%	१०%	१३%	८%	१००%
८	२७%	१३%	१७%	७%	१०%	१३%	१२%	१००%
९	२०%	२०%	११%	६%	१६%	१८%	९%	१००%
१०	२५%	९%	१५%	५%	१०%	१९%	६%	१००%
११	२७%	११%	१२%	८%	१०%	२१%	७%	१००%
१२	२९%	१४%	११%	७%	१०%	२३%	६%	१००%

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.५ विपन्नता स्तरीकरण विवरण

तालिका न.२९: विपन्नता स्तरीकरण विवरण (प्रतिसत)

सि.नं	विपन्नता स्तरीकरण	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	अति गरिव	५%	६%	९%	८%	८%	९%	३%	१६%	१८%	११%	१३%	१४%
२	गरिव	११%	११%	१५%	१३%	१६%	१२%	१३%	२५%	१४%	२२%	२१%	२३%
३	सामान्य	४४%	३८%	३६%	२८%	४९%	२५%	२३%	३१%	२२%	३७%	४१%	३४%
४	मध्यम	३०%	३७%	३४%	४०%	१७%	४४%	४०%	२३%	३४%	२३%	२९%	२४%
५	सम्पन्न	१०%	८%	६%	११%	१०%	१०%	२१%	५%	१२%	७%	६%	५%

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.६ खाद्यान्न सुरक्षाको अवस्था

तालिका न. ३०: खाद्यान्न सुरक्षाको पारिवारीक अवस्था

वडा.	खाद्यान्न सुरक्षा विवरणको पारिवारीक अवस्था					जम्मा घरधुरी
	उत्पादन नगर्ने	३ महिना सम्म पुग्ने	४ देखि ६ महिना सम्म	७ देखि ९ महिना सम्म	१० देखि १२ महिना	
१	७२९	१८५	४४	७३	७	१०३८
२	३९५	१२२	४९	२१	११	५९८
३	५००	१२५	६६	१५	३	७०९
४	४५१	९७	४५	५१	१०	६५४
५	१३४	७०७	१८४	४०	५७	११३५
६	१९९	४२३	१५५	९२	९४	९२३
७	५१२	६१९	२४	१८	२०	११९३
८	८६३	९३	२१	१४	७४	१०६५
९	१४४	६५४	२११	११२	५७	११३५
१०	७३०	२५४	८२	६४	६३	११९३
११	२५५	२३९	१४५	२०७	१२	८५८
१२	४२२	२०३	८६	९८	१८	८२७
जम्मा						
प्रतिसत						

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.७ आवास संरचना विवरण

तालिका न. ३१: घरको छतको किसिम

वडा	आर सी सी ढलान भएको	कच्ची टिनको	जस्ता वा च्यादरको छाना भएको	टायल वा ढुंगाको छाना भएको	फुस वा खरको छाना	जम्मा
१	५०	१४७	८१८	२५	१	१०४१
२	७	४	५८१	१	५	५९८
३	१२	५५	६२५	३	१३	७०८
४	२४	१६२	४७१	१	३	६६१
५	११०	१८१	८३७	०	७	११३५
६	१११	१८१	६२२	०	९	९२३
७	२२६	१४७	८१८	०	२	११९३
८	२०३	२४८	६०६		८	१०६५
९	१०९	२१७	८४१	०	११	११७८

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

१०	११०	४०	११२९	३	११	१२९३
११	१०	६७	७७३	५	४	८५९
१२	८	१९९	६१९	३	६	८३५
जम्मा						

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ३२: आवास संरचना विवरण (घरको तला संख्या)

वडा	घरको तला संख्या					जम्मा	नक्सा पास भएका घर
	१	२	३	४	५		
१	४८५	१०१६	१४७	१६	५	१६६४	७१
२	१९२	७४०	१०५	४		१०४१	९७
३	३३७	७०२	६०			१०९९	४८
४	२८४	७०२	७५	४		१०६५	८४
५	३८१	६५८	७१	१७	५	११३५	१०२
६	२७३	४५५	१७८	१३	२	९२३	२०९
७	१९५	३०१	३८०	१७५	८४		३६६
८	६०५	३६७	४३	८	४२		७२
९	२२३	७२२	२१०	१५	९	११७९	१०२
१०	७१६	१०८४	८७	४		१८९१	४९
११	३०७	९९४	२९७			१५९८	९९
१२	३००	६३०	६३९	८		१५७७	७२
जम्मा	३२८३	८०५४	२११८	१४८		१३७०९	

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ३३: घरको जगको किसिम सम्बन्धि विवरण

वडा	काठको खम्बा	फ्रेम स्ट्रक्चर	माटो र ढुंगा	लोड बियरिङ्ग	सिमेन्ट र ढुंगा	अन्य	जम्मा
१	९३	१५	६०४	१	३११	१७	१०४१
२	६		४०५		१७०	१६	५९७
३	४५	५	४९१	१	१६०	८	७१०
४	२६	१२	४१९	२	१९६	५	६६०
५	१६२	३७	५७९	१३७	६५	५५	११३५
६	९२	१२२	५७९	१३७	६५	५५	११३५
७	४८	१५५	४५८	१११	१४५	६	९२३
८	८	१२	६०५	४३	३६५	३०	१०६५
९	३२१	१०९	३३६	११२	२७८	२४	११७८
१०	१२६	४९	४५९	३२	५७३	५३	१२९२

११	२८०	२	४५९	२	११४	४	८६१
१२	४४		६१९	१	१५५	१४	८३३

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न. ३४: घरको स्वामित्वको प्रकार सम्बन्धि विवरण

सि.न.	विवरण	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२
१	निजि	८६३	५६३	६६३	५८३	१००४	६२१	९९६	९४२	६६०	९८९	७११	७५५
२	भाडामा	१२७	१७	२०	३३	५४	१११	११९	११६	१४६	१३६	३२	४२
३	भोगचलनमा रहेको तर लालपूर्जा नभएको	४३	१०	१९	२२	४१	६६	११	७	८८	११५	९७	२२
४	संयुक्त		१		३	७	२३	६	२	७७	१	२	१५
५	संस्थागत		१			१				२	२४	१०	२
६	एकै घर तर फरक भान्सा	९७	५	१५	२४	६	९८	१०	२१	१९८	२१	८	४
७	अन्य					५	४	१७	७	७			

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.८ गरिवीको दर (गरिबीको रेखामुखी रहेको जनसंख्या)

गरिवीको दरलाई अध्ययन गर्दा औषत आयु, युवा साक्षरता, विद्यालय जाने औषत उमेर, प्रति व्यक्ति आय र मनव विकास सूचकाङ्क जस्ता विषयहरु हेर्नु पर्ने हुन्छ ।

४.१.९ आयात र निर्यातको अवस्था

यस नगरपालिकामा इलाम जिल्लाकै प्रमुख बजार केन्द्र भएको हुनाले आयात निर्यातको प्रमुख केन्द्र हो । नगरभित्रका अधिकांश बासिन्दा विभिन्न व्यापार व्यवसाय, नोकरी र उद्योगधन्डामा आश्रित रहेका छन् । त्यसैकारण इलाम बजार आयात निर्यातको ठूलो केन्द्र हो । बजारक्षेत्र भएको हुदा इलाम बजारमा आयात तथा निर्यातको व्यवसाय व्यवस्थित रूपमा चल्ने गरेको छ । इलामबाट निर्यात हुने सामानहरुमा कृषिजन्य नगदेवाली उत्पादननै प्रमुख हो । इलाम क्षेत्रबाट निकासी भएको निकासीजन्य स्रोतहरु भापा जिल्ला हुदै देशको अन्यत्र भाग, साथै छिमेकी राष्ट्र भारत भारत सम्म जाने गरेको छ । त्यसैगरी इलाम बजार आयात गरिने प्रमुख वस्तुहरुमा खाद्यन्न लगायतका दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु, निर्माण सामग्री र अन्य खपतका वस्तुहरु रहको देखिन्छ ।

४.१.१० औद्योगिक कच्चा पदार्थ उत्पादनको अवस्था

यस नगरपालिका क्षेत्रमा प्राकृतिक रूपमा रहेका औद्योगिक कच्चा पदार्थको यसको प्राविधिक अध्ययन पनि हुन सकेको छैन ।

४.१.११ बेरोजगार सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिका क्षेत्रमा भएको बेरोजगार सम्बन्धि विवरणको तथ्यांक धेरै देखिएको भएतापनि ज्यालादारीमा काम गर्न नगरपालिकामा सुचीकृत भएका जनसंख्याजना मात्र भएको नगरपालिकाबाट प्राप्त तथ्यांकले देखाएको छ ।

तालिका न. ३५: बेरोजगार सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	बेरोजगार	संख्या	कैफियत
१	कुनै पेशामा सलग्न नएको वृद्ध तथा बालबालिका सहित		
२	असंगठित क्षेत्रका ज्यालादारी श्रमिक मजदुरहरु		

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.१.१२ असंगठित क्षेत्रका ज्यालादारी श्रमिक मजदुरहरुको विवरण

यस नगरपालिका कार्यालयमा चालु आर्थिकवर्ष २०८०/०८१ मा जना ज्यालादारी श्रमिक मजदुरहरु सुचिकृत भएका छन् । असंगठित क्षेत्रका मजदुरहरु वडा माफत सुचिकृत गरी प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रममा परिचालन गर्ने गरिएको छ । जसको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका नं. ३६ : नगरमा सुचिकृत भएका ज्यालादारी श्रमिक मजदुरहरुको विवरण

वडा नं.	बेरोजगार संख्या			कैफियत
	महिला	पुरुष	जम्मा	
१				
२				
३				
४				
५				
६				
७				
८				
९				
१०				
११				
१२				

४.२ वैदेशिक रोगारीमा गएकाहरुको जनसंख्या विवरण

तालिका न. ३७: वैदेशिक रोगारीमा गएकाहरुको जनसंख्या विवरण

सि. नं	वसोवास गर्ने मुलुक	वैदेशिक रोगारीमा गएकाहरुको जनसंख्या विवरण												
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा
१	युरोप	३४	३	१२	४	५४	१९	२६	५	९	२५	११	८	
२	अमेरीका	३	२	६	३	५	१३	३०	७	११	१६	२	१	
३	अष्ट्रेलिया	८	१	५	६	१०	२३	३०	१२	२१	६	३	१	
४	कतार	३३	२४	३०	२८	४०	६६	१८	३४	४६	४०	२६	२४	
५	जापान	१३	१	६	२	६	७	१०	१०	१३	१०	९	३	
६	दक्षिण कोरिया	२५	१०	१०	१७	५९	४२	१५	१६	२२	१६	३२	११	
७	भारत	१४	५	४	५	२१	७६	७	२१	८९	४१	४६	८	
८	मलेसिया	५४	१८	७०	५०	५८	६३	४	२०	४२	९६	७३	७८	
९	यूके	८	१	१२	४	१५	८	२४	४	६	३		३	
१०	साउदी अरेबिया	५३	१६	२७	३०	१६	४४	१८	२९	४८	३७	४०	२१	
	दुवई	५७	२१	४५	४	५६	६४	४४	२१	७६	९९	४४	४२	
११	अन्य	४१	३३	२९	३४	५१	१२	४१	४२	९	५१	२२	११	
	जम्मा	३४३	१३६	२५६	१८७	३९१	४३७	२६७	२२१	३९२	४४०	३१०	२११	

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.३ सुकुम्बासी सम्बन्धी विवरण

तालिका न. ३८: नगरपाकाक्षेत्र भित्रका सुकुम्बासी तथा भूमिहिन परिवारहरुको विवरण

सि. नं	विवरण	वडागत रुपमा सुकुम्बासी तथा भूमिहिन परिवारहरुको संख्या												
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा
१	भूमिहिन सुकुम्बासी परिवार (अन्य)	१	२१	३	२४	११	६५	२५	१२	१२१	८३	६	११	
	जम्मा					११								

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.४ भू उपयोग तथा स्वामित्व

यस नगरक्षेत्रमा भएको जमिनहरुलाई विभिन्न प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिदै आएको छ। तुलनात्मक रुपले वजार क्षेत्रले सबैभन्दा धेरै जमिन ओगटेको छ। इलाम वजार र मेची राजमार्गले छोएको धोविधारा, तिल्केनी, सवस्टेसन, आनन्द टोल आसपासको दायाँ बायाँ किनारीभागमा बसोबास क्षेत्र धेरै रहेको छ। इलामको पुरानो चियावारीले समेत केही क्षेत्र ओगटेको छ। यस नगरको भूउपभोगको विवरण निम्नानुसार छ।

४.४.१ वर्तमान भू-उपयोग

यस नगरक्षेत्रमा भएको जमिनहरुलाई इलाम नगरकार्यपालिकाको २०७९ साल मार्ग २३ को बैठकबाट विभिन्न क्षेत्रमा वर्गिकरण गरेको छ। भौगोलिक सूचना प्रणाली नक्साको आधारमा यस नगरको भूउपभोगको विवरण निम्नानुसार छ।

तालिका न.३९: वर्तमान भू उपयोग विवरण

क्र.स.	विवरण	क्षेत्रफल वर्ग कि.मि	प्रतिशत
१	वजार क्षेत्र		
२	कृषि क्षेत्र		
३	ऐलानी क्षेत्र		
४	सडकले ओगटेको क्षेत्र		
५	खेल्साले ओगटेको क्षेत्र		
६	चियावारी		
८	अन्य		

४.४.२ भू-स्वामित्व

तालिका न. ४०: भू स्वामित्व विवरण

क्र.सं	भू स्वामित्व विवरण	भू स्वामित्वक परिवारीक विवरण (प्रतिसतमा)												जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
१	४ आना सम्म हुने							२३						
२	८ आना सम्म हुने							४१						
३	९ -१२ आना							१२						
४	१३ आना- १ रोपनी							१२						
५	१-२ रोपनी							७						
६	३-५ रोपनी							५						
७	६-१० रोपनी													
८	११-२० रोपनी													
९	२१-४० रोपनी													
१०	४१-६० रोपनी													
११	६१-८० रोपनी													
१२	८१ माथि रोपनी													

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

क्र. सं.	भू स्वामित्व विवरण	भोगचलन अनुसार घरजग्गाको स्वामित्व सम्बन्धी वडागत विवरण (प्रतिसतमा)												जम्मा
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	
१	कृषि प्रयोजनको लागि निजि जमिनको प्रयोग गर्ने परिवार	१०४३	६०१	७१०	६६२		४३३	२७०	७२८	८५४	१२९८	८६६	८३६	
२	जग्गाको आंशिक रूपमा बाँझो जग्गा हुनेहरुको परिवार संख्या	७८३	५०६	६५६	४१८		१७	२१	१६१	२२१	७०१	६४०	५२५	
३	बाँझो जग्गा राखिएको रोपनी विवरण													
४	कृषि प्रयोजनको लागि जग्गा भाडामा लिएर प्रयोग गर्नेहरु	२६३	९३	५४	२६३	२८३	१८७	२८	४२३	८८	५२२	२२१	२०८	
	जम्मा													

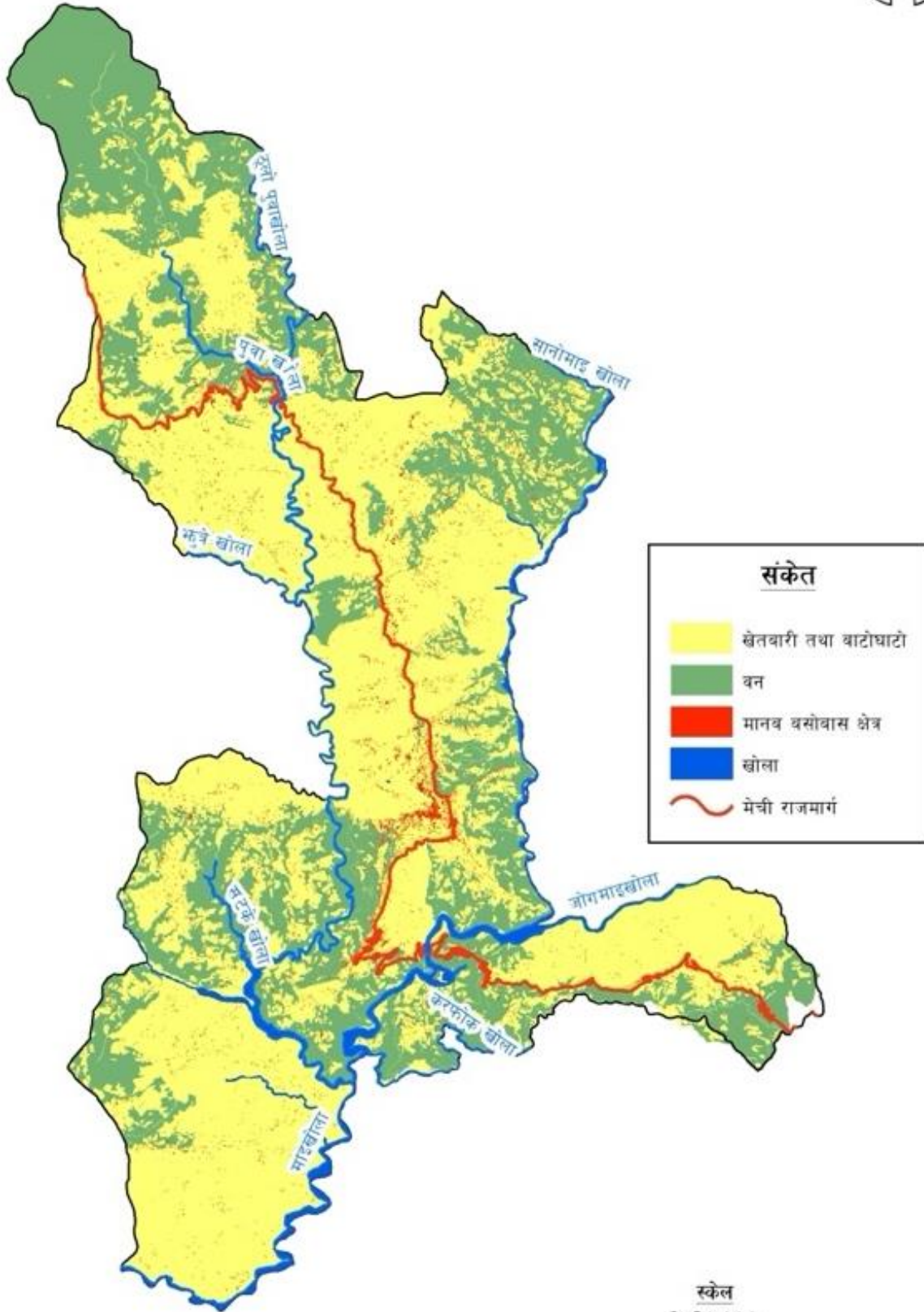
४.४.३ भोगचलन अनुसार घरजग्गाको स्वामित्व

तालिका न. ४२: घरको स्वामित्व सम्बन्धि विवरण

वडा	एकै घर तर फरक भान्सा	नीजि/आफ्नै	भाडामा	भोग चलनमा रहेको तर स्थायी पुर्जा प्राप्त नभएका	संयुक्त आवास	संस्थागत	सार्वजनिक जग्गा/सुकुम्बासी	अन्य	जम्मा
१	३	८६३	१२७	४३				६	१०४२
२	३	५६३	१७	१०	१	१	१	३	५९९
३	५	६६३	२०	१९				२	७०९
४	१९	५८३	३३	२२	३			१	६६१
५	३०	७९६	१४८	४३	७	२	६	६	११३५
६	१७७	४११	२२३	२७		४	२४	४	९२३
७	३१	५१०	४३६	११५	१	४	२४	४	११९३
८	८	९११	१३२	९७	२		१०	२	१०६५
९	७७	८०२	१८८	८८	४	१	१४	४	११९३
१०	२४	९८९	१३६	११५	१	४	२४	४	१२९४
११	८	७११	३२	९७	२		१०	२	८६२
१२	४	७४५	४२	२२	१५	१	२	४	८३५
जम्मा									

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

भूउपयोग नक्सा
इलाम नगरपालिका, इलाम

स्केल
१: ३०,०००

४.५ कृषि तथा पशुपालन

४.५.१ सार्वजनिक पोखरी सम्बन्धी विवरण

यस नगरक्षेत्र भित्र सार्वजनिक पोखरीहरु छन् । पुराना केही पोखरीहरु हराई सकेको अवस्था छ । यद्यपि घरायसी प्रयोजनका लागि र व्यक्तिगत रुपमा केहि किसानहरुको घरमा साना साना पोखरी हरु सिमित मात्रामा रहेका छन् ।

तालिका न. ४३: पोखरी सम्बन्धी विवरण

क्र.स	पोखरीको नाम	स्थान	कैफियत
१	चियावारी पोखरी	चियावारी	अव्यवस्थित अवस्थामा रहेको र व्यवस्थापन गर्न आवश्यक
२	पानी टेंकी	शिखरनगर, मिलनकेन्द्र, टुडिखेल, आर्दश स्कुल	नगरक्षेत्रमा खानेपानी वितरण
३	पटाङ्गीनी पोखरी	मालपोल कार्यालय	अस्तव्यस्त अवस्थामा रहेकोले व्यवस्थापन गर्न आवश्यक
४	नरायणस्थान पोखरी	नरायणस्थान मन्दिर	व्यवस्थित अवस्थामा छ ।

४.५.२ कृषि उत्पादन सम्बन्धी विवरण

यस नगरभित्र रहेको घरधुरी मध्ये अधिकांश मानिसहरु कृषिमा संलग्न छन् । वजार क्षेत्रका मानिसहरुको मुख्य पेशा व्यापार तथा व्यवसाय रहेको भएता पनि कतिपय मानिसहरु कृषिको पनि संलग्न रहेको देखिन्छ । व्यापार व्यवसायसंगै कतिपय मानिसहरुले आफ्ना जग्गामा फलफूल तरकारी खेती समेत गर्ने गरेको तथ्यांकवाट देखिन्छ । कृषि उत्पादनमा संलग्न जनसंख्याको विवरण तालिकामा देखाईएको छ ।

तालिका नं. ४४: कृषि उत्पादनमा संलग्न जनसंख्याको विवरण

सि.नं	उत्पादन	कृषि उत्पादनमा संलग्न जनसंख्याको वडागत विवरण												
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा
१	कृषि उत्पादन तथा विक्रि गर्ने घरधुरी	५११	२६१	४८८	३५५	४३०	३४०	४२	५२१	२१५	५३३	४३५	३१३	
२	खाद्यान्धवाली उत्पादन तथा विक्रि गर्ने घरधुरी	१६४	१००	२०४	१७०	५२२	८९	३२	५३२	९१०	१२५	१०७	२६०	
३	नगदे वाली उत्पादन तथा विक्रि गर्ने घरधुरी	८७४	५५०	६०४	६७०	९२२	३२१	४५	८७२	४७०	८२६	७३०	८४८	
४	फलफूल उत्पादन तथा विक्रि गर्ने घरधुरी	२१०	२१८	३०१	२२१	२२६	२०१	२५	२०१	१२१	३०२	३१२	३२०	

५	तरकारी उत्पादन तथा विक्रि गर्ने घरधुरी	३५९	४५३	५४८	५९१	७१०	४४१	४६	३२०	३९१	९५४	६९२	७२९	
६	घरमा करेशावारी भएको घरधुरी	८२९	५५७	६४९	५७२	८३०	२१२	१६९	८९१	४७०	१०५६	७६२	८०८	
७	घरमा करेशावारी नभएको घरधुरी	२१२	४२	६१	८९		११४			५४	२३७	९४	२७	
८	टनेल खेती गर्ने	४४	४१	३७	७१	७६	५५	२४	९३	३१	३३	१७	१७	
९	खनजोत गर्न ट्रयाक्टर प्रयोग गर्ने घरधुरी	६०९	४३८	३४६	३५५	४०२	२१०	२५	३०१	१८५	२२५	२७३	३१	
१०	सिचाई सुविधा पुगेका घरधुरी	५७१	३५३	४३२	३३७	४०९	३३०	१२०	५३०	३३१	४०४	२४६	३१४	
११	सिचाई सुविधा नपुगेका घरधुरी	४६९	२४६	२७६	३२४		१२४			२२५	८८२	६९६	५२०	

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका नं. ४५: फलफूल उत्पादन सम्बन्धि विवरण

वडा	फलफूल उत्पादन (वार्षिक)			
	सुन्तला उत्पादन	लिची उत्पादन	केरा -उत्पादन	किवी उत्पादन
१	१२०	१५	१८९	१४५३४
२	३८१	०	१५२३४	३३८८
३	०	०	२२	१९९२०
४	२८६	२०	१७७	४१११
५	८७१	२०२	८४४	२१०२
६	४३४	३३	४३२	१२
७	२०		९०	०
८	३०६	३०२	९३२०	२०
९	२१२	५४३	७८७	०
१०	२९०	१४९५५	६९६	४५०
११	२०७९५२	३४७७५	५९०३६	०
१२	५००	८९००	११६५८२	५०
जम्मा				

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका नं. ४६: वार्षिक तरकारी उत्पादन

वडा	इस्कुस उत्पादन (वार्षिक)	साग/ मुला -उत्पादन (वार्षिक)	अन्य उत्पादन (वार्षिक)	सिमि उत्पादन (वार्षिक)	टमाटर उत्पादन (वार्षिक)
१	१३९४६३	७०७२१	१३२३९	७२४१	३८०
२	१२५७३	१६७७०	४२३४७	४४११	१५६६४
३	८२९१३	१२१०२७२	४४३२५	४०२१	३०२७५
४	१६४३	१४८१२	३१४१४	५१७२	४२६४
५	१९८३१	१२००३४	४१३००	७१०४	८२०१
६	९८६४१	९१०२७	३२३२३	२०४०	२०३२१
७	३०२	४०२३	४०४	२३१	२००
८	४०२१	४०२०५९	६०३१	४५००२	३०५०१
९	८०१३	७१०२७०	२४३२३	२३६५	२१५७५
१०	१२९५९६	५०२७२	१६०९१७	१२५७८	१६५०१२
११	९५७१	१५०९	३९४२	२६५२	९२५
१२	६५८	६९५९	२५०७	७८८२	६३५१
जम्मा					

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका नं. ४७: नगदेवाली उत्पादन वार्षिक

वडा	नगदेवाली उत्पादन वार्षिक (मन)						
	तोरी उत्पादन	सुपारी उत्पादन	आलु उत्पादन	कुचो-उत्पादन	अदुवा -उत्पादन	अलैची -उत्पादन	चिया -उत्पादन
१	८३२	१६	११२२५५६	१००५२३	७७२४	३८९१	४६७०८४८
२	६६४	०	१७९३१	६१०९०	२६६७	१०२०	६७९८८५
३	७३८	८	५३६७४४	७९२९०	३९९५	९०८८	८४९४९३
४	९९	०	६४५१६	१२३१३	४२९	३०५०	३०४०५६३
५	८०१		५३०११	१०९२३	२९४५	१९८	५०१०३२
६	६०१	४४	२२०९६	७९२५	२१४०	११८	१०
७	२		२०	२१	१५		
८	४१०		५१४६	५२०५	२००५१	५०	१२०१
९	१३२२	१०८	८७११	९९३२	३९४५	२	
१०	१५९७	४०४	३९६२३	१३५४६३	६५६८४	४६३७	२९५८९०
११	२१९१	३९३०९	५६२२	३२६६९०	७५२११	२६७३	९५४६१
१२	२५९१	५०९	७८९०	६४०६४	३४९४	८४१	२७३०
जम्मा							

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका नं. ४८: अन्नबाली उत्पादन विवरण (वार्षिक)

वडा	धान उत्पादन	मकै -उत्पादन	गहुँ -उत्पादन	कोदो-उत्पादन	अन्य उत्पादन
१	४२८३	१२८००	४७०	६३२	२६४१४३४
२	१८८७	८२७९	०	४५३	४०१३४३
३	०	१९२३६	२३८	५०३	५३०९१
४	४०१	१५७४	१५६	१०	४७०
५	५१६	६०६	११	२४	२३५
६	३२४	११७४	१००	६०	२१०

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

७		४२	२	१	३१
८	१६९२४४	१६२४४३	१६	३९५०	२३५५५६
९	१२०६९	४३२१	६९	४३	२१०
१०	९५०७	२२५९८	४९३१	१९५४	७१५५
११	५०३४१	१५९२२	२३०	१६८६	१९४
१२	५५९८०	३४८४६	३६	३३८८	३३६१०
जम्मा					

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका नं. ४९: सिंचाईको माध्यम

वडा	कुलो	पम्प/सोलार	पोखरी	स्प्रिन्क्लर	हाते/ पाइप / धारा	अन्य	जम्मा
१	१९०	३	१	२५०	१२५	१	
२	१३०	५	२	१७४	४१	१	
३	१५८	१		२४७	२५	१	
४	३१२	०		३३१	१९३	४०	
५	३२०		३९	६०	३०२	२४	
६	४५	०	१२	१८७	४०७	९	
७	२०			२	५७	१	
८	७२		१	१	३८	२	
९	९९		३०	९८	२१३	७	
१०	६१३	२	१०	२	७४	३	
११	५९९	३४		१०	२०		
१२	५६५		१	३५	१२	१	
जम्मा							

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.५.३ पशुपक्षी र पशुपक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी विवरण

यस नगर भित्रका मानिसहरूले दुध, मासु, मल, आदी प्रयोजनको लागि पशुपालन गर्ने गरेको देखिन्छ। यहाँ पालिने प्रमुख पशुपक्षीहरूमा गाइ भैसी, सुँगुर, बाखा तथा कुखुरा र हाँस आदी रहेका छन्। नगरपालिकामा रहेका पाल्तु पशु र उत्पादनहरूको विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका नं. ५०: पशुपक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी विवरण

सि. नं.	उत्पादन	पशुपक्षीजन्य उत्पादन सम्बन्धी वडागत विवरण												
		१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	जम्मा
१	पशुपालन गर्ने घरघुरी संख्या	७११	४९८	६३७	५१५	९५८	२१२	९६	७९२	७२७	९०९	६९५	७०५	
२	सुधारिएको गोठ हुने	२८४	१३५	२२२	१३१	१६८	९८	८०	२२१	१८७	२४९	३२	७५	
३	गाई को संख्या	१२८१	८३१	१४८१	९६७	९६८	७६५	९६	९१५	१०८७	१२१५	६८८	९१६	

४	गोरुको संख्या	१८१	१२३	२२४	१२२	४४	९८		२८२	१८९	४४१	७३३	४४०	
५	राँगाको संख्या	२४	११	५	११		३४		२४	११	१०३	८३	५०	
६	भैंसीकोको संख्या	२९	४६	६	७	८१	१५		५३	३३	१८	१३९	१५३	
७	दुध उत्पादन (दैनिक लिटरमा)	४२०२	२३६१	४८४९	३२६९	२७३१	४४३२	१४६	२३०१	४५३२	१०५९६	१५१४	२१५१	
८	बाखाको संख्या	१९१७	१४६३	१२०९	९८८	२५३४	७८९	३०९	४२७१	१६७५	३४८५	५०३७	३०२९	
९	सुगुर वंगुरको संख्या	४९५	२२६	२८६	२६६	६१२	२६५		४०१	३८७	७०६	५२७	३९७	
६	कुकरको संख्या	३१७	१६१	२२१	१७८	४२८	१८०	९४	४२	२७७	३४०	३४६	२५०	
१०	हाँस कुखुराको संख्या	५०१७	३११२	४८०६	४०५१	४८३३	६६५४	६५७३	८२०१	५३५६	८५५९	५६१७	४९१३	
११	माछापुखरी भएका घरधुरी	१०६	५७	३७	५५	४७	१७		६३	२३	२९	७९	६२	
१२	मौरी पालन गर्ने घरधुरी	४८	१००	५३	२३	२९३	३९	२०	९०	६६	१९४	२२६	७४	
	जम्मा													

स्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.५.४ व्यवसायिक कृषि फर्म सम्बन्धी विवरण

यस नगरमा व्यवसायिक कृषि उत्पादनका लागि नीजि स्तरमा फर्म स्थापना गर्ने र सञ्चालन गर्ने कार्यको पनि गरिएको छ । विशेष गरी मासु तथा सागसब्जी र दुध उत्पादनको लागि यी फर्महरू सञ्चालन गरिएको छ । यहाँबाट उत्पादन गरिएको कृषि तथा पशुजन्य सामाग्रीहरू इलाम बजार तथा र जिल्ला बाहिरका अन्य बजारहरू सम्म लैजाने गरिएको छ । बजार क्षेत्रमा कृषिजन्य सामाग्रीहरू विक्रिकेन्द्रहरू वटा छन् जसको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न. ५१: कृषिजन्य सामाग्री वित्ति केन्द्र व्यवसायहरुको विवरण

सि.नं	व्यवसायको नाम	टोल	व्यवसायिको नाम	मोबाइल नं.	पान/भ्याट नं.	स्थापना
१	न्यू कृषि भण्डार तथा पशुपति भेटनरी औषधालय	मालापथ	पशुपति भट्टराई	९८५२६८००४४	६०१२७३६१८	२०७०
२	पाथीभरा एग्रोभेट	भानुरत्न	नम्रता देवि दहाल	९८४९९९८५२४	६१७३८५८०४	२०७८
३	शुभलाभ भेट फर्मा	मलापथ	सन्तोष मगर	९८१५००३२२२	६०२९९००८२	२०६८
४	शुभलाभ भेटतथा कृषि भण्डार	मालापथ	चेत कुमार मगर	९८५२६८२३७३	६०२९९००८२	२०७२
५	कृषि विज भण्डार	मलापथ	भेषराज पराजुली	९८४२६४७३२२	३००८२९१८१	२०५८
६	इलाम भेट फर्म	भानुरत्न	धनमाया पौडेल	९८६९६६१०८२	६००१२८०७२	२०६७
७	ए.यस. कृषि औजार उद्योग	प्रकाशपथ	आइन्द्र विक्रम सुनुवार	९८१७९५०२४५	६१३९९९७९९	२०७७
८	माँ दुर्गा भेट्स फर्मा	नविनचोक	दिनेश महत	९८४२७४५९००	६००१३४२२४	२०६७

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

४.५.५ कृषि तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित सेवा तथा मानव संशाधन

नीतिगत प्रावधान अनुसार इलाम जिल्लाको सदरमुकाम र नगरपालिका कार्यालयमा भएकाले कृषि ज्ञान केन्द्र र पशु सेवा केन्द्रको जिल्ला स्तरीय संस्थागत संरचना रहेको छ। यी सेवाकेन्द्र मार्फत कृषि तथा पशुपालनसँग सम्बन्धित प्राविधिक जनशक्तिले जिल्लामा सेवा प्रदान गर्दै आएको छ तर यस वडा कार्यालयमा सम्बन्धित विषयको जनशक्ति परिचालन गरिएको छैन। नगरक्षेत्र भित्र कृषि तथा पशुसंग सम्बन्धि विभिन्न प्राविधिक जनशक्तिका साथै विउविजन, औषधी उपचार तथा अन्य पसलहरु छन्।

४.५.६ संकलन केन्द्र तथा चिस्यान केन्द्र

इलामका अन्य क्षेत्रमा उत्पादन हुने तरकारी, फलफूल, दूधको लागि पशु, तरकारी तथा केन्द्रहरु स्थापना गरिएको छन्। नीजि स्तरमा साना व्यापारी मार्फत विशेषगरी सागसब्जी, दूध तथा फलफूललाई संकलन तथा बेचबिखन गर्न स्थानीय साना बजार केन्द्रहरु रहेको पाईन्छ। इलाम बजारमा कृषि उपज संकलन केन्द्र, बजार प्रभावकारी ढंगले संचालनमा रहेका छन्।

४.५.७ कृषि बजार तथा हाटबजार सम्बन्धी विवरण

कृषि उपजहरु खरिद तथा बिक्रीको लागि साना तथा मझौला व्यापारी मार्फत गाउँवस्तीहरुबाटै संकलन गरी इलाम बजार बिक्री गर्ने गरिएको छ। दैनिक उपभोग्य वस्तुहरु खरिद तथा बिक्रीका लागि स्थानीय बजार र पसलहरु मार्फत संकलन तथा वित्ति वितरण गर्ने गरिएको छ। यहा साप्ताहिक वा पाक्षिक रुपमा हटिया लाग्ने चलन रहेको छ। इलाम बजारमा नियमित रुपमा उपभोग्य फलफूल र तरकारीहरु संकलन, आपूर्ति, कृषि उपज निर्यात तथा किनमेल तथा कारोवार गर्ने व्यवसायीहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छ। इलाम नगरको कृषि बजार तथा हाटबजारका व्यवसायी रुपमा दर्ता भई संचालनमा आएका व्यवसायिहरु १७ जना रहेका छन्। जसको विवरण निम्नानुसार रहेको छ।

तालिका न. ५२: फलफूल तथा तरकारी व्यवसायीहरुको विवरण

सि.नं.	व्यवसायको नाम	टोलको नाम	सम्पर्क नं.
१	ए.एन. भेराइटिज	भानुरत्न	९८१४९८७४१५
२	श्री कृष्ण सविज पसल	भानुरत्न	९८४९६६०९७७
३	भीम पान पसल	भानुरत्न	९८४४६२६९५०
४	सचिन चौधरी सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८०७९८४०४४
५	जितेन्द्र फलफूल तथा सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८१५९५३३८९
६	शिमम फुड्स एण्ड भेजिटेबल कर्नर	मालापथ	९८२५९४४००९
७	गीता गुरुङ्ग सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८०७९९४१२८
८	सविज पसल	भानुरत्न	९८४२६२७३६७
९	विजय मुखिया सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८०८३०६०३७
१०	सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८१५९४१३४४
११	सन्जेल फलफूल तथा सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८१५९०१०७५
१२	सर्मिला सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८६३६७७९६२
१३	सन्दकपुर सविज पसल	विरेन्द्रचोक	९८०४९७६४८०
१४	जिनेश वर्तन स्टोर	प्रकाशपथ	९८४२६२७७८९
१५	प्रतिमा फलफूल तथा तरकारी पसल	विरेन्द्रचोक	
१६	सन्ध्या फलफूल पसल		
१७	तरकारी पसल	प्रकाशपथ	९८२४९३०६५०

४.६ पर्यटन विकास (पर्यटन विकास उपलब्ध पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा) सम्बन्धी विवरण

इलाम धार्मिक तथा सांस्कृतिक, कृषि पर्यटनको क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने सम्भावना रहेको छ भने सम्पूर्ण इलाम जिल्ला र इलाम नगरपालिका क्षेत्र समेत प्राकृतिक मनोरम क्षेत्र भएको हुनाले यस क्षेत्रमा हुने पर्यटकहरुको आगमन तथा वसाइलाई व्यवस्थित गर्नको लागि नगरपालिकाले विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्दै आएको छ । नगर क्षेत्रभित्र प्रसस्त पर्यटकीय स्थलहरु छन् तर यहाँ भएका पर्यटकीय स्थलहरुको व्यवस्थापनको कार्य नगरपालिकाले गरेको छ । यहाँ भएका पर्यटकीय स्थलहरुको व्यवस्थापन गर्न सके आन्तरीक तथा वाह्य प्रसस्त पर्यटकहरु वृद्धि गर्न सकिन्छ । यहाँका प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरुमा धार्मिक, शाहसिक, शांसांस्कृतिक तथा दृष्यालोकनको हिसावले महन्वपूर्ण स्थलहरु रहेका छन् ।

४.६.१ पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

तालिका न. ५३: पर्यटकीय स्थलहरुको विवरण

क्र.सं.	पर्यटकीय स्थलहरु	स्थलको महत्व	उपलब्ध सेवा
१	इलाम चोकवजार	इलामको क्न्द्रविन्दू	इलामको सूचना तथा जानकारी, डिजिटल डिस्प्ले
२	भ्यूटावर	इलामको दृष्यावलोकन	
३	पंटाङ्गीनी पोखरी	पानी संकलन	
४	चियावारी पोखरी	पानी संकलन	

५	फिरफिरेडाँडा	चियावारीको सौन्दर्यमा रमाउने	विश्राम स्थल
६	इलाम व्यायाम पार्क	स्वास्थ्यका लागि व्यायाम	विभिन्न किसिमका व्यायामका सामग्रीहरूको प्रयोग
७	वाल उद्यान	वालवालिकाहरूको मनोरञ्जन	वालवालिकाहरूका लागि विभिन्न खेल खेल्ने उपकरणहरू
८	पाटेनागी	पर्यटन	
९	कोठीडाँडा	पर्यटन	
१०	भालुदुङ्गा	पर्यटन	
११	सेतीदेवी	पर्यटन	
१२	रक क्लाइम्विङ्ग	पर्यटन	
१३	दिदीबहिनी भुर्ना	पर्यटन	
१४	असले भुर्नात्र	पर्यटन	
१४	रक्से नियावारी क्षेत्र	पर्यटन	
१५	मूर्तिडाँडा	पर्यटन	
१६	जस्विरे	पर्यटन	

४.६.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

यस नगर क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्द्धनकोलागि तथा नीजि लगानीमा १३० वटा होटल तथा रेष्टुरेन्टहरू सञ्चालन रहेका र जनाले रोजगार पाएका छन् । इलाम बजार, इलाम बजार तथा वडा ७ को सबै क्षेत्रमा होटल लज तथा रेष्टुरेन्टहरू संचालनमा छ । होटल तथा रेष्टुरेन्टहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ । त्यसैगरी अन्य वडाका केन्द्रहरू र सडक आसपास पनि होटल लज तथा रेष्टुरेन्टहरू संचालनमा छन् ।

तालिका न. ५४: होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्ट सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	व्यवसायको नाम	टोलको नाम	मोबायल, फोन	स्थापना
१	न्यू चुलाचुली फस्टफुड कर्नर	भानुरत्न	९८५१२४५३०३	२०७९
२	होटल रिर्तुनी	हाकिमटोल	९८४८७११८३४	२०७७
३	डिभायन होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८२५३७८०६८	२०७६
४	होटल	ओपिधारा	९८६३९००९४९	२०७९
५	फालेलुङ्ग होटल एण्ड लज	ओपिधारा	९८४२०६९७४७	२०७५
६	खाजा घर	ओपिधारा	९८२३२५५१५३	२०७८
७	भट्टराई होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८४४६९२२६२	२०६०
८	एभरेष्ट होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८४२७२५९६०	२०७३
९	सगुन भेराईटिज	हाकिमटोल	९८४२७४५५५	२०६५
१०	ट्रि हाउस कटेज	सिलिखान	९८२५९११८६७	२०७९
११	मेची होटल	भानुरत्न	९८०७९११८८०	२०७९
१२	प्रशंसा खाजा घर	मालापथ	९८४४६१५६०१	२०७५
१३	होटल न्यू सेवारो	मालापथ	९८०८५३५७३८	२०७९
१४	गितान्जली होटल	भानुरत्न	९८४२४२३४३९	२०६९
१५	फूड नेपाल	नारायणस्थान	९८१३९०१३११	२०७२
१६	रेष्टुरेन्ट	सूर्योदय	९८६२७५५६१६	२०७६

१७	माइवेनी खाजा घर	मालापथ	९८६२६७०२२१	२०७५
१८	रिफ्टा होटल एण्ड मम सेण्टर	प्रकाशपथ	९८४२६२७४४५	२०५५
१९	सुमिट होटल	ओपिधारा	९८८६३६८१६७६	२०७२
२०	आषिका होटल	मालापथ	९७४५४७५०५९	२०७४
२१	चुलाचुली होटल	भानुरत्न	९८४२६६२०१६	२०६५
२२	चाइना टाउन फाष्टफूड	ओपिधारा	९८४४६२२५४४	२०७४
२३	होटल	मालापथ	९८६९४०९१५५	२०७९
२४	मुना खाजा घर	मालापथ	९८१७००५५०९	२०७८
२५	एकतप्पा होटल	मालापथ	९८४२६२७९९४	२०६९
२६	खाजा घर	देउराली	९८१००५२१०३	२०७५
२७	देउराली होटल	देउराली	९८१००५२१०३	२०६४
२८	तमु होटल	बि.पि.	९८६२१६०७९३	२०७६
२९	टासीदेलेक होटल	निकुन्जपथ	९८२४९१५२३४	२०७९
३०	अजिन होटल	भानुरत्न	०२७५२३९४५	२०७८
३१	टि गार्डेन रेष्टुरेण्ट	ओपिधारा	९८६२६००२१२	२०७०
३२	पाथीभरा होमस्टे		९८१५०७०४१६	२०७६
३३	तमु होटल एण्ड लज	भानुरत्न	०२७५१२२९	२०५२
३४	रासल खाजा घर	जोरधारा पब्लिकहल	९८१५१८२००१	२०७७
३५	न्यू पोखेली होटल	भानुरत्न	९८४२६२७४१०	२०७०
३६	फूलगाँछी होमस्टे	फूलगाँछी	९८४२७२९२९२	२०७५
३७	गुगल होटल	नविनचोक	९८२४९८०२९४	२०७४
३८	बिवेक नास्ता पसल	भानुरत्न	९८४४६५५१२६	२०७७
३९	खाजा घर	ओपिधारा	९८१६९७००९९	२०७४
४०	अनमोल होटल	मालापथ	९८१३३५९५०३	२०५६
४१	कौशिका खाजा घर	सूर्योदय	९८६२६७०७६९	२०७४
४२	होटल	बि.पि.	९८१५९०५४३५	२०७९
४३	होटल देउराली	भानुरत्न	९८१०१७८४०३	२०७९
४४	खाजा घर		९८०४९९७८९४	२०७२
४५	डाँफे होटल	नविनचोक	९८४२६६२१८५	२०६८
४६	फेण्डस होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८४२७३९५४१	२०७५
४७	रिदम होटल एण्ड लज	नविनचोक	९८१६०४५६६६	२०७४
४८	एकान्त कुना होटल तथा क्याफे	नविनचोक	९८१५०७०३५०	२०७७
४९	साइनो होटल एण्ड लज	नविनचोक	९८१५९५१०३९	२०७५
५०	सेवारो होटल एण्ड लज	नारायणस्थान	०२७५२३६५८	२०६५
५१	भान्जा होटल	मालापथ	९८१५९८६३४६	२०५४
५२	लाफा होटल	मालापथ	९८४२६३६४७१	२०६३
५३	एकतप्पा होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८०३४६४७३०	२०७५
५४		नारायणस्थान	९८२४०९४४६२	२०७९

५५	चियावारी रेष्टुरेण्ट	मालापथ	९८४२७२२५९७	२०७७
५६	चियावारी रेष्टुरेण्ट	मालापथ	९८४२७२२५९७	२०७५
५७	पाथीभरा होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८६२६५५९७१	२०७५
५८	हुँगेल चिया पसल	नविनचोक	९८४२६४७३७२	२०५६
५९	इलाम पार्क होटल	भानुरत्न	९८०४९५५७७७	२०६५
६०	सिता नास्ता पसल	ओपिधारा	९८४२७९८६९४	२०७६
६१	इलाम पाहुना घर	निकुन्जपथ	९८४२६३६५०७	२०७९
६२	प्रधान होटल एण्ड लज	मालापथ	९८१६०८२१९९	२०५५
६३	हेङ्गआउट रेष्टुरेण्ट	नविनचोक	९८१६०६११९८	२०७२
६४	इलाम गोष्ट हाउस	भानुरत्न	९८२४०२०३१०	२०७४
६५	देवान चिया पसल	मालापथ	९८४२७८३३६३	२०७९
६६	सम्भना खाजा घर	मालापथ	९८४२६४६६९४	२०७५
६७	इलामेली खाजा घर	विरन्द्रचोक	९८४४६१५३२१	२०७९
६८	याम्फू खाजा घर	विरन्द्रचोक	९८४२७३९३३५	२०६५
६९	फूलगाँछी खुसी महल	फूलगाँछी	९८०७९३६०५६	२०७९
७०	चाम्लिङ्ग होटल	नविनचोक	९८०४९३२६७७	२०७८
७१	बान्तवा होटल	भानुरत्न	९८१४०३२९६५	२०६५
७२	सम्मान होटल एण्ड लज	भानुरत्न	९८४४६१६७५१	२०७८
७३	खाजा पसल	मालापथ		२०७९
७४	चिया खाजा घर	मालापथ	९८२४०४९६९१	२०७७
७५	लाजिमा खाजा घर	ओपिधारा	९८४२६२७०४२	२०७९
७६	सोफिया होटल	ओपिधारा	९८१५०५४१०८	२०७६
७७	सन्दकपुर खाजा घर	ओपिधारा	९८२४०४१४३३	२०७९
७८	खाजा पसल	मालापथ	९८०८१३६९०८	२०७८
७९	न्यू डिस् होटल	भानुरत्न	९८४२६४६२९५	२०६५
८०	रेड पाण्डा क्याफे	मालापथ	९८११३३६०५४	२०७५
८१	होटल ग्रिन भ्यू	नविनचोक	९८५२६८०६९६	२०७१
८२	चासाङ्ग होटल	भानुरत्न	९८१६९६८८१२	२०६९
८३	च्याडवा होटल	भानुरत्न	०२७५२०६११	२०५५
८४	शेर्पा होटल	मालापथ	९८१६०७८१७५	२०७४
८५	लाम्पा होटल	मालापथ	९८४२६२७५७९	२०७९
८६	कन्चनजंघा होटल एण्ड लज	नारायणस्थान	९८४२६३५७७१	२०५८
८७	खाजा घर	मालापथ	९८१७९०५१७६	२०७९
८८	कृष्ण होटल	मालापथ	९८४२७८४००२	२०३३
८९	माल्दाई खाजा घर	विरन्द्रचोक	९८१७०३५६८३	२०७५
९०	शेर्पा होटल	भानुरत्न	९८०८५३९६३८	२०७८
९१	आरम्भ होटल	भानुरत्न	९८४२७९९५३६	२०७१
९२	पाथीभरा होटल एण्ड लज	ओपिधारा	९८२४०९५८१३	२०६५

९३	हाम्रो खाजा घर	मालापथ	९८४२६२७९१०	२०७६
९४	होटल आरुणा एण्ड लज	मालापथ	९८६३९०७४७५	२०७९
९५	श्रीया चमेना गृह	प्रकाशपथ	९८४४६२७४६६	२०५९
९६	नेवारी खाजा घर	मालापथ	९८४२७८१४९९	२०७७
९७	भ्यू टावर होटल एण्ड लज	ओपिधारा	९८१५९६७२८०	२०७६
९८	नविन चिया नास्ता पसल	मालापथ	९८१६०६५७२८	२०६०
९९	चेवाङ्ग चिया नास्ता पसल	नारायणस्थान	९८१५१८५४२	२०७५
१००	मिडमा म.म सेण्टर	विरेन्द्रचोक	९८२४६४७०८९	२०६५
१०१	फेमेली होटल	नविनचोक	९८४२७२०८००	२०६९
१०२	होटल योडहाङ्ग एण्ड लज	ओपिधारा	९८६२७५५६१५	२०७१
१०३	लक्किकिचन	निकुन्जपथ	९८२५९१५५२६	२०७९
१०४	द किचन	प्रकाशपथ	९८४४६२९१३९	२०७७
१०५	चिया पसल	नारायणस्था	९८१७०८५६३८	२०६०
१०६	सनसाइन रेष्टुरेण्ट	नविनचोक	९८१४०२९४२२	२०७५
१०७	युनिक खाजा घर	मालापथ	९८२५९३३०५४	२०७९
१०८	यल्मो नास्ता पसल	मालापथ	९८६२६६५८६६	२०६१
१०९	स्वदेशी होटल	नविनचोक	९८१७००११९७	२०६२
११०	एन्द्रिका होटल	सुन्तलावारी	९८१७०९१८७८	२०७९
१११	खडका होटल	विरेन्द्रचोक	९८०६०१२५९५	२०६९
११२	साँखेजुङ्ग प्रवेश होटल	विरेन्द्रचोक	९८२४९७०५४१	२०७६
११३	खाजा घर	प्रकाशपथ	९८६२६७०८८६	२०७७
११४	प्रिथक भान्सा घर	विरेन्द्रचोक	९८६३६२३६०८	२०६८
११५	अन्जु खाजा घर	विरेन्द्रचोक	९८२५४५७४०	२०७७
११६	होटल ओजु	नविनचोक	९८०७९७१५०८	२०७१
११७	ज्योति गोष्ट हाउस	नारायणस्थान	९८५२६७१५४९	२०७२
११८	रमेश दाई होटल	मालापथ	९८४४६४७७७७	२०७५
११९	राजलवट होटल एण्ड लज	प्रकाशपथ	९८४२६४६३२०	२०६८
१२०	चन्द्रकला होटल	प्रकाशपथ	९८६२७७०१२८	२०५०
१२१	युडेन होटल	विरेन्द्रचोक	९८१७३५७३९९	२०७२
१२२	माईपोखरी होटल	विरेन्द्रचोक	९८१६९८०९०४	२०६५
१२३	विशाल होटल	सुन्तलावारी	९८२४०२००६७	२०७९
१२४	फाकफोक खाजा घर	विरेन्द्रचोक	९८१५०७६३७३	२०७८
१२५	आम्चोक होटल	विरेन्द्रचोक	९८०४९१९७५२	२०७१
१२६	सेकाथुम होटल एण्ड लज	बालागुरु	९८६५४४६५७८	२०७९
१२७	लाम्पा होटल	विरेन्द्रचोक	९८६२६५५७३३	२०६५
१२८	याङ्गी होटल	नविनचोक	९८४२७३५९४६	२०६५
१२९	पाँचथर होटल एण्ड लज	नारायणस्थान	९८६२६७०८०१	२०५५
१३०	रन्जन होटल	विरेन्द्रचोक	९८१८०६४१६३	२०७३

४.६.३ उपलब्ध पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी विवरण

यस नगर क्षेत्रभित्र प्रसस्त पर्यटकीय स्थलहरू छन् तर यहाँ भएका पर्यटकीय स्थलहरूको व्यवस्थापनको कार्यमा वडा तथा नगरपालिकाले शुरुवात गरेको छ। यहाँ भएका पर्यटकीय स्थलहरूको व्यवस्थापन गर्न सके आन्तरीक तथा वाह्य प्रसस्त पर्यटकहरू आउने गर्दछन्। यहाँका प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरूमा धार्मिक, शाहसिक, सांस्कृतिक तथा दृष्यालोकनको हिसावले महत्वपूर्ण स्थलहरू रहेका छन्।

तालिका न. ५५: पर्यटकीय सेवा तथा सुविधा सम्बन्धि विवरण

क्रसं	पर्यटकीय सेवा तथा सुविधाहरू	टोल	महत्व
१	पर्यटन सूचना केन्द्र	इलाम बस पार्क, भानुपथ	
२	सुविधा सम्पन्न र व्यवस्थित होटलहरू	इलाम बजार आसपास	
३	घरवाँस	वालनगाउँ	
४	व्यायाम पार्क	चियावारी	
५	वाल उद्यान	मालापथ	
६	घुम्नका निम्ति रमणिय नेपालको पहिलो चिया बगान चिया बगान		
७	किनमेलको लागि बजार		
८	कोशेली घर	५ स्थानमा	
९	स्थानीय स्रतमा आवत जावतका लागि सवारी साधन		
१०	इलामबाट सवै तिर जान यातायातको सुविधा		
११	हवाई यातायात		
१२	विभिन्न स्मारक तथा चोकहरू		

४.६.४ धर्मिक, ऐतिहासिक पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

तालिका न. ५६: धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

क्र.सं.	धार्मिक पर्यटकीय स्थलहरू	स्थलको महत्व	उपलब्ध सेवा
१	वि.सं. १९२० सालमा रोपिएको ऐतिहासिक चियावारी	नेपालमा सवै भन्दा पहिला रोपिएको चिया बगान	घुमधाम
२	चिया उद्योग	इलाम पहिलो उद्योग	
३	माईस्थान, खलङ्गा, निशान र तोप	२०० वर्ष पुरानो	घुमधाम, मन्दिर दर्शन
४	भिमसेन स्थान	धार्मिक पर्यटन	मन्दिरको दर्शन,
५	नारायणस्थान	धार्मिक पर्यटन	मन्दिरको दर्शन, नुहाउन र सरसफाई
६	अरनिको संग्राहलय	पुराना लोप हुन लागेका सामानहरूको संरक्षण	पुराना लोप हुन लागेका सामानहरूको प्रदर्शनी
७	शंकरदेवी मन्दिर	धार्मिक	मन्दिर दर्शन

४.६.५ घरवास सम्बन्धी विवरण

यस नगर क्षेत्रमा पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि घरवास संचालनमा छन् । इलाम नगरपालिकाको प्राय सबै वडामा घरवास कार्यक्रमहरु संचालनमा छ । घरवासको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न. ५७: घरवास सम्बन्धी विवरण

वडा	स्थान	संख्या	उपलब्ध सेवा
१	साखेजुड	५	खानवस्न
२	सुम्बेक	३	खानवस्न
३	पाटेनागी	१२	खान वस्न
४	जस्वरे	१०	खानवस्न
५	बरबोटे	१५	खानवस्न
६	वालनगाउँ	२० घर	खान वस्न
७	मालापथ	५ घर	खान वस्न
८	सिङ्गाफिङ्ग	४ घर	खानवस्न
९	भञ्ज्याङ्ग	४ घर	खानवस्न
१०	गोदक	१० घर	खानवस्न

४.७ उद्योग, व्यापार व्यवसाय तथा वैकिङ्ग

४.७.१ औद्योगिक विकास (लघु, घरेलु, साना, मझौला, ठूला उद्योग, सरकारी, पब्लिक, निजी र सहकारी)

यस नगरपालिकामा ठूला उद्योगको रूपमा वि.सं. १९२० मा स्थापना भएको चिया कारखाना हो । यस बाहेक इलामका गाउँहरुमा चिया र दुधका ठूला उद्योगहरु स्थापना भई संचालनमा छन् । इलाममा मझौला तथा साना उद्योगहरु प्रसस्त छन् । यी प्रायजसो उद्योगहरु निर्माण कृषि तथा पशुपालन आधारित छन् । नगरमा सञ्चालन भएका उद्योगहरुको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका न. ५८: औद्योगिक विकास सम्बन्धी विवरण

सि.न.	उद्योगहरुको विवरण	संख्या	प्रकार
१	चिया कारखाना	९	
२	दुग्ध	२३	
३	पाउरोटी वेकरी उद्योग	५	
४	वर्कसप, यातायत, फलाम, लेथ उद्योग	३२	
५	कोसेली उद्योग	८	
६	फर्निचर उद्योग	१८	

४.७.२ मिल तथा प्रशोधन सम्बन्धी ववरण

तालिका न. ५९: मिल तथा प्रशोधन सम्बन्धी ववरण

सि.नं.	प्रशोधन उद्योको नाम	संख्या
१	कुटानी पिसानी मिल	२५
२	कपास उद्योग	३
३	मसला उद्योग	६
४	अन्य	४४

४.७.३ व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

इलाम बजार क्षेत्र पुरानो बजार र जिल्लाको सरमुकाम भएको कारण यहाँ धेरै किसिमका व्यापार व्यवसायहरू संचालनमा छन् । यहाँ संचालनमा भएका व्यापार व्यवसायहरूमा सबैभन्दा बढि होलट तथा रेष्टुरेण्ट, लत्ताकपडा र किराना पसलहरू रहेका छन् । यस नगरभित्र संचालनमा आएका व्यापार र व्यवसायहरूको विवरण र संख्या निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न. ६०: व्यापार र व्यवसाय सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	व्यापार र व्यवसाय नाम	संख्या	कैफियत
१	कृषिजन्य सामाग्री वित्तिकेन्द्र	८	
२	फलफूल तथा तरकारी पसल	१७	
३	होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेण्ट सम्बन्धी व्यवसाय	१३०	
४	किराना पसल व्यवसाय	१०४	
५	लत्ता कपडा, जुत्ता पसल	१२४	
६	गरगहना पसल	२२	
७	भाँडा पसल	८	
८	मदिरा पसल	३	
९	मनिटान्सफर कुरीयर	२	
१०	माछामासु पसल	१८	
११	स्टेशनरी पसल	१५	
१२	खुद्रा घुम्ति पसलहरू	२४	
१३	विद्युत तथा उलेक्ट्रोनिक पसलहरू	३३	
१४	कस्मेटीक पसलहरू	१७	
१५	गीफ्ट पसलहरू	७	
१५	ग्यास डिपो	२	
१६	टेलरिङ्ग पसलहरू	३२	
१७	ब्यूटीपार्लर	२५	
१८	सैलुन	८	
१९	निर्माण व्यवसायी पसल	८	

२०	अफसेट प्रेस	४	
२१	झातायात सोरुप	२	
२२	कृषिजन्य सामाग्री वित्ति केन्द्र	८	
२३	औषधी पसल, मेडिकल, क्लिनिक र अप्टिकल	१६	
१४	अन्य	११६	
	जम्मा	७५३	

तालिका न. ६१: संचालनमा रहेका उद्योग, व्यवसाय, व्यापारहरूको रजिष्ट्रेशन सम्बन्धि विवरण

सि.नं.	विवरण	व्यवसाय संख्या	कैफियत
१	दर्ता भएको	७७६	
२	दर्ता नभएको	१४७	
३	नगरपालिकामा दर्ता	२६६	
४	नगरपालिका तथा अन्य निकायमा दर्ता	५०८	
५	पान नं. लिएको	६६२	
६	भाडा तथा लिजमा	६९७	
७	आफ्नै स्वामित्वको घर	२२४	

४.७.४ स्थानीय बजार तथा व्यापारिक केन्द्रको विवरण

इलाम नगरपालिका वडा नं. ७ इलाम बजार रहेको हुनाले यो नगर जिल्लाको प्रमुख व्यापारिक केन्द्रको रूपमा रहेको छ। यहाँ आईतवार र विहवार हाट लाग्ने गर्दछ। हाट लाग्ने स्थानहरू नगरपालिकाले तोके वमोजिम विभिन्न स्थानहरूबाट विक्रि वितरण र किनमेलको निमित्त खसिवजार, तरकारी बजारको स्थापना गरेको छ भने नियमित रूपमा इलाम बजार क्षेत्र संचालनमा रहेको छ।

४.७.५ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण

इलाम नगरपालिका क्षेत्र भित्र विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू, लघुवित्त, सहकारी तथा समूहहरू क्रियाशिल छन्। यसको विवरण निम्नानुसार रहेकोछ।

तालिका न. ६२: बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	बैंक तथा वित्तीय संस्थाको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.
१	नेपाल बैंक लि.	नारायण गोपाल चोक	
२	लक्ष्मी बैंक	विरेन्द्र चोक	
३	एन आई सी एशिया बैंक	विरेन्द्रचोक	
४	सप्तकोशी विकास बैंक	अस्पताल लाईन	
५	एक्सल डिभलोपमेन्ट बैंक	प्रकाशपथ	
६	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	नवीनचोक	

७	सिद्धार्थ बैंक	नवीनचोक	
८	सनराइज बैंक	नवीनचोक	
९	मुक्तिनाथ डिभलोपमेन्ट बैंक	प्रकाशपथ	
१०	ज्योति विकास बैंक	प्रकाशपथ	
११	कृषि विकास बैंक	सिलिखान	
१२	नेपाल एस वी. आई बैंक	विरेन्द्रचोक	
१३	ग्लोबल आइ एम ई बैंक	प्रकाशपथ	
१४	एन एम वी बैंक	प्रकाशपथ	
१५	प्रभु बैंक	प्रकाशपथ	
१६	नविल बैंक	सिटी मार्ट	
१७	गुडविल पार्इनाइन्स	प्रकाशपथ	
१८	सानिमा बैंक	भानुपथ	
१९	माछापछे बैंक	विरेन्द्रचोक	
२०	राष्ट्रिय सहकारी बैंक	विरेन्द्रचोक	

तालिका नं. ६३: बैंक वा वित्तीय संस्थामा संलग्नताको विवरण

वडा	छ	छैन
१	२४०३	२१९५
२	१४०८	१२६८
३	१३५७	२०१३
४	१७९०	११६६
५	२२५१	१७२८
६	२१७६	२६५४
७	२६२३	३१२१
८	२१५३	२६४५
९	३२१२	२३५६
१०	२९८६	२५९७
११	१५७२	२४३५
१२	१३३६	१७८१
जम्मा		

४.७.६ सहकारी सम्बन्धी विवरण

यस नगरभित्र वसोवास धेरैजसो मानिसहरु सहकारीमा संलग्न भएका छन् । यस नगरक्षेत्रमा १०८ वटा सहकारी संस्थाहरु छन् स्थानीय स्तरमा संचालित सहकारीबाट संस्थाका सदस्यहरुले सहज रुपमा सेवा पाउने गरेको छन् । सहकारी संस्थाहरुको विवरण तलको तालिमा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका न. ५२: सहकारी सम्बन्धी विवरण

उत्पादनमूलक सहकारी

क्र.सं.	सहकारीको नाम	आवद्ध सदस्य संख्या	क्र.सं.	सहकारीको नाम	आवद्ध सदस्य संख्या
१	नेपालटार दुग्ध उ.लि.सं.स.	२६९	२८	सुम्बेक महिला कृषि स.लि.स.	९०
२	सिद्धदेवी दुग्ध उ.लि.सं.स.	७१	२९	मझुवा कृषि स.लि.स.	०
३	ग्रिनहील दुग्ध उ.लि.सं.स.	१४०	३०	वातावरण कृषि स.लि.स.	०
४	रक्से दुग्ध उ.लि.सं.स.	०	३१	चौबन्दी कृषि स.लि.स.	३२
५	तालगाउँ दुग्ध उ.लि.सं.स.	२७३	३२	मलाते कृषि स.लि.स.	०
६	माईभगवती दुग्ध उ.लि.सं.स.	११२	३३	कागतेपानी कृषि स.लि.स.	९४
७	नवसिर्जना दुग्ध उ.लि.सं.स.	८४	३४	उज्यालो कृषि स.लि.स.	७६
८	चित्रे दुग्ध उत्पादक	६९	३५	दिपावली कृषि उ.लि.स.स.	३६
९	जनकल्याण दुग्ध उ.लि.सं.स.	७१	३६	नमुना कृषि स.लि.स.	८९४
१०	लक्ष्मी दुग्ध उ.लि.सं.स.	७८	३७	नवचेतना कृषि स.लि.स.	५४
११	रिमाले दुग्ध उ.लि.सं.स.	९६	३८	भोर्लेनी कृषि स.लि.स.	७२
१२	न्यू कंचन दुग्ध उ.लि.सं.स.	३४	३९	सहयात्री कृषि स.लि.स.	०
१३	जसविरे दुग्ध उ.लि.सं.स.	९२	४०	जगदम्बा महिला साना किसान कृषि स.लि.स.	४३२
१४	पुवाखोला दुग्ध उ.लि.सं.स.	०	४१	शिखरनगर कृषि स.लि.स.	६४
१५	जनजागृति दुग्ध उ.लि.सं.स.	७३	४२	सम्बृद्धि कृषि स.लि.स.	२९५
१६	ओख्रे दुग्ध उ.लि.सं.स.	७१	४३	कोशेली कृषि स.लि.स.	३८४
१७	बरबोटे दुग्ध उ.लि.सं.स.	९८	४४	हरितनगरी कृषि स.लि.स.	२९०
१८	धारापानी दुग्ध उ.लि.सं.स.	१९९	४५	गतिशिल कृषि स.लि.स.	०
१९	कटुन्जे दुग्ध उ.लि.सं.स.	११८	४६	समता कृषि स.लि.स.	०
२०	बरडाँडा दुग्ध उ.लि.सं.स.	६३	४७	स्मरण कृषि स.लि.स.	०
२१	बाह्रबस्ती दुग्ध उ.लि.सं.स.	०	४८	गोदावरी कृषि स.लि.स.	२६९
२२	इलाम दुग्ध उ.लि.सं.स.	१८५	४९	कुमिटार महिला कृषि स.लि.स.	४५
२३	जौबारी कृषि तथा दुग्ध स.लि.सं.	२६३	५०	सुकिलुम्बा कृषि स.लि.स.	०
२४	सूर्यज्योती कृषि स.लि.स.	३२०	५१	गोदावरी कृषि तथा पशुपंक्षी स.लि.स.	३३
२५	लेकाली कृषि स.लि.स.	९०	५२	नागबेलि कृषि स.लि.स.	११९
२६	बहुमुखी.लि.स.गौमुखी कृषि स/	८८	५३	फ्रेण्डसिप कृषि स.लि.स.	४५२
२७	न्यू संरचना कृषि स.लि.स.	१०९	५४	गोरेटो कृषि स.लि.स.	१९१
५५	गोदक साना किसान कृषि स.लि.सं.	५०६	६१	योजना महिला कृषि स.लि.स.	११४

५६	सिंहदेवी कृषि स.लि.स.	२०२	६२	प्रगतिशील कृषि स.लि.स.	८१
५७	नवकन्चन कृषि स.लि.स.	०	६३	साडरुम्बा कृषि स.लि.स.	१३९
५८	सिरिजङ्गा कृषि स.लि.स.	११५	६४	अंजुली कृषि स.लि.स.	३६
५९	बालिकन्या कृषि स.लि.स.	१२३	६५	पंचशिल कृषि स.लि.स.	०
६०	सोयाक कृषि स.लि.स.	६०	६६	शिकारीडाँडा कृषि स.लि.स.	११५
			६७	जनएकता कृषि स.लि.स.	८३

बहुउद्देशीय सहकारी

त्र सं	अन्य सहकारीको नाम	प्रकृति	आवद सदस्य संख्या
१	सेतीदेवि महिला बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	५९
२	आदर्श बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	१४१३
३	सेतीदेवि बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	१९४४
४	हरित शान्ति अभियान बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	३५
५	ग्रामिण बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	०
६	इलोई बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	८७
७	नेपाल कृषि तथा वनवीउ बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	१११
८	मेची नमुना बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	१६६
९	नवज्योती कृषि तथा पशुपालन बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	१६२
१०	महिला सिंहदेवी बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	३७९
११	माईवेनी कृषि बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	२०९
१२	नवोदित कृषि बहुउद्देशीय स.लि.सं.	बहुउद्देशीय	९३

बचत तथा ऋण सहकारी

क्र.सं.	बचत तथा ऋण सहकारीको नाम	प्रकृति	आवद्ध सदस्य संख्या
१	नवज्योती बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	३००
२	सिद्धेश्वरी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	२३८
३	पुवाखोला बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	८०
४	बरबोटे बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	६७४
५	जागृति बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	९१५
६	उज्वल भविष्य बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	३७
७	सुनगाभा बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	१६६१
८	छिमेकी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	६०४
९	मेचीनारी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	१२३५
१०	सुन्तलाबारी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	९०
११	फराकिलो मैत्री बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	४३१
१२	महिला उद्धमी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	३२७
१३	करुणा बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	३७
१४	सूर्यरत्न बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	०
१५	प्रगती बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	११०२
१६	नारायणी बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	२११
१७	माछापुच्छे बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	१३९२

१८	सम्झना बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	१२०
१९	रत्नमाई बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	४१६
२०	जनकल्याण बचत तथा ऋण स.लि.सं.	बचत तथा ऋण	१६२

अन्य सहकारी

क्र.सं.	अन्य सहकारीको नाम	आबद्ध सदस्य संख्या
१	ग्रीनहिल चिया उ.लि.सं.स.	१२७
२	साँखेजुङ्ग चिया उ.लि.सं.स.	८०
३	दुर्लभ कंचन चिया उ.लि.सं.स.	०
४	बरबोटेली चिया उ.लि.सं.स.	९३
५	जैविक चिया उत्पादक सलि.स.	६४
६	सुपरग्रीन अर्ग्यानिक कफी उ.लि.सं.स.	११२
७	ज्वाला ग्रामिण विद्युत सलि.सं.	१८३
८	कोठीडाँडा सूचना तथा सञ्चार सलि.सं.	०

परिच्छेद ५: सामाजिक अवस्था

५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

यो इलाम नगरपालिका जिल्लाको सदरमुकाम हुनाले शैक्षिक अवसरको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण स्थान हो । यस नगरपालिका क्षेत्रमा आधारभूत तहका सामुदायिक विद्यालयहरू, बालविकास केन्द्र, नीजि विद्यालयहरू सामुयिक माध्यमिक, उच्च विद्यालय, कलेजहरू साथै प्राविधिक विद्यालयहरू धेरै छन् ।

५.१.१ पाँचबर्ष भन्दा माथिको साक्षरता तथा शैक्षिक विवरण

कूल साक्षरता दर ९८.२५ प्रतिशत

पुरुष साक्षरता दर ९९.४० प्रतिशत

महिला साक्षरता दर ९७.१० प्रतिशत

इलाम जिल्ला साक्षर जिल्ला घोषणा २०७४ आषाढ २८ गते

५.१ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

तालिका न. ५३: पाँचबर्ष माथिको साक्षरता तथा शैक्षिक योग्यता विवरण

साविक वडा	आधारभूत (कक्षा ८ सम्म)	पढ्न लेख्न नजान्ने	पुर्व प्रावि	माध्यमिक (८ देखि १२ सम्म)	साक्षर	स्नातक	स्नातकोत्तर	जम्मा
१	८४२	३८१	३८२	१५९५	७७०	३१८	९०	४३७८
२	४६७	२२०	१८७	१००४	४०५	२०८	४६	२५३७
३	६८४	२६७	३०२	११७९	५१७	१७४	४४	३१६७
४	७१८	२०६	१५८	१०८२	३८३	२२९	३४	२८१०
५	७१८	२०६	१५८	१०८२	३८३	२२९	३४	२८१०
६	७५१	२५६	१४२	१४९३	४४७	४७०	१३२	३६९१
७	५६४	२६	५६७	२३४५	२३४	५९८	२३४	७६५६
८	७५१	२५६	१४२	१४९३	४४७	४७०	१३२	३६९१
९	१०१२	५३४	४२८	१७०१	६०४	४५५	१११	४८४५
१०	१०७१	५५६	७२२	१७८८	८२१	३१५	७०	५३४३
११	८४५	३४१	४७७	१२२३	६४६	२२२	१५	३७६९
१२	६३७	३४५	३३१	१०३१	४५८	१८२	३१	३०१५

५.१.२ तहगत रुपमा शैक्षिक संस्था/विद्यालय विवरण

तालिका न. ५४: तहगत रुपमा शैक्षिक संस्थाहरुको विवरण

सि.नं.	शैक्षिक तह	सामुदायिक संस्था संख्या	संस्थागत	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक शिक्षा	०	१	१
२	कक्षा ३ सम्म	३	०	३
३	कक्षा ५ सम्म	२४	२	२६
४	कक्षा ८ सम्म	९	६	१५
५	कक्षा १० सम्म	७	१५	२२
६	कक्षा १२ सम्म	६	२	८
७	मदरसा	—	—	
८	गुम्वा	—	—	
९	बाल विकास केन्द्र	६६ (विद्यालयमा)	५ (समुदायमा आधारित)	७१

५.१.३ विद्यालय तथा प्रधानाध्यापकहरुको विवरण

तालिका न. ६३: शिक्षक तथा विद्यालय विवरण

सि.नं.	विद्यालयको नाम	स्थान / ठेगाना	प्रधानाध्यापकको नाम	संचालित कक्षा	सम्पर्क नं.
१	आदर्श माध्यमिक विद्यालय	सुन्तलावारी	कुमार पौडेल	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८५२६६८०४७३
२	नेपालटार माध्यमिक विद्यालय	नेपालटार	गोपाल प्रसाद कट्टेल	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८१५९१२९९१
३	जनता आधारभुत विद्यालय	सांखेजुङ्ग	चन्द्र बहादुर वस्नेत	पूर्व प्रा.वि.-८	९८१४०४३३५५६
४	सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	सुम्बेक	भोजराज निरौला	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४४६५८३७४
५	सुम्बेक माध्यमिक विद्यालय	सुम्बेक	नरेश कुमार राई	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८४४६७२६६६
६	बाल्मिकी सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	पुवामभुवा	चित्रदेव सापकोटा	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४४६२२३१३
७	विणापाणी माध्यमिक विद्यालय	पुवामभुवा	तिर्थराज दुलाल	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८४२६६२३६१
८	सिद्धार्थ आधारभुत विद्यालय	पुवामभुवा	लक्ष्मी गुरुङ्ग	पूर्व प्रा.वि.-३	९८०७९७८८६०
९	शारदा माध्यमिक विद्यालय	पुवामभुवा	गंगालाल राई	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८४२६३५१५४
१०	सूर्योदय आधारभुत विद्यालय	घलेटार	प्रेम कुमार घिमिरे	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४१५५७६६३
११	बालमण्डल माध्यमिक विद्यालय	जस्विरे	दल बहादुर खत्री	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८४२६३५४४०
१२	सिद्धेश्वरी आधारभुत विद्यालय	बरबोटे	डम्बरुवल्लभ शर्मा	पूर्व प्रा.वि.-८	९८५२६६००४५
१३	देवकोटा आधारभुत विद्यालय	भित्ते	चुडामणी आचार्य	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७८०६२९
१४	रुक्मिणी आधारभुत विद्यालय	मलाते	वेद प्रसाद दुलाल	पूर्व प्रा.वि.-५	९८१४०९५४१६
१५	अमर माध्यमिक विद्यालय	बरबोटे	सोमनाथ निरौला	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८५२६८५०३९
१६	चन्द्रोदय आधारभुत विद्यालय	आरुबोटे	सुमन भुर्तेल	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७८१४२४
१७	बरबोटे आधारभुत विद्यालय	ओखे	रिखीराम खनाल	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४२६३५७२६
१८	देवि आधारभुत विद्यालय	तोरीवारी	चम्पादेवी भण्डारी	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७८०२८८

१९	सप्तमाई गरुकुल संस्कृत विद्याश्रम माध्यमिक विद्यालय	तोरीवारी	सोमनाथ खतिवडा	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८४२७२८०८०
२०	महमाई आधारभुत विद्यालय	दुधाङ्ग	दिपक चन्द्र भट्टराई	पूर्व प्रा.वि.-४	९८६२६६९६९१
२१	दुर्गा आधारभुत विद्यालय	बरबोटे	जीत बहादुर कार्की	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६२७६७८
२२	एकता आधारभुत विद्यालय	भोर्लेनी	दुर्गा देवि अधिकारी	पूर्व प्रा.वि.-५	९७६२६२२२२४
२३	देवकोटा आधारभुत विद्यालय	घोष	शरद कन्दङ्वा	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६३६०४६
२४	सत्यनारायण आधारभुत विद्यालय	पिपलवोटे	दुर्गा अधिकारी	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६४६४३२
२५	द्वपादेवि आधारभुत विद्यालय	बरभैया	रमेश प्रसाद गौतम	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४४६९२२०२
२६	जनकल्याण आधारभुत विद्यालय	सिडफिङ्ग	मोहन कुमार निरौला	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४२६३५१०३
२७	आदर्श आधारभुत विद्यालय	चियावारी	तारादेवी बाँस्कोटा	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६४५३६०
२८	विद्या आधारभुत विद्यालय	तिल्केनी	विजय कुमार सुवेदी	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७२१९२६
२९	सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	तिल्केनी	ढाकाराम न्यौपाने	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६६२२०७
३०	महेन्द्रोदय आधारभुत विद्यालय	महभिर	पुष्पा कार्की	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७३६४०९
३१	पोखरी आधारभुत विद्यालय	गोलबस्ती	शशिकला गुरागाई	पूर्व प्रा.वि.-५	९८६२६६९५५५
३२	भगवती माध्यमिक विद्यालय	गोलाखर्क	डोरकुमार पौडेल	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८४२१३४१५०
३३	महमाई आधारभुत विद्यालय	भन्ज्याङ्ग	दिपक गजमेर	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४२६३६४७७
३४	नन्द माध्यमिक विद्यालय	गोदक	उमेश बुडाथोकी	पूर्व प्रा.वि.-१०	९८५११३६६४०
३५	नयां नमूना आधारभुत विद्यालय	गोदक	भाष्कर भारद्वज	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७२९४१०
३६	नारायण आधारभुत विद्यालय	जौवारी	पुष्पराज पोखेल	पूर्व प्रा.वि.-५	९८६२६७०३४६
३७	पूर्णस्मारक माध्यमिक विद्यालय	गोदक	प्रेम प्रसाद घिमिर	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८४२७२५०५१
३८	महामाया आधारभुत विद्यालय	भण्डारीवेसी	नर बहादुर कार्की	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७३८३२५
३९	महेश्वरा आधारभुत विद्यालय	निन्दाखु	खेमराज आचार्य	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४२६३६८०१
४०	जनकल्याण आधारभुत विद्यालय	निर्फूक	सुनिता बराल	पूर्व प्रा.वि.-५	९८१६०९२६६४
४१	सिद्धेश्वरी आधारभुत विद्यालय	याङनाम	लाल बहादुर एक्तेन	पूर्व प्रा.वि.-५	९८१७०६१५१६
४२	दोभान आधारभुत विद्यालय	राकासे	टीका कटुवाल श्रेष्ठ	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६२७५३७
४३	जलेश्वरी आधारभुत विद्यालय	लुङरुपा	चन्द्रकला नेपाल	पूर्व प्रा.वि.-५	९८०२५२०१५०
४४	बालकन्या माध्यमिक विद्यालय	सोयाक	अमिरमान तामाङ्ग	पूर्व प्रा.वि.-१०	९७६२६१५१९५
४५	सिम्ले आधारभुत विद्यालय	सिम्ले	पदम बहादुर लोक्ताम	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२७६७०७२
४६	अमरज्योति आधारभुत विद्यालय	साङरुम्बा	पुण्य कट्टेल	पूर्व प्रा.वि.-८	९८४२६३५४३३
४७	देउराली आधारभुत विद्यालय	साङरुम्बा	नेत्र प्रसाद निरौला	पूर्व प्रा.वि.-५	९८४२६४५१८९
४८	रत्नलक्ष्मी आधारभुत विद्यालय	साङरुम्बा	उमाकान्त भट्टराई	पूर्व प्रा.वि.-५	९८६२६७००३९०
४९	साङरुम्बा माध्यमिक विद्यालय	साङरुम्बा	मातृका प्रसाद विश्वकर्मा	पूर्व प्रा.वि.-१२	९८६२७४०४०८

५.१.४ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्राको विवरण

विद्यालयगत विद्यार्थी बिबरण (सामुदायिक)

सि.नं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	बाल विकास			कक्षा १-५			कक्षा ६-८			कक्षा ९-१०			कक्षा १२			जम्मा		
			छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	नेपालटार माध्यमिक विद्यालय	इलाम १, नेपालटार	१३	१५	२८	१९	१९	३८	६०	४३	१०३	३७	३८	७५	३९	३०	६९	१६८	१४५	३१३
२	जनता आधारभूत विद्यालय	इलाम १ सांखेजुङ्ग	५	९	१४	२५	२१	४६	२२	११	३३	०	०	०	०	०	०	५२	४१	९३
३	सिंहदेवी आधारभूत विद्यालय	इलाम २, सुम्बेक	६	१	७	३	५	८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९	६	१५
४	सुम्बेक माध्यमिक विद्यालय	इलाम २ सुम्बेक	५	५	१०	२१	१२	३३	३६	२९	६५	२०	१७	३७	०	०	०	८२	६३	१४५
५	वाल्मिकी सिंहदेवी आधारभूत विद्यालय	इलाम ३ पुवामभुवा	३	८	११	१८	१९	३७	२८	२३	५१	०	०	०	०	०	०	४९	५०	९९
६	विणापाणी माध्यमिक विद्यालय	इलाम ३ पुवामभुवा	१०	५	१५	२९	२८	५७	३०	१२	४२	२७	२६	५३	०	०	०	९६	७१	१६७
७	सिद्धार्थ आधारभूत विद्यालय	इलाम ३ पुवामभुवा	८	१	९	५	६	११	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१३	७	२०
८	शारदा माध्यमिक विद्यालय	इलाम ३, बतेनी	४	४	८	३७	२६	६३	३१	२४	५५	९	९	१८	०	०	०	८१	६३	१४४
९	सूर्योदय आधारभूत विद्यालय	इलाम ४, घलेटार	६	१०	१६	१५	१८	३३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२१	२८	४९
१०	बालमण्डल माध्यमिक विद्यालय	इलाम ४, जस्किरे	११	१०	२१	२७	२९	५६	३३	२५	५८	१६	१५	३१	१५	८	२३	१०२	८७	१८९
११	सिद्धेश्वरी आधारभूत विद्यालय	इलाम ४, वरबोटे	१२	१०	२२	२७	२७	५४	१३	१९	३२	०	०	०	०	०	०	५२	५६	१०८
१२	देवकोटा आधारभूत विद्यालय	इलाम ४, भित्ते	११	१५	२६	२६	२७	५३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३७	४२	७९
१३	रुक्मिणी आधारभूत विद्यालय	इलाम ४, मलाते	६	९	१५	१६	१८	३४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२२	२७	४९
१४	अमर माध्यमिक विद्यालय	इलाम ४/५, वरबोटे	४६	३५	८१	९३	८८	१८१	९५	९२	१८७	७६	११७	१९३	६०	५५	११५	३७०	३८७	७५७
१५	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, वरबोटे	६	४	१०	११	७	१८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१७	११	२८
१६	वरबोटे आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, ओख्रे	५	५	१०	४	१३	१७	१३	९	२२	०	०	०	०	०	०	२२	२७	४९
१७	देवी आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, तोरीवारी	०	१	१	२	२	४	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२	३	५
१८	सप्तमाई गुरुकुल संस्कृत विद्याश्रम माध्यमिक विद्यालय	इलाम ५, तोरीवारी	२	३	५	४	५	९	०	४२	४२	०	३५	३५	०	०	०	६	८५	९१

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

१९	महमाई आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, दुधाङ्ग	२	०	२	८	२	१०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०	२	१२
२०	दुर्गा आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, बरबोटे	१८	१२	३०	२०	१९	३९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३८	३१	६९
२१	एकता आधारभूत विद्यालय	इलाम ५, भोलेनी	४	६	१०	१३	१७	३०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१७	२३	४०
२२	देवकोटा आधारभूत विद्यालय	इलाम ६, घोष	२	३	५	१७	११	२८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१९	१४	३३
२३	सत्यनारायण आधारभूत विद्यालय	इलाम ६, पिपलबोटे	२	४	६	१४	१५	२९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१६	१९	३५
२४	द्वपादेवी आधारभूत विद्यालय	इलाम ६, बरभैया	४	१०	१४	१०	११	२१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१४	२१	३५
२५	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	इलाम ६, सिडाफिङ्ग	१०	१८	२८	२१	३३	५४	१५	१५	३०	०	०	०	०	०	०	४६	६६	११२
२६	आदर्श आधारभूत विद्यालय	इलाम ७, चियावारी	२	४	६	१५	२२	३७	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१७	२६	४३
२७	आदर्श माध्यमिक विद्यालय	इलाम ७, सुन्तलावारी	५	४	९	३०	४१	७१	१०९	११२	२२१	१००	१००	२००	२७५	२१४	४८९	५१९	४७१	९९०
२८	विद्या आधारभूत विद्यालय	इलाम ८, तिक्केनी	३	५	८	१०	१३	२३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१३	१८	३१
२९	सिंहदेवी आधारभूत विद्यालय	इलाम ८, तिक्केनी	३	९	१२	९	१३	२२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१२	२२	३४
३०	महेन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	इलाम ८, महभिर	३	७	१०	१६	६	२२	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१९	१३	३२
३१	पोखरी आधारभूत विद्यालय	इलाम ९, गोलवस्ती	२	३	५	३	३	६	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५	६	११
३२	भगवती माध्यमिक विद्यालय	इलाम ९, गोलाखर्क	३	१०	१३	२३	१५	३८	२५	१८	४३	५३	३१	८४	०	०	०	१०४	७४	१७८
३३	महमाई आधारभूत विद्यालय	इलाम ९, मन्थ्याङ्ग	१०	१२	२२	३२	४७	७९	५०	३२	८२	०	०	०	०	०	०	९२	९१	१८३
३४	नन्द माध्यमिक विद्यालय	इलाम १०, गोदक	१०	१५	२५	२७	१९	४६	२५	२५	५०	१८	१६	३४	०	०	०	८०	७५	१५५
३५	नयाँ नमूना आधारभूत विद्यालय	इलाम १०, गोदक	७	५	१२	९	१०	१९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१६	१५	३१
३६	नारायण आधारभूत विद्यालय	इलाम १०, जौवारी	१०	९	१९	२०	११	३१	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३०	२०	५०
३७	पूर्णस्मारक माध्यमिक विद्यालय	इलाम १०, तेसैगाउँ	२	२	४	११	१७	२८	२६	२२	४८	३२	२१	५३	१८	११	२९	८९	७३	१६२
३८	महामाया आधारभूत विद्यालय	इलाम १०, भण्डारीवेसी	६	१०	१६	१४	९	२३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२०	१९	३९
३९	महेश्वरा आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, निन्दाखु	१२	११	२३	१८	३२	५०	२८	१९	४७	०	०	०	०	०	०	५८	६२	१२०

४०	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, निर्कुंक	२	१	३	७	१६	२३	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९	१७	२६
४१	सिद्धेश्वरी आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, याडनाम	३	२	५	१३	१७	३०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१६	११	३५
४२	दोभान आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, राकाशे	२	७	९	११	७	१८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१३	१४	२७
४३	जलेश्वरी आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, लुङरुप्पा	३	४	७	८	२	१०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	११	६	१७
४४	बालकल्याण माध्यमिक विद्यालय	इलाम ११, सोयाक	१३	१४	२७	२८	२२	५०	३२	४१	७३	२५	२२	४७	०	०	०	९८	९९	१९७
४५	सिम्ले आधारभूत विद्यालय	इलाम ११, सोयाक	६	१३	१९	१५	१३	२८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२१	२६	४७
४६	अमरज्योति आधारभूत विद्यालय	इलाम १२, साङरुम्बा	७	२०	२७	३५	३१	६६	१४	१५	२९	०	०	०	०	०	०	५६	६६	१२२
४७	देउराली आधारभूत विद्यालय	इलाम १२, साङरुम्बा	०	५	५	१०	१०	२०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०	१५	२५
४८	रत्नलक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	इलाम १२, साङरुम्बा	७	६	१३	३३	२६	५९	२६	२४	५०	०	०	०	०	०	०	६६	५६	१२२
४९	साङरुम्बा माध्यमिक विद्यालय	इलाम १२, साङरुम्बा	३	७	१०	१८	१७	३५	२२	२३	४५	२७	२१	४८	८	१४	२२	७८	८२	१६०
जम्मा			३२५	३८८	७१३	९००	८९७	१७९७	७३३	६७५	१४०८	४४०	४६८	९०८	४१५	३३२	७४७	२८१३	२७६०	५५७३

स्रोत: शैक्षिक बुलेटिन २०७९/०८०

तालिका न. ५७: विद्यालयगत विद्यार्थी विवरण (संस्थागत)

सि.नं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	बाल विकास			कक्षा १-५			कक्षा ६-८			कक्षा ९-१०			कक्षा १२			जम्मा		
			छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	आशादिप अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	इलाम १, रक्से	५१	५२	१०३	६३	७०	१३३	१२	२१	३३	२४	१३	३७	०	०	०	१५०	१५६	३०६
२	बि.बि. मेमोरियल अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	इलाम १, सांखेजुङ्ग	३४	४७	८१	९७	११५	२१२	४७	५४	१०१	२३	३४	५७	०	०	०	२०१	२५०	४५१
३	सांखेजुङ्ग ग्रिनहिल एकाडेमी	इलाम १, सांखेजुङ्ग	४०	४६	८६	६७	८६	१५३	३३	१८	६१	१४	२३	३७	०	०	०	१५४	१८३	३३७
४	सुम्बेक स्टार अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	इलाम २, सुम्बेक	११	१५	२६	४४	३६	८०	१६	२१	३७	०	०	०	०	०	०	७१	७२	१४३
५	इलाम माउन्ट छिन्टापु अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ३, पुवामभुवा	१९	२२	४१	१९	७	२६	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३८	२९	६७

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

६	ब्लु वेल्स एकाडेमी	इलाम ३, पुवामभुवा	१०	१०	२०	४	५	९	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१४	१५	२९
७	इलाम सगरमाथा अंग्रेजी स्कूल	इलाम ४, चारखादि	५	१२	१७	१४	२६	४०	६	१४	२०	२	३	५	०	०	०	०	२७	५५	८२
८	रोडोडेन्डोन इलाम वरबोटे वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ५, वरबोटे	१८	१०	२८	४०	५०	९०	२५	३७	६२	८	११	१९	०	०	०	०	९१	१०८	१९९
९	माउण्ट मेरी अंग्रेजी स्कूल	इलाम ५, बिब्याटि	२४	४७	७१	५१	५५	१०६	१७	१२	२९	०	०	०	०	०	०	०	९२	११४	२०६
१०	प्रज्ञा सदन सेकेण्डरी अंग्रेजी स्कूल	इलाम ६, पिपलबोटे	२९	३४	६३	६७	७६	१४३	३०	४८	७८	२०	२६	४६	०	०	०	०	१४६	१८४	३३०
११	मण्टेश्वरी सेकेण्डरी स्कूल	इलाम ७, नारायणस्थान	८५	९२	१७७	११२	१३३	२४५	५१	६९	१२०	३०	२१	५१	०	०	०	०	२७८	३१५	५९३
१२	ज्योति सदन वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ७, निकुन्जपथ	८	८	१६	२६	२५	५१	१०	१४	२४	१९	१५	३४	०	०	०	०	६३	६२	१२५
१३	माइभ्याली मन्टेश्वरी	इलाम ७, चोकवजार	३०	४०	७०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३०	४०	७०
१४	जुविलेन्ट इलाइट एकाडेमी	इलाम ७, नविनचोक	५२	५१	१०३	१३५	१५०	२८५	१०८	९०	१९८	३९	४६	८५	०	०	०	०	३३४	३३७	६७१
१५	ग्रिनभ्याली एकाडेमी	इलाम ७, मालापथ	६३	६३	१२६	१७३	२११	३८४	१३७	१४५	२८२	५९	७९	१३८	०	०	०	०	४३२	४९८	९३०
१६	समता स्कूल इलाम	इलाम ७, सुन्तलावारी	१४	१९	३३	७३	७७	१५०	४५	७३	११८	४९	४१	९०	०	०	०	०	१८१	२१०	३९१
१७	ज्योति विद्या मन्दिर	इलाम ८, तिल्केनी	३०	४६	७६	५६	४६	१०२	१४	१६	३०	०	०	०	०	०	०	०	१००	१०८	२०८
१८	हेलिओसिस अंग्रेजी वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ९, गोलाखर्क	२०	२१	४१	३४	३५	६९	१५	१४	२९	०	०	०	०	०	०	०	६९	७०	१३९
१९	गोल्डन फ्युचर अंग्रेजी वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ९, भन्ज्याङ्ग	२७	२३	५०	५६	६४	१२०	३०	३३	६३	२०	१७	३७	०	०	०	०	१३३	१३७	२७०
२०	सुनाखरी अंग्रेजी वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ९, भन्ज्याङ्ग	२२	२१	४३	२९	४२	७१	११	१८	२९	१२	१०	२२	०	०	०	०	७४	९१	१६५
२१	माउन्ट मेची वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम ९, सिंहनगर	२६	३३	५९	३४	५३	८७	१७	२३	४०	१६	२६	४२	०	०	०	०	९३	१३५	२२८
२२	हेरिटेज नेशनल एकाडेमी	इलाम ९, सिलिखान	६५	६६	१३१	१३९	२०८	३४७	९६	११७	२१३	५०	६२	११२	२१	२१	४२	३७१	४७४	८४५	
२३	इन्ट्रेणी अंग्रेजी वॉर्डिङ्ग स्कूल	इलाम १०, गोदक	२४	१४	३८	३४	४७	८१	१६	१८	३४	०	०	०	०	०	०	०	७४	७९	१५३
२४	हरिहर मेमोरियल अंग्रेजी स्कूल	इलाम १०, गोदक	२६	२०	४६	३८	४७	८५	२४	१२	३६	०	०	०	०	०	०	०	८८	७९	१६७
२५	रत्नमाइ विद्या मन्दिर	इलाम १२, साडरुम्बा	१	७	८	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१	७	८
जम्मा			६८३	७७८	१४६१	१३३३	१५७०	२९०३	७२०	८४७	१५६७	३८५	४२७	८१२	२१	२१	४२	३१४२	३६४३	६७८५	

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

५.१.५ : इलाम नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालयहरूको विवरण

तालिका न. ५८: क्याम्पस तथा प्राविधिक शिक्षालयहरूको विवरण:

क्र.स	क्याम्पसको नाम	ठेगाना	संचालित तह	संकाय
१	महेन्द्र रत्न बहुमुखी क्याम्पस, इलाम	इ.न.पा. ७	स्नातक/स्नातकोत्तर	मानविकी, शिक्षा, व्यवस्थापन र बागवनी
२	इलाम सामुदायिक कृषि क्याम्पस	इ.न.पा. ९	स्नातक	कृषि विज्ञान
३	इलाम उच्च मा.वि.	इ.न.पा. ९	स्नातक	मानविकी, शिक्षा, व्यवस्थापन
४	रत्न कुमार वान्तवा बहुप्राविधिक शिक्षालय	इ.न.पा. १	३ वर्षे डिप्लोमा	कृषि, वन, बाली विज्ञान, सिभिल इन्जिनियरिङ्ग, फार्मसी आदि
५	इलाम आइ.टि. कलेज	इ.न.पा. ६		

तालिका न. ५९: प्राविधिक शिक्षालयमा (कोचिंड तथा ट्रेनिङ सेन्टर) अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण

सि.नं	व्यवसायको नाम	टोल	प्रमुखको नाम	फोन नं.	स्थापना	शिक्षक		विद्यार्थी संख्या	
						पुरुष	महिला	छात्रा	छात्र
१	एन.एस. सि.एस.सि.	भानुरत्न	पिताम्बर आचार्य		२०५०	१	१	५०	५०
२	ब्लिट कलेज	मालापथ		९८२४९५०९४९	२०७६	३	१	२२	१०
३	माईपोखरी ट्रेनिङ सेण्टर	मालापथ	भागेश्वर गुरुङ्ग	९८०६०९१६९९	२०६९	४	०	१०	०
४	प्यारामिड टेक्निकल इस्टिच्युड	भानुरत्न	नेत्र पोखेल	९८५२६८१७७३		९	२		
५	अमेरिकन कर्नर इलाम	बिरेन्द्रचोक	हेम प्रसाद पौडेल	९८४२७८४८४१	२०६८	१	०	०	०
६	के.एम.टि कलेज	प्रकाशपथ	कृष्ण कुमार राई	०२७-५२४४२३	२०६३	३	४	६००	५००
७	शेर्पा मल्टि ट्रेनिङ सेण्टर	मालापथ	लाप्साङ शेर्पा	९८५२६८१३९३	२०७५	२	०	२९	६
८	आमा किन्नरगार्डेन	मालापथ	करुणा श्रेष्ठ	९८१४९४२४७२	२०७५	०	७	२०	३०
९	सम्पदा किड्स क्लब	फूलगाँछी	राजेश पराजुली		२०६७	२	५	७	९
	जम्मा					२५	२०	७३८	६०५

स्रोत: घरघुरी समक्ष, २०७९

५.१.६ विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका तहगत छात्रछात्रा तथा शिक्षकको विवरण

तालिका न. ६०: विद्यालयमा रहेका छात्रछात्रा तथा शिक्षकहरूको विवरण

सि.न	विद्यालयको नाम	स्थान	शिक्षक दरबन्दी संख्या	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	आदर्श माध्यमिक विद्यालय	सुन्तलावारी	२८	५१९	४७१	९९०
२	नेपालटार माध्यमिक विद्यालय	नेपालटार	१९	१६८	१४५	३१३
३	जनता आधारभुत विद्यालय	सांखेजुङ्ग	९	५२	४१	९३
४	सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	सुम्बेक	२	९	६	१५
५	सुम्बेक माध्यमिक विद्यालय	सुम्बेक	१५	८२	६३	१४५

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

६	वाल्मिकी सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	पुवामभुवा	८	४९	५०	९९
७	विणापाणी माध्यमिक विद्यालय	पुवामभुवा	१३	९६	७१	१६७
८	सिद्धार्थ आधारभुत विद्यालय	पुवामभुवा	२	१३	७	२०
९	शारदा माध्यमिक विद्यालय	पुवामभुवा	१०	८१	६३	१४४
१०	सूर्योदय आधारभुत विद्यालय	घलेटार	४	२१	२८	४९
११	बालमण्डल माध्यमिक विद्यालय	जस्विरे	१४	१०२	८७	१८९
१२	सिद्धेश्वरी आधारभुत विद्यालय	बरबोटे	९	५२	५६	१०८
१३	देवकोटा आधारभुत विद्यालय	भित्ते	४	३७	४२	७९
१४	रक्मिणी आधारभुत विद्यालय	मलाते	३	२२	२७	४९
१५	अमर माध्यमिक विद्यालय	बरबोटे	२०	३७०	३८७	७५७
१६	चन्द्रोदय आधारभुत विद्यालय	आरुबोटे	२	१७	११	२८
१७	बरबोटे आधारभुत विद्यालय	ओखे	७	२२	२७	४९
१८	देवि आधारभुत विद्यालय	तोरीबारी	१	२	३	५
१९	सप्तमाई गरुकुल संस्कृत विद्याश्रम माध्यमिक विद्यालय	तोरीबारी	११	६	८५	९९
२०	महमाई आधारभुत विद्यालय	दुधाङ्ग	२	१०	२	१२
२१	दुर्गा आधारभुत विद्यालय	बरबोटे	५	३८	३१	६९
२२	एकता आधारभुत विद्यालय	भोर्लेनी	३	१७	२३	४०
२३	देवकोटा आधारभुत विद्यालय	घोष	३	१९	१४	३३
२४	सत्यनारायण आधारभुत विद्यालय	पिपलबोटे	५	१६	१९	३५
२५	द्वपादेवि आधारभुत विद्यालय	बरभैया	३	१४	२१	३५
२६	जनकल्याण आधारभुत विद्यालय	सिडफिङ्ग	८	४६	६६	११२
२७	आदर्श आधारभुत विद्यालय	चियाबारी	५	१७	२६	४३
२८	विद्या आधारभुत विद्यालय	तिल्केनी	६	१३	१८	३१
२९	सिंहदेवि आधारभुत विद्यालय	तिल्केनी	५	१२	२२	३४
३०	महेन्द्रोदय आधारभुत विद्यालय	महभिर	४	१९	१३	३२
३१	पोखरी आधारभुत विद्यालय	गोलबस्ती	३	५	६	११
३२	भगवती माध्यमिक विद्यालय	गोलाखर्क	१६	१०४	७४	१७८
३३	महमाई आधारभुत विद्यालय	भन्ज्याङ्ग	१२	९२	९१	१८३
३४	नन्द माध्यमिक विद्यालय	गोदक	१४	८०	७५	१५५
३५	नयां नमूना आधारभुत विद्यालय	गोदक	३	१६	१५	३१
३६	नारायण आधारभुत विद्यालय	जौबारी	४	३०	२०	५०
३७	पूर्णस्मारक माध्यमिक विद्यालय	गोदक	१५	८९	७३	१६२

३८	महामाया आधारभुत विद्यालय	भण्डारीबेंसी	३	२०	१९	३९
३९	महेश्वरा आधारभुत विद्यालय	निन्दाखु	८	५८	६२	१२०
४०	जनकल्याण आधारभुत विद्यालय	निर्फूक	३	९	१७	२६
४१	सिद्धेश्वरी आधारभुत विद्यालय	याडनाम	३	१६	११	३५
४२	दोभान आधारभुत विद्यालय	राकासे	३	१३	१४	२७
४३	जलेश्वरी आधारभुत विद्यालय	लुडरुपा	२	११	६	१७
४४	बालकन्या माध्यमिक विद्यालय	सोयाक	१३	९८	९९	१९७
४५	सिम्ले आधारभुत विद्यालय	सिम्ले	२	२१	२६	४७
४६	अमरज्योति आधारभुत विद्यालय	साडरुम्बा	७	५६	६६	१२२
४७	देउराली आधारभुत विद्यालय	साडरुम्बा	३	१०	१५	२५
४८	रत्नलक्ष्मी आधारभुत विद्यालय	साडरुम्बा	७	६६	५६	१२२
४९	साडरुम्बा माध्यमिक विद्यालय	साडरुम्बा	१७	७८	८२	१६०
जम्मा				२८१३	२७६०	५५७३
संस्थागत विद्यालय तर्फ						
१	आशादिप अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	रक्से		१५०	१५६	३०६
२	वि.वि. मेमोरियल अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	सांखेजुङ्ग		२०१	२५०	४५१
३	सांखेजुङ्ग ग्रिन हिल एकाडेमी	सांखेजुङ्ग		१५४	१८३	३३७
४	सुम्बेक स्टार अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	सुम्बेक		७१	७२	१४३
५	इलाम माउण्ट छिन्टापु अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	पुवामभुवा		३८	२९	६७
६	ब्लु वेल्स एकाडेमी	पुवामभुवा		१४	१५	२९
७	इलाम सगरमाथा अंग्रेजी स्कूल	चारखाँदै		२७	५५	८२
८	रोडोडेण्डोन इलाम बरबोटे बोर्डिङ्ग स्कूल	बरबोटे		९१	१०८	१९९
९	माउण्ट मेरी अंग्रेजी स्कूल	विक्व्याँटे		९२	११४	२०६
१०	प्रज्ञा सदन सेकेण्डरी अंग्रेजी स्कूल	पिपलबोटे		१४६	१८४	३३०
११	मण्टेश्वरी सेकेण्डरी स्कूल	नारायणस्थान		२७८	३१५	५९३
१२	ज्योति सदन बोर्डिङ्ग स्कूल	निकुन्जपथ		६३	६२	१२५
१३	माइभ्याली मण्टेश्वरी	चोकबजार		३०	४०	७०
१४	जुविलेण्ट इलाइट एकाडेमी	नविनचोक		३३४	३३७	६७१
१५	ग्रिनभ्याली एकाडेमी	मालापथ		४३२	४९८	९३०
१६	समता स्कूल इलाम	सुन्तलाबारी		१८१	२१०	३९१
१७	ज्योति विद्या मन्दिर	तिल्केनी		१००	१०८	२०८
१८	हेलिओसिस अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	गोलाखर्क		६९	७०	१३९
१९	गोल्डन फ्युचर अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	भन्ज्याङ्ग		१३३	१३७	२७०

२०	सुनाखरी अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	भन्ज्याङ्ग		७४	९१	१६५
२१	माउण्ट मेची बोर्डिङ्ग स्कूल			९३	१३५	२२८
२२	हेरिटेज नेशनल एकाडेमी	सिलिखान		३७१	४७४	८४५
२३	इन्द्रेणी अंग्रेजी बोर्डिङ्ग स्कूल	गोदक		७४	७९	१५३
२४	हरिहर मेमोरियल अंग्रेजी स्कूल	गोदक		८८	७९	१६७
२५	रत्नमाई विद्या मन्दिर	साङ्गुम्वा		१	७	८
जम्मा				३१४२	३६४३	६७८५

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०७९

५.१.७ सिकाइ, उपलब्धि तथा उत्तीर्ण दर

इलाम नगरपालिकाको आ.व. २०७९/०८० को शैक्षिक वुलेटिनमा प्राप्त तथ्यांक अनुसार नगरक्षेत्रको सिकाई उपलब्धि तथा उत्तीर्ण दर निम्नानुसार रहेको छ। विद्यार्थी उत्रिण दर, कक्षा दोहोराउने, विद्यार्थी छोडने दर र सिकाई उपलब्धि दरहरुको विवरण निम्नानुसार तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका न. ६१: सिकाइ, उपलब्धि (उत्तीर्ण, दोहोराउने, छोडने,) दर:

सि.नं.	विद्यार्थी उत्रिण दर	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	१ देखि ८ कक्षा			५८.०३
	९ र १० कक्षा			५८.१
२	कक्षा दोहोराउने			
	१ देखि ८ कक्षा	३.५६	४.०९	३.८२
	९ र १० कक्षा	१.२३	३.३	२.२७
३	विद्यार्थी छोडने दर			
	१ देखि ८ कक्षा	२.४७	३.८२	३.१५
	९ र १० कक्षा	०.२१	१.३६	०.७९

५.१.८ विद्यालय शान्ति क्षेत्र र विद्यालय सुधार योजना विवरण

स्थानीय क्षेत्रको समग्र विकास कार्यमा लाग्ने क्रममा स्थानीय नेतृत्वलाई यस इलाम नगरपालिकाको शिक्षा सम्बन्धी योजना निर्माण र कार्यान्वयनका लागि विशेष नीति तथा कार्यक्रम आवश्यक छ। शैक्षिक अवस्थाको विस्तृत जानकारी र विश्लेषण पश्चात सहभागितात्मक रूपमा स्रोत पहिचान सहितको विद्यालय सुधारका कार्यक्रमहरु नगरपालिकाको प्राथमिकता क्षेत्रमा रहनु पर्ने देखिन्छ। स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नगरपालिकाको अलगगै शिक्षा सम्बन्धी नीति पारित भइसकेको छ। शैक्षिक अवसर र पूर्वाधार विकासको लागि बजेट समेत विनियोजन गरिदै आएको छ। यसका लागि नगरपालिका, विद्यालय, अभिभावक र सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको अर्थपूर्ण सहभागितामा विद्यालय सुधार योजना तयारी र त्यसमा समय सापेक्ष संशोधन आवश्यक छ। यसका लागि विद्यालय शान्ति क्षेत्र आधार स्तम्भको रूपमा रहेको छ।

५.१.९ नगरको शैक्षिक गुणस्तर

तालिका न. ६२: शैक्षिक गुणस्तरको विवरण

सि.नं.	विवरण	इकाइ	जम्मा
१	विद्यालय छाडने दर	प्रतिशत	
२	विद्यालय बाहिर रहेका (५-१५ वर्षका) बालबालिका	प्रतिशत	०
३	सामुदायिक विद्यालयमा पुस्तकालय	संख्या	१९
४	व्यवस्थित विज्ञान प्रयोगशाला भएका सामुदायिक विद्यालय	संख्या	१२
५	इन्टरनेट सुविधा भएका विद्यालय संख्या	संख्या	३७
६	खुद भर्ना दर	प्रतिशत	९०
७	माध्यमिक तहको खुद भर्ना दर	प्रतिशत	७५
८	पक्की सौचालय भएका सामुदायिक विद्यालय	प्रतिशत	९०
९	लैङ्गिकमैत्री (महिला र पुरुष अलग अलग) शौचालय भएका विद्यालय	प्रतिशत	६०
१०	सामुदायिक सिकाई केन्द्र	संख्या	४

५.१.१० आधारभूत र माध्यमिक विद्यालयमा पहुँचको अवस्था

तालिका न. ६३: विद्यालयमा पहुँचको अवस्था

वडा	१ घण्टा भन्दा बढी	१५ मिनेट देखि आधा घण्टा	१५ मिनेट भन्दा कम	आधा घण्टा देखि १ घण्टा	जम्मा
१	७३	४०२	२९६	२७१	१०४२
२	१०१	१६७	१८७	१४४	५९९
३	१११	२०५	९१	३०२	७०९
४	५६	२३४	२२७	१४३	६६०
५	१७८	१८७	८७	१३९	७०९
६	३७	३४८	३४६	१९२	९२३
७	५६	२३४	२२७	१४३	६६०
८	३७	३४८	३४६	१९२	९२३
९	५४	५५८	३७६	१६८	११५६
१०	१३९	४३२	३८९	३३२	१२९२
११	२५४	२२०	१५३	२३४	८६१
१२	१४५	२१८	१९३	२७८	८३४
जम्मा	९७०	२७८६	२२५९	२०६६	८०८१

५.१.११ शैक्षिक संस्था उपलब्ध भवन भौतिक पूर्वाधार तथा सुविधा

तालिका न. ६४: सामुदायिक विद्यालय कलेजको शैक्षिक संस्था भवन र पूर्वाधारको विवरण

क्र.सं.	बिबरण	विद्यालय	
		सामुदायिक	संस्थागत
१	भवन	३०८	८२
२	कक्षाकोठा	७२९	४५०
३	शौचालय	४५१	१५५
४	विज्ञान प्रयोगशाला	१०	९
५	पुस्तकालय	१९	१५
६	स्कूल बस	०	७

५.१.१२ छात्रवृत्ति तथा अन्य लक्षित सुविधा उपलब्धताको अवस्था

यस नगरमा सञ्चालित सामुदायिक विद्यालयहरूमा सरकारबाट उपलब्ध भएका कार्यक्रमहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

तालिका न. ६५: छात्रवृत्ति तथा अन्य लक्षित सुविधा उपलब्धताको विवरण

क्र.सं.	छात्रवृत्ति	कैफियत
१	अपाङ्ग आधारभूत छात्रवृत्ति	सामुदायिक विद्यालय
३	आधारभूत दलित छात्रवृत्ति	सामुदायिक विद्यालय
४	निःशुल्क पाठ्यपुस्तक	सामुदायिक विद्यालय
५	दिवा खाजा कार्यक्रम	आधारभूत विद्यालय
६	विद्यार्थी पोसाक सुविधा	आधारभूत विद्यालय

५.१.१३ नमूना तथा ईन्टरनेट सुविधा उपलब्ध विद्यालयको विवरण

तालिका न. ६६: बिज्ञान प्रयोगशाला, आईसिटि ल्याब, पुस्तकालय सुविधाका साथै अंग्रेजी माध्यमबाट शिक्षण गराईने सामुदायिक विद्यालयहरू

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	ठेगाना	उपलब्ध सुविधा	कैफियत
१	अमरज्योति आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १२	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab	
२	अमर माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ४/५	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला	नमूना विद्यालय
३	आदर्श आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ७	इण्टरनेट,	
४	आदर्श माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ७	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला	
५	चन्द्रोदय आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ५	इण्टरनेट,	
६	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ६	इण्टरनेट, पुस्तकालय	
७	जनकल्याण आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ११	इण्टरनेट,	
८	जनता आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १	इण्टरनेट, पुस्तकालय	
९	दुर्गा आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ५	इण्टरनेट,	
१०	देवकोटा आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ४	इण्टरनेट,	
११	देवी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ५	इण्टरनेट,	
१२	दोभान आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ११	इण्टरनेट,	
१३	नन्द माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. १०	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला	
१४	नयां नमूना आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १०	इण्टरनेट	

१५	नारायण आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १०	इण्टरनेट
१६	नेपालटार माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. १	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
१७	पूर्णस्मारक माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. १०	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
१८	पोखरी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ९	इण्टरनेट
१९	बरबोटे आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ५	इण्टरनेट
२०	बालकन्या माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ११	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
२१	बालमण्डल माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ४	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
२२	भगवती माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ९	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
२३	महमाई आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ९	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab ,
२४	महामाया आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १०	इण्टरनेट
२५	महेश्वरा आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ११	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab
२६	रत्नलक्ष्मी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. १२	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab
२७	वाल्मिकी सिंहदेवि आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ३	पुस्तकालय, इण्टरनेट
२८	विणापाणी माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ३	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
२९	शारदा माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ३	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab ,
३०	सत्यनारायण आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ६	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab
३१	सप्तमाई गुरुकुल संस्कृत विद्याश्रम माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. ५	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab
३२	साडरुम्बा माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. १२	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab , विज्ञान प्रयोगशाला
३३	सिंहदेवी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ८	इण्टरनेट
३४	सिंहदेवी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. २	इण्टरनेट
३५	सिद्धेश्वरी आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ४	इण्टरनेट
३६	सिम्ले आधारभूत विद्यालय	इ.न.पा. ११	इण्टरनेट
३७	सुम्बेक माध्यमिक विद्यालय	इ.न.पा. २	इण्टरनेट, पुस्तकालय, ICT Lab

स्रोत इ.न.पा. शिक्षा शाखा अभिलेख

५.१.१४ सुधारिएको मापदण्ड (भूकम्प प्रतिरोधी) अनुसार निर्माण भएका तथा रेट्रोफिटिङ गरिएका विद्यालय

नेपाल सरकार तथा नगरपालिका मार्फत निर्माण गरिएका र नियमित मर्मतका लागि सहयोग भएका सामुदायिक विद्यालयहरूको भवन भूकम्प प्रतिरोधी मापदण्डअनुसार निर्माण तथा मर्मतको शुरुवात गरिएको छ । मापदण्ड लागू हुनु पूर्व निर्माण भएका पुराना भवनहरूमा रेक्टोफिटिङलाई पूर्णरूपमा अवलमन गरिएको छ ।

५.१.१५ स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी

तालिका न. ६७: स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी विवरण

सि.न.	शिर्षक	विनियोजित रकम
१	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (संघीय सरकार) आ.वा २०८०/०८१	३१०६००००
२	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (स्थानीय सरकार) वडागत जम्मा	४४६५०००
३	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (स्थानीय सरकार) पालिकागत जम्मा	२१२५००००

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

५.१.१६ सामुदायिक विद्यालयहरूमा बिद्यार्थी उत्तिर्ण प्रतिशत

तालिका: ६८ सामुदायिक विद्यालयहरूमा बिद्यार्थी उत्तिर्ण विवरण (प्रतिशतमा शैक्षिक सत्र २०७९)

कक्षा	बिषय					जम्मा	कैफियत
	नेपाली	अंग्रेजी	गणित	विज्ञान	सामाजिक/सेरोफेरो		
१	९८	९६	९७		९७	९७	
२	९४	९४	९५		९६	९५	
३	९२	९०	८९		९२	९१	
कक्षा १-३	९५	९३	९४		९५	९४	
४	९२	९२	८८	९२	९४	९२	
५	९३	९१	८७	९५	९४	९२	
कक्षा ४-५	९४	९२	९१	९४	९५	९३	
६	८८	८८	७९	७८	८३	८३	
७	९०	९०	७८	८१	८७	८५	
८	६२	७२	३७	३४	६८	५५	
कक्षा ६-८	८०	८३	६५	६४	७९	७४	
कक्षा १-८	८७	८८	७८	७९	८७	८४	
९	८८	८८	७८	७७	८७	८४	
१०	९७	९२	२२	८६	९५	७८	
कक्षा ९-१०	९२	९०	५०	८१	९१	८१	
जम्मा	८९	८९	६९	८०	८८	८३	

५.१.१५ स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी

तालिका न. ६९: स्थानीय तहको शिक्षा क्षेत्रमा लगानी विवरण

सि.न.	शिर्षक	विनियोजित रकम
१	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (संघीय सरकार) आ.वा २०८०/०८१	३१०६००००
२	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (स्थानीय सरकार) वडागत जम्मा	४४६५०००
३	सशर्त बजेट तथा कार्यक्रम (स्थानीय सरकार) पालिकागत जम्मा	२१२५००००

५.१.१६ शैक्षिक तथा मानव संशाधन विकास

तालिका न. ७०: कूल विद्यार्थी संख्या

सि.न.	कक्षा	सामुदायिक			संस्थागत			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	पूर्व प्रावि	३१२	३७३	६८५	७३७	८१९	१५५६	१०४९	११९२	२२४१
२	कक्षा १-५	९००	८९७	१७९७	१४०५	१६६४	३०६९	२३०५	२५६१	४८६६
३	कक्षा ६-८	७३३	६७५	१४०८	७६०	८७७	१६३७	१४९३	१५५२	३०४५
४	कक्षा ९-१०	४४०	४६८	९०८	३८५	४२७	८१२	८२५	८९५	१७२०
५	कक्षा १२	४१५	३३२	७४७	२१	२१	४२	४३६	३५३	७८९
	जम्मा	२८००	२७४५	५५४५	३३०८	३८०८	७११६	६१०८	६५५३	१२६६१

५.१.१७ अपाङ्गता भएका विद्यार्थी संख्या

क्र.सं	कक्षा	सामुदायिक			संस्थागत			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक	६	३	९	०	०	०	६	३	९
२	कक्षा १-५	१७	१७	३४	१	१	२	१८	१८	३६
३	कक्षा ६-८	७	५	१२	२	०	२	९	५	१४
४	कक्षा ९-१०	१	०	१	१	०	१	२	०	२
५	कक्षा - १२	०	०	०	०	०	०	०	०	०
	जम्मा	३१	२५	५६	४	१	५	३५	२६	६१

श्रोत: शैक्षिक बुलेटिन २०७९/०८० इलाम नगरपालिका

५.१.१८ दलित विद्यार्थी संख्या

क्र.सं	कक्षा	सामुदायिक			संस्थागत			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक	३०	३०	६०	५०	३७	८७	८०	६७	१४७
२	कक्षा १-५	९८	९५	१९३	१००	७४	१७४	१९८	१६९	३६७
३	कक्षा ६-८	७४	७४	१४८	३२	४२	७४	१०६	११६	२२२
४	कक्षा ९-१०	४२	३७	७९	११	१८	२९	५३	५५	१०८
५	कक्षा - १२	१६	१९	३५	०	०	०	१६	१९	३५
	जम्मा	२६०	२५५	५१५	१९३	१७१	३६४	५४३	४२६	९६९

श्रोत: शैक्षिक बुलेटिन २०७९/०८० इलाम नगरपालिका

५.१.१९ जनजाती विद्यार्थी संख्या

क्र.सं	कक्षा	सामुदायिक			संस्थागत			जम्मा		
		छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा	छात्रा	छात्र	जम्मा
१	पूर्व प्राथमिक	१७७	२३४	४११	४४६	५०६	९५२	६२३	७४०	१३६३
२	कक्षा १-५	५६२	५५६	१११८	८३१	१०४१	१८७२	१३९३	१५९७	२९९०
३	कक्षा ६-८	४५५	४१०	८६५	४५९	५४२	१००१	९१४	९५२	१८६६
४	कक्षा ९-१०	२६५	२७३	५३८	२२८	२४९	४७७	४९३	५२२	१०१५
५	कक्षा - १२	२७२	२०९	४८१	१७	१३	३०	२८९	२२२	५११
	जम्मा	१७३१	१६८२	३४१३	१९८१	२३५१	४३३२	३७१२	४०३३	७७४५

श्रोत: शैक्षिक बुलेटिन २०७९/०८० इलाम नगरपालिका

५.१.२० बालमैत्री शिक्षा सम्बन्धी विवरण

इलाम नगरपालिका भित्र भएका सामुदायिक विद्यालय तथा बालविकास केन्द्रहरूमा बालमैत्री स्थानीय शासनको अवधारणा अनुसार शैक्षिक गतिविधि तथा पूर्वाधार निर्माण शुरुवात गरिएको छ। शिक्षण सिकाई क्रियाकलापहरूमा समेत बालमैत्री अभ्यासलाई आत्मसाथ गर्ने प्रयासको थालनी भएको छ। इलाम नगरपालिकाका १२ वटै वडाहरूलाई क्रमशः बालमैत्री वडा घोषणा गरी आगामी २ आर्थिक वर्षभित्र नगरपालिकालाई बालमैत्री नगर घोषणाको कार्यक्रम रहेको छ।

५.२ स्वास्थ्य तथा पोषण

५.२.१ स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

यस नगरपालिकामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरू अर्न्तगत जिल्ला अस्पताल, निजी अस्पताल, मेडिकल एवं वडास्तरमा स्वास्थ्य केन्द्रहरू सञ्चालित छ। यहाँको जिल्ला अस्पतालमा दरबन्दी अनुसारका प्राविधिक जनशक्तिले सेवा प्रवाह भईरहेको छैन। यस नगरपालिका क्षेत्रमा जिल्ला स्तरको आर्युवेदिक केन्द्र स्थापना गरिएको छ। यसै गरी निजी स्वास्थ्य सेवा प्रदायकको रूपमा क्लिनिकहरू तथा मेडिकल सञ्चालनमा रहेको छन्। स्वास्थ्य केन्द्र वस्तीभन्दा टाढा रहेको स्थानहरूमा नगरपालिका मार्फत सुलभ स्वास्थ्य पहुँचका लागि सामुदायिक स्वास्थ्य एकाईहरू सञ्चालन शुरुवात गरिएको छ। साथै घुम्ति स्वास्थ्य क्लिनिक गाउँघर क्लिनिक, जेष्ठ नागरीक क्लिनिक समेत सञ्चालन रहेका छन् भने तालिम प्राप्त महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरू मार्फत स्वास्थ्य परामर्श कार्यहरू संचालनमा रहेको छ। आगामी वर्षमा यसलाई क्रमशः विस्तार गर्दै लैजाने कार्यक्रम रहेको छ। इलाममा मेडिकल कलेज संचालनका लागि आवश्यक वातावरण तयार गर्न नगरपालिका प्रयासरत छ।

तालिका न.६८: स्वास्थ्य संस्थाको विवरण

सि.न.	अस्पताल र स्वास्थ्य केन्द्र	टोलको नाम	प्रमुखको नाम	मोबाइल नं.	स्थापना	कार्यरत कर्मचारी	
						पुरुष	महिला
१	इलाम अस्पताल इलाम	मनुस्मृति	डा. प्रभु शाह	०२७-५९००४४	१९९४	४५	४६
२	सिटी डेण्टल क्लिनिक	विरेंद्रचोक	मोना बस्नेत	०२७-५९००३२	२०७९	१	३
३	अरुण आर्युवेदिक उपचार केन्द्र	मालापथ	अरुण कुमार लिम्बु	९८६६४२०७६५	२०६०	१	१
४	मेची डेण्टल केयर प्रा.लि	विरेंद्रचोक	प्रमिला राई	९८४४६८३९३३	२०७९	१	४
५	आदर्श फार्मसी पोलिक्लिनिक	मनुस्मृति	महेश श्रेष्ठ	०२७-५९००२५	२०७९	२	३
६	माईपोखरी डेण्टल क्लिनिक	विरेंद्रचोक	गोविन्द प्र. सुवेदी	९८१४०१८७००	२०७४	३	३
७	फिजियोथेरापी	निकुन्जपथ		०२७-५२०३९९	२०७६	२	३
८	पूजा एण्ड प्रशंशा मेडिको	इनपा ५	महेश श्रेष्ठ	९८४२६४६०८७	२०७०	२	१
९	गणेश औषधालय	इनपा ५	बासु घिमिरे		२०६५	२	१

५.२.२ जिल्ला अस्पतालमा उपलब्ध तथा कार्यरत जनशक्ति

१ न. प्रदेश स्वास्थ्य निर्देशनालय
जिल्ला अस्पताल इलाम
इलाम

आ.व. २०७७/०७८

कार्यालयको दरबन्दी संख्या (पदपति र रिक्त) देखिने विवरण

सि.नं.	पद नाम	सेवा	समूह	श्रेणी/तह	दरबन्दी संख्या	पदपूर्ती संख्या	रिक्त संख्या	O & M Survey भए/नभएको	अन्यकेही भए
१	प्रमुख मेडिकल सुपरिटेण्डेन्ट	स्वास्थ्य	ज.हे.स.	१०/११	१	०	१	नभएको	
२	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट .फिडियाट्रीसीयन	स्वास्थ्य	पेडियाट्रिक्स	९/१०	१	०	१	नभएको	
३	ब./क.अम्बुटेन्टसीयन तथा गाइनोकोलोजिष्ट	स्वास्थ्य	अक्स/गाईनी	९/१०	१	१	०	नभएको	
४	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट .सर्जन	स्वास्थ्य	सर्जरी	९/१०	१	०	१	नभएको	
५	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट अर्थोपेडिक्स सर्जन	स्वास्थ्य	सर्जरी	९/१०	१	०	१	नभएको	
६	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट साईक्याट्रिक्स	स्वास्थ्य	साईक्याट्री	९/१०	१	०	१	नभएको	
७	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट एनेस्थेसियोलोजिष्ट	स्वास्थ्य	एनेस्थेसोलोजी	९/१०	१	०	१	नभएको	
८	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट जनरल फिजिसियन	स्वास्थ्य	मेडिसिन	९/१०	१	०	१	नभएको	
९	वरिष्ठ कन्सल्टेन्ट रेडियोलोजिष्ट	स्वास्थ्य	रेडियोलोजी	९/१०	१	०	१	नभएको	
१०	मेडिकल अधिकृत	स्वास्थ्य	ज.हे.स.	८	४	०	४	नभएको	
११	डेन्टल सर्जन	स्वास्थ्य	डेण्टिष्ट्री	८	१	०	१	नभएको	
१२	ब. फिजियोथेरापिष्ट	स्वास्थ्य	फिजियोथेरापी	८	१	०	१	नभएको	
१३	मेडिकल ल्याब टेक्नोलोजिष्ट	स्वास्थ्य	मे.ल्या.टे	७/८	१	०	१	नभएको	
१४	नर्सिङ्ग अधिकृत/ब.नर्सिङ्ग अधिकृत	स्वास्थ्य	ज.न.	७/८	१	१	०	नभएको	
१५	नायब सुब्बा	प्रशासन	सा.प्र.	५/६	१	१	०	नभएको	
१६	लेखापाल	प्रशासन	लेखा	५/६	१	०	१	नभएको	
१७	ल्याब टेक्निसियन	स्वास्थ्य	मे.ल्या.टे	५/६/७	३	३	०	नभएको	
१८	मेडिकल रेकडर्स सुपरभाईजर	स्वास्थ्य	मे.रे.	५/६/७	१	१	०	नभएको	
१९	स्टाफ नर्स	स्वास्थ्य	ज.न.	५/६/७	६	६	०	नभएको	
२०	हेल्थ असिस्टेन्ट	स्वास्थ्य	हे.ई	५/६/७	५	२	३	नभएको	
२१	फार्मसी सहायक	स्वास्थ्य	फार्मसी	५/६/७	१	०	१	नभएको	
२२	रेडियोग्राफर	स्वास्थ्य	रेडियोग्राफी	५/६/७	१	०	१	नभएको	
२३	खरिदार	प्रशासन	सा.प्र.	४/५	१	१	०	नभएको	
२४	डेन्टल हाईजिनिष्ट	स्वास्थ्य	डेण्टिष्ट्री	५/६/७	१	१	०	नभएको	
२५	वायोमेडिकल टेक्निसियन	स्वास्थ्य	विविध	५/६/७	१	०	१	नभएको	
२६	ल्याब असिस्टेन्ट	स्वास्थ्य	मे.ल्या.टे	४/५/६	१	२	०	नभएको	
२७	अ.न.सी.	स्वास्थ्य	प.हे.न.	४/५/६	५	३	२	नभएको	
२८	एनेस्थेसिया सहायक	स्वास्थ्य	विविध	५/६/७	१	१	०	नभएको	
२९	कम्प्युटर अपरेटर	प्रशासन	विविध		१	०	१	नभएको	
३०	हलुका सवारी चालक	प्रशासन	ड्राइभ		१	०	१	नभएको	
३१	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	सा.प्र.		११	४	७	नभएको	
	जम्मा				५९	२७	३३		

तालिका न. ७१: स्वास्थ्य संस्थामा उपलब्ध तथा कार्यरत जनशक्ति

५.२.३ प्राथमिक स्वास्थ्य सेवामा पहुँचको अवस्था

यस नगरपालिका क्षेत्रमा रहेको स्वास्थ्य संस्थामा पुग्न मोटर वा पैदल दुवै प्रयोग गर्न सकिन्छ । वडापालिकाका अधिक क्षेत्र यस केन्द्रसग जोडिएका छन । छरिएर रहेको वस्ती तथा भौगोलिक अवस्थिति अनुसार विभिन्न टोलहरुबाट यो अस्पतालसम्म पुग्न फरक फरक समय लाग्दछ ।

वडा	१ घण्टा भन्दा बढी	१५ मिनेट देखि आधा घण्टा	१५ मिनेट भन्दा कम	आधा घण्टा देखि १ घण्टा	जम्मा
१	७३	४०२	२९६	२७१	१०४२
२	१०१	१६७	१८७	१४४	५९९
३	१११	२०५	९१	३०२	७०९
४	५६	२३४	२२७	१४३	६६०
५	४४	२२१	३४५	२३४	
६	३७	३४८	३४६	१९२	९२३
७	०	४९	८९०	८९	
८	२५३	२३५	१८७	१६७	
९	५४	५५८	३७६	१६८	११५६
१०	१३९	४३२	३८९	३३२	१२९२
११	२५४	२२०	१५३	२३४	८६१
१२	१४५	२१८	१९३	२७८	८३४

५.२.४ उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरु

तालिका न. ६९: उपलब्ध स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरु

क्र.सं.	स्वास्थ्य सेवा	संख्या	बेड संख्या
१	सरकारी अस्पताल	१	५०
२	प्रसुती गृह	१	१०
३	वाल अस्पताल	१	१५
४	आयुर्वेद क्लिनिक	१	
५	प्राकृतिक चिकित्सा	०	
६	स्वास्थ्य चौकी (वार्थिङ सेन्टर सहितको)	१	
७	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	११	
८	निजि अस्पताल	३	
९	फार्मसी /क्लिनिक	१२	
१०	एम्बुलेन्स सेवा	७	
११	सामुदायिक स्वास्थ्य एकाई	०	
१२	सहरी स्वास्थ्य केन्द्र	२	
१३	डाईलोसिस सेवा	४ मेसिन	
१४	आखाँ उपचार सेवा	२	

१५	दाँतको उपचार सेवा	५	
१६	भेण्डलेटर	४	
१७	प्राविधिक शिक्षालयमा (कोचिंड तथा ट्रेनिड स.ण्टर) अध्ययनरत छात्रछात्राको विवरण	१६	
१८	औषधी पसल, मेडिकल, क्लिनिक र अप्टिकल	९	

तालिका न. ७०: औषधी पसल, मेडिकल, क्लिनिक र अप्टिकल

क्र.सं.	व्यवसायको नाम	टोलको नाम	व्यवसायीको नाम	मोवाइल, फोन	प्यान, भ्याट नं	स्थापना
१	दुर्गा मेडिकल हल इलाम	नविनचोक	दुर्गा कटवाल	९८२६९०१६३६	६०३९७७११२	२०७२
२	माता सरस्वती होमियो फार्मसी	भानुरत्न	विष्णु प्रसाद मिश्र	९८५२६७१४८१		२०६६
३	आरोग्य मेडिकल	नविनचोक	दिशान राई	९८४२७५५१७७	६०४२१०८८७	२०७३
४	जनस्वास्थ्य मेडिकल हल	नविनचोक	प्रभा राई	९८४२७२९२९१	१२२१७४८०५	२०६८
५	इलाम भेटनरी	भानुरत्न	दिलमाया राई	९८०६०३९१५०	६०२५६८५९३	२०६८
६	ओम शिव मेडिकल	नविनचोक	रविन राई	९८४२६३५३०१	३००५७७४५३	२०५०
७	माई मेडिकल हल	नविनचोक	हेमराज श्रेष्ठ		३००८५८४२ ०	२०३६
८	लाइफ केयर मेडिको	विरेन्द्रचोक	एलिना क्षेत्री	९८०९४३७९५५	६१८४२२२८९	२०७९
९	द मेडिको	विरेन्द्रचोक	विनोद थापा	९८४२६२७६३६	३००९९४६७४	२०६४
१०	सिटि डेण्टल	विरेन्द्रचोक	मोना बस्नेत	९८५२६३५३५५	१११८४४३५१	२०७९
११	गजुरमुखि मेडिकल	नविनचोक	भनक कुमार बस्नेत	९८६३६६८६८९	६०३२८०४४१	२०७२
१२	थेरापी सेण्टर	प्रकाशपथ	पशुपति भक्तराज	९८६२७६६५९९		२०७९
१३	सहज होरल एण्ड डेण्टल प्रालि	प्रकाशपथ	प्रविन भट्टराई	९८१५०८९२१७	६०९९८२९२५	२०७७
१४	जनसेवा मेडिकल	विरेन्द्रचोक	सुवास राई	९८५२६८०१२८	३००७१६८५०	२०५५
१५	बजार चस्मा घर	नविनचोक	मुकेश कुमार शिवा	९८४२६२७९४३	६०३८०४१४ ८	२०७२
१६	आदर्श फार्मसी एण्ड पोलिक्लिनिक	विरेन्द्रचोक	महेश कुमार श्रेष्ठ	९८४०९९४०० ०	३०३२६१४८१	२०७९

५.२.५ बालस्वास्थ्य तथा कुपोषणको स्थिती

यस नगरभित्र रहेका १ वर्षमुनीका र ५ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुको तौल लिएको बालबालिका र ती बालबालिकाको औषत तौल सम्बन्धी विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका न. ७१: बालस्वास्थ्य र तौल लिइएका बालबालिकाको विवरण

बालबालिकाको उमेर समूह	तौल लिएका बालबालिकाका संख्या	
	बालिका	बालक
१ वर्ष मुनीका	सतप्रतिसत	सत प्रतिशत
१ देखि ५ वर्ष सम्म	सतप्रतिसत	सत प्रतिशत

५.२.६ खोप सेवा तथा सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

तालिका न.७२: खोप सेवा तथा सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	खोपको विवरण	विवरण
१	वि.सि.जी.	जन्मेदेखि १ वर्ष भित्रका बालबालिकालाई १ पटक
२	डि.पि.डि.	जन्मेको ६ हप्ता, १० हप्ता, १४ हप्ता जम्मा ३ पटक
३	दादुरा	जन्मेको ९ महिना मा १ पटक र १५ महिना पछि १ पटक जम्मा २ पटक
४	पोलियो ३	जन्मेको १४ हप्तामा १ पटक
५	टि.टि.	गर्भवतीभएको थाहपाउने वित्तिकै १ पटक र १ महिना पछि १ पटक
६	आइरन	गर्भवती भएको ४ महिना देखि सुत्केरी भएको ४५ दिन सम्म २८० चक्कि
७	जुका	गर्भवती भएको ४ महिना पछि १ पटक
८	वृद्धि अनुगमन २ वर्ष मुनी	जन्मेदेखि २३ महिना सम्म महिनैपिच्छे
९	एफ.आई.पि.भि.	जन्मेको ६ हप्ता र १० हप्ता पुगेका वच्चाहरुलाई २ पटक
१०	रोटा	जन्मेको ६ हप्ता र १० हप्ता पुगेका वच्चाहरुलाई २ पटक
११	जापानिज इन्सेफ्लाइडिस	१२ महिना देखि २३ महिना सम्मका वच्चाहरुलाई १ पटक
१२	कोभिड	सवै नागरिक

५.२.७ सुरक्षित मातृत्व

तालिका न. ७३: सुरक्षित मातृत्व सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	सुरक्षित मातृत्व सेवा	संख्या
१	स्वास्थ्य विमाले समेटेको जनसंख्या (प्रतिशत)	५५
२	२५०० ग्राम भन्दा कम तौल भएका बालबालिका (संख्या)	१८
३	प्रोटोकल अनुसार ४ पटक प्रसुती पूर्व जांच गर्ने प्रतिशत	६४.३
४	स्वास्थ्य संस्थामा प्रसुती हुने गर्भवती (प्रतिशत)	१००
५	१८० चक्की आइरन चक्की प्रयोग गर्ने गर्भवती (प्रतिशत)	५०.७
६	पूर्ण खोप लगाएका बालबालिका को प्रतिशत	८०.७
७	स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्य कर्मी (संख्या)	६२

८	परिवार नियोजनका साधन प्रयोग दर (प्रतिशत)	४३.७
९	पेण्टा भेक्सिनको ३ मात्रा लगाउने बच्चाहरुको प्रतिशत	८०.१
१०	गर्भवती महिलाहरुले TD Second and TD-2+ प्रतिशत	४२.६
११	क्षयरोग संक्रमण दर	६.३
१२	५ वर्ष मुनिका बच्चाहरुमा भाडापखाला संक्रमण दर (प्रति १० हजारमा)	३४.९
१३	५ वर्ष मुनिका बच्चाहरुमा निमोनिया संक्रमण दर (प्रति १० हजारमा)	३०४.९
१४	नसर्ने रोग शिविर संचालन संख्या	२६४
१५	महिला स्वयम सेविका संख्या	१२६

५.२.८ उपचारको लागि पहिलो सेवा लिने सम्बन्धी विवरण

तालिका न.७४: उपचारको लागि पहिलो सेवा लिने सम्बन्धी विवरण

वडा	सरकारी स्वास्थ्य संस्था	निजी स्वास्थ्य संस्था /क्लिनिक	औषधि पसल	धामी झाँक्री	प्राकृतिक चिकित्सा	आयुर्वेदिक औषधालय	होमियोपेथी	अन्य
१	७२३	६६४	४८२	३७१	३३	६०	२	१
२	५२३	३९४	१९६	११४	३३	४९	२	१
३	४७७	३०४	१५४	२७०	३७	२०	२	२
४	५६२	४८९	२६८	२४०	११४	११६	२	६
५	९८	१४३	३४	२७	८	८	७	१
६	४२३	३२६	१७६	५५	६५	५६	२	६
७	६७८	६५६	१३४	०	१२	१६	१२	६
८	८५४	५०२	३१०	११३	१	१०	०	०
९	९५१	६९७	३९०	१७९	३०	८	०	१
१०	१०८६	९१४	८७१	७७६	१०१	१०३	१७	२५
११	६१५	५१३	३५७	६१७	४१	२०	५०	४६
१२	५९७	२९३	२६९	३७४	१	७	०	०

५.२.९ प्रमुख रोग र उपचार सम्बन्धी विवरण

नगरका बासिन्दाहरु विशेषत नसर्ने रोगहरुमा उच्च रक्तचाप, मधुमेह, ग्यासट्राइटिस, दम, चिनी रोग, मानसिक रोग क्यान्सर, क्षयरोग र हाइपरटेन्सनबाट पिडित भएको पाइन्छ। महिलाहरुमा पाठेघर खस्ने र सेतो पानी बग्ने महिनावारी गडबढी, पेल्विक इनफ्लामेटरी डिजिज जस्ता समस्या पनि पाइएको छ। बाल बच्चाहरुमा निमोनिया, रुघाखोकी, माथिल्लो स्वास नलीको समस्या, भाडापखाला आदि विद्यमान प्रमुख स्वास्थ्य समस्याको रुपमा रहेका छन। जिल्ला अस्पतालबाट यस प्रकारका प्रमुख रोगहरुको निदान हुदै आएको छ। यस बाहेक स्थानीय सरकार तथा विभिन्न सहयोगी संस्थाहरुले आवधिक रुपमा स्वास्थ्य सिविरहरु संचालन गर्दै आइरहेको छ। उपचारको क्रममा गम्भिर किसिमको रोगीहरुका लागि नेपाल सरकारबाट नितिगत रुपमा सहयोग गरिने व्यवस्था रहेको छ साथै स्वास्थ्य विमाको व्यवस्था गरिएको हुदा स्वास्थ्य उपचारको लागिस्वास्थ्य विमा सेवा समेत उपलब्ध गरिदै आएको छ। यसै गरी स्थानीय स्तरमा कार्यरत विभिन्न संघसंस्थाहरुले समेत उपचारको लागि सहयोग प्रदान गर्दै आएका छन।

तालिका न.७५: उपचार सलगन संघसंस्थाहरु सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	सहयोगी निकाय	उपचारको लागि उपलब्ध सेवा
१	इलाम अस्पताल	सर्वे रोगहरुको उपचार सेवा
२	मातृशिशु क्लिनिक	खोप, पोषण, गर्भ परिक्षण, सुरक्षित मातृत्व
३	इलाम अस्पताल (OCMC)	यौन हिंसावाट पिडितहरुका लागि सवै सेवा
४	नगरपालिका	गम्भिर किसिकका रोगीहरुका लागि आर्थिक सहयोग
५	इलामका सहयोगी हात	गरिव तथा असहायहरु विरामीहरुका लागि आर्थिक सहयोग
६	नेपाल हृदय रोग निवारण संस्था	मुटु रोगीहरुका लागि सहयोग,
७	नेपाल क्यान्सर रिलिफ समाज	क्यान्सर रोगसँग सम्बन्धित सेवा
८	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, इलाम	आपतकालिक उद्धार, रक्तदान सेवा
९	इलाम ब्लड बैंक	रगत संकलन तथा आपूर्ति

५.३ खानेपानी तथा सरसफाई

५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था

तालिका न.७६: खानेपानी सुद्धिकरण गर्ने र नगर्ने घरधुरीको बिबरण

वडा	पिउने पानी शुद्धकरण गर्ने घरधुरी	पिउने पानी शुद्धकरण नगर्ने घरधुरी	जम्मा
१	१०१८	२१	१०३९
२	५८४	१४	५९८
३	७०३	७	७१०
४	६५६	५	६६१
५	६७८	६७	
६	६८९	२३४	९२३
७	१२९०	०	१२९०
८	९७५	३४	१००९
९	१११७	४५	११६२
१०	१२५२	४१	१२९३
११	६३१	२२६	८५७
१२	८११	२३	८३४

५.३.१ खानेपानी सुविधाको अवस्था

तालिका न.७६: स्वाच्छ पिउने पानीको प्रयोग सम्बन्धि विवरण

वडा	उमालेर	फिल्टर गरेर	सोडिस	क्लोरीन झोल या पिउस	अन्य
१	१००४	११०	०	२	१
२	५५९	२२	०	१	२३
३	७०३	४३	१	०	०
४	६५५	४१	०	०	०
५	२	०	०	०	०
६	८९३	१९९	२०	२	१
७	८९३	१९९	२०	२	१
८	१०४७	३२५	३	८	३
९	१०४७	३२५	३	८	३
१०	१२२७	१६३	३	०	२१
११	६०९	३५	४	०	५
१२	८११	५	०	०	०

स्रोत: घरघुरी सर्वेक्षण, २०८१

तालिका न.७८: इलाम नगरपालिकामा वितरीत खानेपानीका स्रोतका आधारहरू

वडा	नगरपालिका मार्फत वितरित तर स्थानीय मुहानको खानेपानी	नगरपालिका मार्फत वितरित मिटर जडित खानेपानी	निजि पाइपलाइन मार्फत	मूल वा धाराबाट बोकेर	स्थानीय उपभोक्ता समितिको योजना मार्फत	अन्य	जम्मा
१	८४	२४१	३९९	१५५	१५६	५	१०४०
२	७३	७१	१९९	२३	२२८	५	५९९
३	६९	७२	३९९	२२	१४१	७	७१०
४	५१	९१	२१५	८१	२२०	३	६६१
५	६७	३२४	६७८	१२३	४५०		
६	१२	४२३	२३२	३४	२२२		९२३
७	३५	६४१	३६	१६७	३३	१०	९२२
८	१९५	७४७	२५	१३०	५६	११	११६४
९	९८	२९४	४३२	४५	३०७	२	११७८
१०	१८	७	२७८	९७	८६६	२७	१२९३
११	५४	५०	३६२	५६	३३५	४	८६१
१२	८९	०	२७७	५०	४१४	४	८३४

५.३.३ शौचालय प्रयोगको अवस्था

तालिका न. ७९: शौचालय प्रयोगको घरधुरी विवरण

वडा	खाल्डे चर्पी	प्यान भएको तर सेप्टी ट्याङ्की नभएको	मापदण्ड नपुगेको कच्ची चर्पी	शौचालय नभएको	सेप्टी ट्याङ्की र प्यान भएको	जम्मा
१	९	३०	४८	२	९५२	१०४१
२	७	४८	४	३	५३७	५९९
३	१५	३१	१८	१२	६३४	७१०
४	२३	८९	१५	३	५३२	६६२
५	१०	११	१५	१	६२३	६६०
६	५	३१	३३	७	८४६	९२२
७	०	२३	०	०	११९३	११९३
८	१७	३१	६७	६	१०३९	११६०
९	९	०	९	२	११६८	११७८
१०	२०	४४	४१	२१	११६५	१२९१
११	२३	६९	२६	१६	७२५	८५९
१२	२७	३	७	५	७९२	८३४

५.३.४ सार्वजनिक शौचालयको अवस्था

तालिका न. ८०: सार्वजनिक शौचालयको विवरण

क्र.सं.	सार्वजनिक शौचालय भएका स्थानहरू	शौचालय संख्या	हालको उपयोग	कैफियत
१	इलाम तल्लो खसी बजार	२	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
२	कभर्डहल र सविज बजार विच	२	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
३	कार्की बजार	१	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
४	सिटीमार्ट	१	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
५	मेची राजमार्ग गोदक क्षेत्र	७	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
६	साखेजुङ्ग	१	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
७	विब्लाटे बजार	१	व्यवस्थित संचालनमा रहेको	
८	नारायणस्थान मन्दिर क्षेत्र	१	व्यवस्थित रूपमा संचालित	

५.३.५ फोहोरमैला व्यवस्थापन

तालिका न. ८१: फोहोरमैलाको स्रोतमै वर्गीकरणको विवरण

वडा	स्रोतमै बर्गीकरण गर्ने घर	स्रोतमै बर्गीकरण नगर्ने घर	जम्मा
१	७२९	३१२	१०४१
२	४४९	१५०	५९९
३	४९४	२१५	७०९
४	५३८	१२२	६६०
५	४५६	६७९	११३५
६	४५७	४३६	९२३

७	८१८	३७५	११९३
८	५४२	५२३	१०६५
९	९०६	२४९	११५५
१०	५८३	७०४	१२८७
११	३९७	४६४	८६१
१२	५९२	२४३	८३५

५.३.५.१ फोहरमैलाको घरायसी व्यवस्थापन

तालिका न.८२: फोहरमैलाको घरायसी व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

वडा	सार्वजनिक स्थलमा	आफ्नै घर कम्पाउण्ड भित्र	फोहर थुपार्ने ठाउँमा	कम्प्युष्ट मल बनाउने	सडक छेउमा	नदी वा खोल्सामा	खासै निश्चित छैन
१	०	४६७	५६८	२३६	२४	६	३७
२	१	३२६	१६२	६७	४	५६	५४
३	२	४५१	२२१	३३	०	३	४६
४	०	३४०	४५१	१०७	१	१३	७१
५	०	१	१	०	०	०	०
६	२	४४८	४३४	५२	६०	१०	७
७	६	४५६	७१६	१४	१	०	०
८	९	३३३	५०९	३४	८	७	१६५
९	०	३५७	७१७	३१	२६४	२५	२५
१०	७	८०९	५३०	४२	१०	४४	१४७
११	३	३२५	४१०	६८	२५	४६	२०१
१२	०	५२२	२८५	१	१०	२९	५

५.३.६ ढल व्यवस्थापन

तालिका न.८३: समुदायमा सतह ढलको अवस्था

वडा	कच्ची	ढल छैन	पक्कि (खुल्ला/स्लावले नढाकेको)	पक्कि (स्लावले ढाकेको)	जम्मा
१	३२८	४८७	६४	१५८	१०३७
२	१८४	४०९	३	३	५९९
३	३४५	३२८	२१	१५	७०९
४	१८७	४०९	३६	२८	६६०
५	३४३	६५४	७२	६६	११३५
६	३१२	४३२	३३३	१५८	९२३
७	१९०	४४९	२०३	७५	९१७
८	१६७	५५७	२२८	११३	१०६५
९	१८२	५१७	१००	१२८	११५५
१०	१४६	९४६	१३२	६७	१२९१
११	२३१	६२१	२	२	८५६
१२	१४८	६६६	४	१६	८३४

५.४ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

५.४.१ लिङ्ग अनुसार बाल विवाह (अठार वर्ष मुनिका)

यस नगर क्षेत्रमा उमेर नपुगी विवाह गर्ने चलन केहि मात्रामा देखिने गरेको छ । विशेष गरी २० वर्ष मुनीको किशोर किशोरीहरु अभिभावकको स्वीकृति वेगर भागेर विवाह गर्ने गरेको पाईन्छ । यद्वपी कानूनी प्रावधानको कारण वैधानिक रुपमा विवाह दर्ताको लागि सम्बन्धित निकायहरुमा आउने गरेको भने पाईएन । बहूदो खुल्ला समाज, मोवायल प्रविधिको गलत प्रयोग र प्रजनन् स्वास्थ्य सम्बन्धी कम जानकरीको कारण बालविवाह गर्ने क्रममालाई न्यूनिकरण गर्न सकिएको पाइएन । यद्वपी यस प्रकारको बाल विवाहको तथ्याड्क उपलब्ध हुन भने सकेन ।

५.४.२ कामदारको रुपमा रहेका बालबालिकाहरुको विवरण

यस नगर वजार क्षेत्र भएकाले कामदारको रुपमा वजार विभिन्न होटल, रेष्टुरेण्ट, वस, ट्याक्सी लगायत विभिन्न मजदुर गर्ने स्थानहरुमा बालबालिकाको प्रयोग हुने गरेको भएता पनि यस्को वास्तविक रेकर्डहरु भने उपलब्ध हुन सकेको छैन ।

५.४.३ बालक्लव तथा संजालको विवरण

तालिका न.८४: बालक्लव तथा संजालको विवरण

सि.नं	वाल क्लवको नाम	जम्मा संख्या	हालको अवस्था
१.	विद्यालय स्तरको बालक्लव	२९	संचालित

५.४.४ घरपरिवार विहीन बालबालिकाको अवस्था

यस नगरक्षेत्र भित्र परिवारविहिन बालबालिकाहरु जनकारीमा आउनासाथ प्रहरी कार्यालय, स्थानीय सरकार, इलाम जिल्ला अस्पताल मार्फत इलाम बाल राहाशल बाल अनाथलयमा राख्ने व्यवस्था गरिदै आएको छ ।

५.४.५ जेष्ठ नागरिक विधवा तथा एकल महिला सम्बन्धी विवरण

इलाम नगरपालिका भित्रका विभिन्न वडाहरुमा जेष्ठ नागरिकहरुको लागि विशेष कार्यक्रमहरु संचालन गरिदै आएको छ । लोक कल्याणकारी राज्यको अवधारणा अनुसार सामाजिक सुरक्षा तथा भत्ता वितरण प्रकृयालाई सहजीकरण गर्दै गरिदै आएको छ । असक्त तथा सहारा नभएका जेष्ठ नागरिकका लागि इलाम नगरको वडा न. १० गोदकमा माईभगवती वृद्धाश्रम संचालन गरिदै आएको छ । यस बाहेक जेष्ठ नागरिकहरुको भेला भई छलफल अर्न्तक्रिया गर्ने स्थानको रुपमा जेष्ठ नागरिक भेटघाट चौतारी तोकिएको गरिएको छ । यसको व्यवस्थापकीय जिम्मेवारी स्थानीय सरकारले गर्दै आएको छ ।

५.४.६ अल्पसंख्यक सीमान्तकृत वर्गको विवरण

तालिका न.८५: अल्पसंख्यक सीमान्तकृत वर्गको विवरण

सि.नं.	वर्ग	जनसंख्या प्रतिशत
१	अल्पसंख्यक	
२	सीमान्तकृत	
३	पिछडा वर्ग	
४	लोपोन्मुख	

५	सुविधा वन्चित समुह	
६	उन्नत समुह	
७	दलित	

५.४.७ संघसंस्थामा महिलाको सलग्नताको अवस्था

वडा नं.	संघसंस्थामा महिला संलग्न भएको घर	संघसंस्थामा महिला संलग्न नभएको घरधुरी	जम्मा घरधुरी
१	६३३	४०५	१०३८
२	२८५	३१४	५९९
३	४९७	२१२	७०९
४	३६२	२९७	६५९
५	७५४	३८१	११३५
६	३५८	५६५	९२३
७	३२९	५७८	९०७
८	३६८	७८२	११५०
९	४७१	७०७	११७८
१०	६५८	६३२	१२९०
११	३५२	५०६	८५८
१२	३२३	५१०	८३३

५.४.५ वार्षिक कार्यक्रमबाट लक्षित कार्यक्रमतर्फ भएको विनियोजन तथा खर्चको अवस्था

तालिका न.८६: वार्षिक कार्यक्रमबाट लक्षित समुदायमा विनियोजन हुने खर्चको विवरण

सि.नं	लक्षित कार्यक्रम	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१	कैफियत
१.	महिला लक्षित कार्यक्रम					
२.	जनजाती					
३.	दलित					
४	अपांग					
५	अन्य					

५.५ युवा तथा खेलकुद र मनोरञ्जन

५.५.१ खेलमैदान, पार्क, पिकनिक स्थल तथा मनोरञ्जनस्थल सम्बन्धी विवरण

तालिका न. ८७: खेलमैदानको किसिम र उपयोग विवरण

क्र.सं.	खेल मैदानको नाम	स्थान तथा टोल	उपयोगको अवस्था (कसले उपयोग गर्छ)	कैफियत
१	टुडिखेल	भानुपथ	नेपाली सेना	
	माईभगवती स्टेडियम	राजदुवाली	न पा	निर्माणधिन
२	सानो टुण्डिखेल	मालापथ	जिल्ला खेलकुद	
३	कभर्ड हल	जनकचोक र जि.प्र.का., बरबोटे	नेपाल प्रहरी, स्थानीय	

४	विद्यालय स्तरको खेलमैदान	विभिन्न वडाहरू	सम्बन्धित शैक्षिक संस्था
५	म.र.व. क्याम्पस	ताराकुटी	सम्बन्धित शैक्षिक संस्था
६	जस्विरे खेलमैदान	जसविरे	समुदाय
७	बरबोटे खेलमैदान	विक्ल्याटे	समुदाय

स्रोत: समूह छलफल, २०८१

५.५.२ व्यवसायिक खेलाडीको विवरण

यस नगरक्षेत्रमा व्यवसायिक खेलाडीहरू उत्पादन तथा प्रशिक्षण लागि विभिन्न स्थानहरूमा नियमित रूपमा संचालन हुने गरेको छ । प्रतियोगितात्मक खेलहरूमा भने यँहाका खेलाडीहरूले आफ्नो प्रतिभा देखाउदै आएका छन् । विशेषगरी फूटबल, भलिबल, कराँते र दौडहरू यहाँ आयोजना गरिएको देखिन्छ । पछिल्लो समयमा यूवा खेलाडीहरू क्रिकेटखेल प्रति धेरै आकर्षण भएको देखिएको छ । व्यवसायिक खेलाडी उत्पादन तथा प्रतियोगितात्मक खेलकुद आयोजना गर्न स्थानीय सरकारको अलवा जिल्ला खेलकुद विकास समिमिले समन्वय गर्दै आएको छ ।

५.६ कला, भाषा तथा संस्कृति

विभिन्न जातजातीहरूको मिश्रित बसोबास रहेको यो नगरपालिका भाषा कला तथा संस्कृतिको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण रहेको छ । आर्यन र गैह्र आर्यन समुदायको बसोबास रहेको यो नगरपालिकामा आफ्नो आफ्नो जातीय परम्परा अनुसारको संस्कृति र चाडपर्व अवलम्बन गर्ने गरिएको पाईन्छ । यस वडाक्षेत्र भित्र विभिन्न कला भाषा तथ संस्कृति सम्बन्धि संघसंस्थाहरू गठन भई परिचालन भईरहेकोछ ।

तालिका न.८८: संस्कृति सम्बन्धि संघसंस्थाहरूको विवरण

क्र.सं.	संस्थाको नाम	स्थान तथा टोल	उद्देश्य
१	सनातन धर्म सेवा समिति	माईस्थान	धर्मसंस्कृतीको रक्षाश
२	इलाम साहित्य कला केन्द्र	माईस्थान	साहित्य संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास
३	ब्रह्मकुमारी राजयोग	नवीनप्रगती कुलधारा	मोटिभेसन, ध्यान, योगा तथा धार्मिक
४	राधामाधव समिति	माईस्थान	धार्मिक
५	सत्य साई सेवा केन्द्र	नारणयण स्थान	धार्मिक
६	नेवा: भाषा संस्कृती समाज	कुलधारा	संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास
७	मिसाखल	चोकवजार	संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास
८	किरात राई यायोख्या	इलाम	संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास
९	याख्युम चुम्लुङ	इलाम	संस्कृती र भाषाको संरक्षण र विकास

५.६.१ धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थल

तालिका न. ८९: धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थल सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरूको नाम	स्थान	महत्त्व
१	ऐतिहासिक चियाकारखाना र बगान	चियावारी	ऐतिहासिक महत्व
२	जस्विरे चिया बगान	जस्विरे	
३	नारायणस्थान मन्दिर	नारायणस्थान	धार्मिक
४	माईस्थान	मालापथ	ऐतिहासिक र धार्मिक
५	भिमसेनस्थान	तल्लो चोक बजार	ऐतिहासिक र धार्मिक
६	साकेलास्थान	ओपिधारा	धार्मिक
७	अरनिको संग्राहलय	मलपोत कार्यालय	ऐतिहासिक
८	देउराली	मालापथ	ऐतिहासिक र धार्मिक
९	शंकरीदेवी मन्दिर	कुलधारा	धार्मिक
१०	सुन्तलावारी चर्च	सुन्तलावारी	धार्मिक
११	महानन्दचोक चर्च	महानन्दचोक	धार्मिक
१२	सेतीदेवी मन्दिर	वडा न. ६	
१३	रामजानकी मन्दिर	वडा न. ५	धार्मिक
१४	श्रीकृष्ण प्रणामी मन्दिर	वडा न ५ ओखे	धार्मिक
१५	माईली पाथिभरा	वडा न. ५	धार्मिक
१६	सिद्धदेवी मन्दिर सिङ्गफ्रिड	वडा न. ८	धार्मिक
१७	सिंहवाहिनी मन्दिर	वडा न. ९	ऐतिहासिक र धार्मिक
१८	चुरेघाटी गुम्बा	वडा न. ६	धार्मिक तथा सांस्कृतिक
१९	महाकालेश्वर शिव मन्दिर	वडा न. २	धार्मिक तथा सांस्कृतिक
२०	शिवपाञ्चायन मन्दिर	वडा न. ११	धार्मिक तथा सांस्कृतिक
२१	बालीकन्या मन्दिर	वडा न. ११	धार्मिक तथा सांस्कृतिक
२२	किराँत थाम्साड फाल्गुनन्द माडहिम मन्दिर	वडा न. ११	धार्मिक तथा सांस्कृतिक
२३			

५.६.२ सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौतारा

इलाम सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौताराको विशिष्ट पहिचान भएको क्षेत्र हो । यस वडामा भएका सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौताराको विवरण निम्नानुसार रहेकोछ । ८

तालिका न. ९०: सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौताराको विवरण

सि.नं.	सार्वजनिक स्थल, पाटी पौवा र चौतारा	स्थान	महत्व
१	लाँकुरी चौतारा	चोक बजार	खुल्ला मंचको रुपमा सवैले प्रयोग गर्न पाउने
२	कार्की पार्क	धोवीधारा	सवैको भेटघाट स्थल
३	त्रिपि पार्क	सिलिखान	
४	व्यायाम पार्क (शनिश्चरे डाडा)	चियावारी	व्यायाम गर्न, दृष्यालोकन
५	फिरफिरेडाँडा	चियावारी	दृष्यालोकन
६	कुलधारा पाटी	कुलधारा	
७	इलाम भ्यू टावर	शिखरनगर	दृष्यालोकन
८	भालुढुङ्गा	वडा न. ६	पर्यटन
९	राजदुवाली पार्क	वडा न. १०	पर्यटन
१०	बौद्ध पार्क	वडा न. ८	धार्मिक सांस्कृतिक
११	पाटेनागी पर्यटकीय क्षेत्र	वडा न. ३	पर्यटन
१२	कोठीडाँडा	वडा न. ४	सांस्कृतिक पर्यटन
१३	दिदीबहिनी भर्ना	वडा न. ३	सांस्कृतिक पर्यटन
१४	महभिर रकक्लाइविङ्ग	वडा न.	सांस्कृतिक पर्यटन

५.६.३ विशेष शिक्षा तर्फ स्रोत कक्षामा अध्ययनरत छात्र/छात्राको विवरण

यस नगरभित्र विशेष शिक्षा तर्फ इलाम नगरपालिका वडा न. ५ मा अपाङ्गता भएको विद्यार्थी लक्षित कक्षा संचालन हुदै आएको छ । यस वाहेक चोक बजार क्षेत्रमा निजि लगानीमा विभिन्न अंग्रेजी, जापानी र कोरियन भाषाको कक्षाहरु संचालन हुने गरेको छ ।

५.६.४ धार्मिक स्थलको विवरण

यस नगरभित्र विभिन्न किसिमका मन्दिर तथा धार्मिक स्थलहरु रहेका छन् । मन्दिर संचालन तथा व्यवस्थापनमास्थानीय सरकारको नितिगत प्रावधान अनुसार स्थानीय समुदायले मन्दिरको संरक्षण, व्यवस्थापन र संचालन गर्दै आईरहेका छन् । यस नगरमा भएका महत्वपूर्ण मन्दिरहरुको विवरण निम्नानुर छ ।

तालिका न. ९१: धार्मिकस्थलहरुको विवरण

क्र.सं.	धार्मिक स्थलहरु		धार्मिक स्थलको महत्व	कैफियत
१	माईस्थान मन्दिर	वडा न. ७	मन्दिर दर्शन, धार्मिक अनुष्ठानहरु संचालन गर्न गराउन	इलामको महत्वपूर्ण ऐतिहासिक स्थल
२	भिमसेन स्थान मन्दिर	वडा न. ७	मन्दिरको दर्शन,	
३	नारायणस्थान मन्दिर	वडा न. ६	मन्दिरको दर्शन, नुहाउन र सरसफाई	
४	शंकरदेवी मन्दिर	वडा न. ७	धार्मिक	
५	राजजानकी मन्दिर	वडा न. ५	धार्मिक	
६	माईली पाथिभरा	वडा न. ५	धार्मिक	

७	सप्तमाई गुरुकुल हवन कुण्ठ	वडा न. ५	धार्मिक	
८	लुतीमाई	वडा न. ४	स्नान तथा चर्मरोग नियन्त्रण	
९	सेतीदेवी मन्दिर	वडा न. ६	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१०	माईवेनी मेला धाम	वडा न. १० र ८	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१०	बज्रदेवी मन्दिर	वडा न. ८	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
११	माईखोला	वडा न. १० र ९	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१२	नारायण मन्दिर	वडा न. १०	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१३	गुम्वाडाँडा	वडा न. ६	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१४	थाक्थुम चुम्लुङ भवन	वडा न. ५	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१५	किरातेश्वर मन्दिर	वडा न. १२	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१६	गुर्दुम शिवालय मन्दिर	वडा न. १२	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१७	लामागाउँ चर्च	वडा न. १२	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	
१८	शिव मन्दिर	वडा न. १०	धार्मिक तथा सांस्कृतिक	

५.६.५ स्थानीय चाडपर्व तथा जात्रा र मेला

इलामको धार्मिक सहिष्णुता तथा सांस्कृतिक विविधताको विशिष्ट पहिचान बोकेको यस क्षेत्रमा जातजाति, धर्म, परम्परा र संस्कृती अनुसार चाडपर्व तथा मेलाहरुमा समेत अनेकतामा एकता देख्न सकिन्छ। इलाम वजारमा सवै किसिमका चाडपर्व, जात्रा, महोस्तव हुने गर्दछ।

तालिका न. ९२: चाडपर्व, जात्रा, महोस्तवहरुको विवरण

क्र.सं.	चाडपर्व, मेला र जात्रा	चाडपर्व, मेला र जात्रा धर्म जाती र स्थान	चाडपर्व, मेला र जात्राको समय
१	हिन्दूपरम्परा अनुसार	सवै तिर	विभिन्न समय
२	लोसार	तामाङ्ग, शेर्पा, गुरुङ्ग,	
३	उधौली, उभौली र साकेला	राई	
४	होली	फागु फूर्णिमा	
५	गाई जात्रा	नेवार	
६	रोपाई जात्रा	सवै जातजाती	
७	विज्ञो मेला	दर्शै तिहार	
८	नेपाल संम्बत	नेवार	मह पुजाको दिन शंकरध्वज सांख्वाको सम्मान

५.७ शान्ति तथा सुरक्षाको अवस्था

यो नगरक्षेत्रभित्र जिल्ला स्थित सुरक्षाका जिल्ला कार्यालयहरु तयारी अवस्थामा रहेको हुनाले शान्ति सुरक्षाको दृष्टिकोणबाट कुनै पनि किसिमको समस्या देखिदैन । वजार क्षेत्रका सबै सार्वजनिक स्थल तथा अधिकांश कार्यालय र केही निजी घरहरुमा सिसि क्यामेराहरु जडान भएकाले सुरक्षाको दृष्टिकोणबाट यो नगर सुरक्षित रहेकोछ ।

तालिका न. ९३: चाडपर्व, जात्रा, महोत्सवहरुको विवरण

क्र.सं.	सुरक्षा पोष्ट	वडा न.	कैफियत
१	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	७	
२	ससस्त्र प्रहरी वल कार्यालय	७	
३	नेपाली सेना गुल्म	६	
४	रक्सु प्रहरी चौकी	१	
५	ससस्त्र प्रहरी क्याम्प	५, बरबोटे	
६	प्रहरी विट	५ बिब्ल्याटे	
७	ट्राफिक प्रहरी विट	७, चोकबजार	
८	जिल्ला ट्राफिक	८ जिरो किमि	
९	प्रहरी विट	९, भञ्ज्याङ	

परिच्छेद ६ वन तथा वातावरणीय स्थिति

६.१ वन क्षेत्रको अवस्था

६.१.१ वन क्षेत्र र प्रकार सम्बन्धी विवरण

तालिका न. ९३: वनको प्रकार सम्बन्धी विवरण

सि.न.	वनको प्रकार	क्षेत्रफल
१	राम्रो वन	८२.८० वर्ग किमि
२	अव्यवस्थित वन	
३	पुरानो वन रानी वन (सरकारी वन)	
४	हैसियत विग्निएको रुग्ण वन	
५	खाली जमिन	
६	सामुदायिक वनको संख्या	२७ वटा

६.१.२ वन व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

यस नगरक्षेत्रभित्र विभिन्न २७ वटा सामुदायिक वनहरू रहेका छन् । ती वन मार्फत यहाँका उपभोक्ताहरूले वनजन्य पैदावरहरू आपूर्ति गर्ने गरेका छन् । यस नगरका वन उपभोग कर्ताहरू बाहिर रहेको सामुदायिक वनहरूका पनि संयुक्त उपभोक्ता भित्र परेको पाइएको छ । यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका न. ९४: वन व्यवस्थापन सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	साविक कायम रहेको इ.व.का.को नाम	सामुदायिक वनको नाम	ठेगाना	घरघुरी/जनसंख्या			क्षेत्रफल (हे.)	
				घरघुरी	जनसंख्या			
					महिला	पुरुष		जम्मा
१	माईपोखरी	कालपोखरी थामडाँडा	पुवामभुवा -५	६५	२७०	२३०	५००	२०.०००
२	इलाम	घलेटार	वरवोटे -४, ७	१०९	३३२	३१७	६४९	५.६८०
३	इलाम	धनमाने	वरवोटे -४, ५	१७१	४४०	४४४	८८४	५५.०००
४	इलाम	कुडुले सेपेनी	वरवोटे -६	१५२	४६३	४४३	९०६	१७.६५०
५	इलाम	तोरीवारी	वरवोटे -१	१५२	४०९	४३२	८४१	३६.१४०
६	इलाम	खहरे पुवाजुङ्ग	इ.न.पा. -५	२४७	६३२	६८६	१३१८	१०४.०००
७	इलाम	राजदुवाली	इ.न.पा. -४	१८५	४४४	४२२	८६६	४३.५७०
८	इलाम	गुर्दुम	इ.न.पा. -७, ८	१३८	४३९	४३०	८६९	१७.६८०
९	इलाम	खहरेपुवाजुङ्ग महिला	इ.न.पा. -५	६८	२१९	१८६	४०५	३४.५९०
१०	इलाम	ओडारे भालुदुङ्गा	इ.न.पा. -९	२०८	५६२	५५७	१११९	१३.२८०
११	इलाम	महभिर	इ.न.पा. -८	४९	१५३	१४७	३००	२८.२७०
१२	इलाम	गुम्वाडाँडा महिला	इ.न.पा. -८	१३८	३५९	३४९	७०८	१३.०००
१३	इलाम	राजदुवाली महिला	इ.न.पा. -४	८२	२०३	१७१	३७४	२५.९७०
१४	इलाम	ठोके फिरफिरे	इ.न.पा. -७	६२	१७१	१६८	३३९	६.२८०
१५	इलाम	बन्दुके	इ.न.पा. -८	२८	६८	८४	१५२	५.६१०
१६	इलाम	शंकरधन	इ.न.पा. -७	६०	१६७	१४३	३१०	१५.२७०
१७	इलाम	सेतीदेवी	इ.न.पा. -९	८६	१९७	२३८	४३५	११.९४०
१८	इलाम	सिस्नेटार	इ.न.पा. २,३,९	१६०	४५०	४६५	९१५	७.२४०

१९	इलाम	पारीपाखा	गोदक -६	९७	४०१	३४९	७५०	९.१३०
२०	इलाम	चिहानडाँडा भंडारे	गोदक -१	८६	२४६	२४९	४९५	१५.०४०
२१	इलाम	सूर्योदय	गोदक -३	१०४	२४४	२२९	४७३	१०८.९८०
२२	इलाम	भालुखोप	गोदक -४	१८८	४८२	४६६	९४८	५३.४००
२३	इलाम	माईभ्याली	सोयाक -९	११६	२८०	२९३	५७३	४१३.९५०
२४	इलाम	सीतादेवी	सोयाक -६	३४	१०९	१०५	२१४	१५२.५६०
२५	इलाम	हुरहुरे सालघारी	सोयाक ३	८०	२५०	२५६	५०६	३२.८४०
२६	इलाम	गुरदुङ्ग	साङ्गरुम्बा -५	११६	३६६	३५९	७२५	६७.४००
२७	इलाम	सुकेपोखरी	साङ्गरुम्बा -३	१३५	३४४	३३४	६७८	७.५००
जम्मा				३११६	८७००	८५५२	१७२५२	१३२१.९७

६.१.३ वृक्षारोपणका लागि खाली स्थान सम्बन्धी विवरण

यस नगर भित्र वृक्षारोपणको लागि अलग्गै तोकिएको खाली जमिन नभएपनि नदीले कटान गरेको क्षेत्र र प्रवावित खाली वगर वृक्षारोपणको लागि संभावना युक्त क्षेत्र हो । यसै गरी सामुदायिक वन क्षेत्र भित्रको पुराना र जीर्ण रुखहरूलाई व्यवस्थापन गरी नयाँ वन लगाउन सकिने संभावना रहेको छ ।

६.१.४ वनजन्य उत्पादन विवरण

यस नगर क्षेत्रभित्रबाट उत्पादन हुने वनजन्य उत्पादनहरूमा खाना पकाउन इन्धनको रूपमा प्रयोग हुने दाउरा, घरनिर्माणकोलागि प्रयोग हुने काठ लगायतको निर्माण सामग्री, छाना छाउन प्रयोग हुने खर, फर्निचरको लागि काठ आदि रहेका छन् । त्यसैगरी पशुवस्तुको लागि स्याउला, घाँस यी वनहरूबाट उत्पादन हुने गर्दछ । यसैगरी व्यवसायिक र साना उद्योग प्रवर्द्धनका लागि सुगन्धित तेल बनाउन प्रयोग हुने केमोमाइल, बायो इन्धनको लागि कदमखेति र डोरी तथा घरेलु प्रयोजनको लागि वावियो, घ्यू उत्पादनको लागि चिउरी आदि उत्पादन हुने गर्दछ । यद्यपि यसको व्यवसायिक उत्पादन र प्रसोधन यी सामुदायिक वनहरूमा पर्याप्त हुन सकेको छैन ।

६.१.५ जडिबुटीको उत्पादन, संकलन तथा निकासी सम्बन्धी विवरण

यस नगरक्षेत्र भित्रबाट व्यवसायिक रूपमा जडिबुटी उत्पादन तथा निकासी हुने गरेको पाईदैन । न्यून मात्रामा उत्पादन हुने जडीबुटीहरूमा चिउरी, रिद्धा, पाङ्ग्रा, कुरिलो, टिम्मुर, गुर्जो, मजिटो ,साथै अन्य धेरै किसिमका जडिबुटिजन्य उत्पादन हुने भएपनि व्यवसायिक हुन सकेको छैन साथै जडिबुटिजन्य वनस्पतिहरूको पहिचान र प्रवर्धन गरिएको छैन ।

६.२ जलश्रोत तथा जलाधार क्षेत्र

६.२.१ प्रमुख जलाधार र उपजलाधारको अवस्था

तालिका न. १५: माई नदी मिसिने खोल्सिहरूको विवरण

सि.न.	खोल्सिहरूको नाम	जलाधार तथा उपजलाधार क्षेत्रको नाम	समेट्ने भागहरू
१	धोविधारा खोल्सि	माथिल्लो माई जलाधार	
२	नारायणस्थान खोल्सि	माथिल्लो माई जलाधार	
३	भ्याऊँकिरी खोल्सि	माथिल्लो माई जलाधार	
४	सिहवाहिनी खोल्सि	तल्लो माई जलाधार	

६.२.२ नदी तथा खोला सम्बन्धी विवरण

तालिका न. ९६: नदी तथा खोला सम्बन्धी विवरण

सि.न.	नदी तथा खोलाको नाम	हाल प्रयोगको अवस्था
१	माईखोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा, विद्युत
२	जोगमाई खोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा, विद्युत
३	पुवामाई खोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा, विद्युत
४	राते खोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा,
५	घट्टेखोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा,
६	ठाडेखोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी बालुवा,
७	असलेखोला	सिंचाई, ढुङ्गा गिटी

६.२.३ तालतलैया र पोखरी र सीमसार क्षेत्र सम्बन्धी विवरण

तालिका न. ९७: नगरपालिका क्षेत्रभित्र रहेका ताल तलैया तथा सीमसारहरु

सि.न.	वडा नं.	तालतलैया/ पोखरी	क्षेत्रफल -हेक्टर)	
			जलासय	संवेदनशील क्षेत्र
१	८	खर्कपोखरी सिमसार क्षेत्र		

६.२.४ जलस्रोत र उपयोगको स्थिति विवरण

यस नगरक्षेत्रमा सतही प्रकारको मात्र जलभण्डार पाईन्छ। माईखोला, पुवाखोला नगरको जलश्रोतको प्रमुख आधार हो तथापि यस खोलाबाट केहि जलविद्युत आयोजनाहरु संचालनको अलवा सिमित मात्रामा सिंचाईको सुविधा किसानहरुले लिएका छन त्यहि पनि व्यवस्थित नहर तथा कुलो बनाइएका छन।। यस खोलामा ड्याम बनाएर वा पोखरी बनाएर मत्स्यपालन व्यवसाय संचालन गर्न सकेको खण्डमा यो सम्भावनाको रुपमा रहेको छ। यस बाहेक माई नदीमा मिसिने साना तिना स्थानीय श्रोत जरुवा मुहान तथा खोल्सिहरु ले यस क्षेत्रको सिंचाईको प्रमुख हिस्सा ओगटेको छ। समग्र रुपमा यस नगर क्षेत्र सिंचाई सुविधाको हिसावले मध्यम क्षेत्रको रुपमा रहेको छ।

६.३ जैविक विविधता र वातावरणीय सेवा

६.३.१ बासस्थानको आधारमा महत्वपूर्ण जनावार तथा चराचुरुङ्गीको विवरण

६.३.१.१ वन्यजन्तु

यस नगर क्षेत्रभित्र विभिन्न प्रकारका प्रमुख स्तनधारी वन्यजन्तुहरु पाइएका छन् जसमा कतिपय राष्ट्रिय महत्वका छन्। तर बढ्दो वन अतिक्रमणका कारण कतिपय जन्तुहरु लोप हुदै गएको पनि पाइन्छ। बदेल, मृग, वादर, खरायो, दुमिस जस्ता जनावारहरुले खेतीवालीमा हानि गर्ने गरेको देखिन्छ। यसको दीर्घकालिन समाधानको लागि वैकल्पिक उपाय अवलम्बन गर्नु पर्ने देखिन्छ भने कतिपय स्थानमा कृषि प्रणालीमा परिवर्तन पनि गर्न सकिन्छ।

तालिका न. ९८: स्तनधारी जन्तुहरुको विवरण

क्र. स.	वन्यजन्तु	क्र. स.	वन्यजन्तु
१	मृग	१०	सालक
२	वादर	११	चमेरा
३	खरायो	१२	काला
४	स्याल	१३	ओत
५	दुमिस	१४	मलसाप्रो
६	लोखर्के		
७	वन विरालो		

८	बदेल	
९	फ्याउरो	

६.३.१.२ चराचुरुङ्गीहरू

तालिका न. ९९: चराचुरुङ्गीहरूको विवरण

क्र. स.	चराहरू	क्र. स.	चराहरू
१	जुरेली	१७	रुपी
२	लामपुछे	१८	कोइली
३	न्याउली	१९	कालिज
४	ढुकुर	२०	तित्रा
५	काग	२१	चिल
६	फिस्टा	२२	सुगा
७	भ्याकुर	२३	परेवा
८	कल्चौडा	२४	बट्टाई
९	भंगेरा	२५	लाचे
१०	गिद्ध	२६	चिवे
११	वेसारे	२७	चिचिनकोटे
१२	मैना	२८	जुरेली
१३	गौथली	२९	खरखरे
१४	ठकठके चरा (उडपिकर)	३०	हलेसो
१५	कोकले	३१	चाँचर
१६	खसे	३२	खोल्से

६.३.१.३ सरीसृप, जलचर तथा उभयचर प्राणी

तालिका न. १००: नगरपालिका क्षेत्रमा पाइने सरीसृप, जलचर तथा उभयचरहरू

क्र.स	जलचर	सरीसृप	उभयचर
१.	भिङ्गेमाछा	सर्प	भ्यागुता
२.	बुदुना माछा	अजिङ्गर	गँगटा
३.	असला माछा	गड्यौला	पाहा
५.	घनटाउके	शङ्केकिरा	ओत
६.		छेपारो	
७.		माउसुली	
८.		गोहोरो	
		कूडके	

६.३.२ महत्वपूर्ण वनस्पति विवरण

६.३.२.१ जडीवुटी प्रजाति

यस नगरक्षेत्रमा विभिन्न प्रजातिका जडीवुटीहरू पाइएका छन् । भौगोलिक तथा हावापानीको विविधताले गर्दा जडीवुटी खेतीको लागि यो क्षेत्र उपर्युक्त मानिन्छ तर उचित प्रविधिक ज्ञानको कमीले गर्दा जडीवुटीको संरक्षण र यसबाट चाहेजति फाइदा लिन सकिएको छैन । यस नगरक्षेत्रमा पाइने जडीवुटीहरूको विवरण तालिकामा उल्लेख गरिएको छ ।

६.३.२.२ प्रमुख जडीबुटी प्रजातिहरूको विवरण

तालिका न. १०१: प्रमुख जडीबुटी प्रजातिहरूको विवरण

क्रम संख्या	जडीबुटी प्रजाति	क्रम संख्या	जडीबुटी प्रजाति
१	बोभो	२४	अमला
२	तुलसी	२५	लेमनग्रास
३	सिल टिम्बुर	२६	घामफुल
४	बोके टिम्बुर	२७	हरो
५	तितेपाती	२८	बरो
६	आख	२९	पानी अमला
७	निमपत्ता	३०	गुर्जो
८	बावरी	३१	मजिटो
९	पुदिना	३२	तेजपत्ता
१०	धिऊ कुमारी	३३	दालचिनी
११	सिस्नु	३४	भक्तिअमिलो
१२	राजवृक्ष	३५	तितेपाती
१३	भ्यागुर	३६	असुरो
१४	धोके	३७	घोडताप्रे
१५	वेतलौरी	३८	बावरी
१६	तुलसी	३९	पुदिना
१७	दतिउन	४०	पारिजात
१८	रिद्धा	४१	असारे फूल
१९	घण्टफूल	४२	पाङ्गो
२०	खरेटे भाार	४३	फच्याड
२१	अर्चल	४४	अभिजालो
२२	काली निगुरो	४५	सर्पगन्धा / चाडमरुवा
२३	वाटुलपाते	४६	सिकारी लहरो

६.३.२.३ रुख प्रजाति

यस क्षेत्रमा विभिन्न प्रजातिका रुखहरू पाइन्छ। भौगोलिक विविधताले गर्दा यहाका रुखहरू अति महत्वका तथा विविध प्रकारका छन्। यहाँ अति मूल्यवान रुख प्रजातिहरूमा साल, सिसौ, खयर चिलाउने, कटुस आदि छन्। बढ्दो जनसंख्या, कृषिको लागि जमीन, अनियमितरूपमा वन फडानीले गर्दा यहाँ भएका मूल्यवान रुखहरू दिन प्रतिदिन लोपहुने अवस्थामा पुगेका छन्। नगरक्षेत्रमा पाइने रुख प्रजातिहरूको विवरण तल दिइएको छ।

तालिका न. १०२: प्रमुख रुख प्रजातिका वनस्पतिहरूको विवरण

क्रम सं	रुख प्रजाती	क्रम सं.	रुख प्रजाती
१	साल	२१	शिरीष
२	चिलाउने	२२	वर
३	कटुस	२३	पिपल
४	रिद्धा	२४	चिउरी
५	काब्रो	२५	क्यामुना
६	पिपलपाते	२६	धुपी
७	शिशौ	२७	खसू
८	साज	२८	वाण्टेम
९	खन्यु	२९	स्याल फुस्रे
१०	पैयू	३०	सल्ला
११	सौर	३१	सिमल

१२	खयर	३२	लाम्पाते
१३	टाँकी	३३	मौवा
१४	मलातो	३४	कटहर
१५	उतिस	३५	बान्द्रे
१६	रुद्राक्ष	३६	भलायो
१७	वडहर	३७	अम्बके
१८	भकिअमिलो	३८	चुलेत्रो
१९	लप्सि	३९	गोगुन
२०	टुनी	४०	दुधिलो
		४१	निवारो

६.५ विपद् जोखिम व्यवस्थापन

६.५.१ जोखिमयुक्त (संवेदनशिल स्थानमा बसोबास गरेका परिवार) विवरण

यस नगरक्षेत्रमा जोखियुक्त वस्तीको रूपमा अलग्गै पहिचान नभएका भएतापनि नदी किनार आसपास तथा नयां सडक निर्माण भएको क्षेत्रहरूमा भूक्षयको सम्भावना देखिएको छ। मेची राजमार्गको राजदुवाली खण्ड दबने र बग्ने भएकोले त्यस आसपासको क्षेत्र ,साथै अन्य वडाहरूको नदी तथा खोल्सि आसपासको क्षेत्र मानव वस्ति विस्तारका लागि जोखिमयुक्त क्षेत्रको रूपमा रहेको पाईन्छ।

६.५.२ विपद्/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण

यस नगरमा विगत ५ वर्षमा विपद् / प्रकोपबाट भएको भौतिक तथा मानवीय क्षतिको विवरणलाई हेर्दा सबैभन्दा बढी प्रकोपको खतरा आगलागी तथा बाढिमा देखिन्छ। प्रकोपका कारण भौतिक तथा मानवीय क्षति तुलनात्मक रूपमा कम भएको पाईन्छ।

तालिका न.१०३: विपद्/प्रकोपबाट भएको मानवीय र भौतिक क्षतिको विवरण

वडा न	बाढी	पहिरो	आगजनी	महामारी	हावाहुरी	चट्टयाड	नदीकटान	खडेरी	शीतलहर	भूकम्प	असिना	अन्य
१	३४	१५१	१२०	६७	५५५	५७८	४	४१	०	५१०	१९५	४५
२	८५	१६०	३३	२६	२०९	१४५	०	१४०	२	१६५	१६१	११
३	१७६	२४६	२१	११०	३८९	३३०	२	१३८	१	२०५	८८	३
४	१३५	२६१	१६	१२८	३६२	२०१	२	८५	१	२६९	४८	१४
५	०	१	०	०	१	१	०	०	०	०	०	०
६	६२	२५३	४	९	६९	३४	०	११५	०	५३	०	१७
७	६२	२५३	४	९	६९	३४	०	११५	०	५३	०	१७
८	९३	२५५	४०	१५	१७०	९९	२	६२	०	६९	१	३०
९	७२	२१३	०	०	१२४	३	१२	२३४	०	०	०	१७
१०	१०२	५०८	२११	१९४	७८४	६६७	२६	२७९	०	३६३	१७७	१०६
११	५९	२६९	७८	४७	४९१	३७८	३	११३	२८	१४३	४२	६२
१२	४८	२९५	४३	६८	२३८	३०	८	१३५	२	७९	१	२

६.५.३ विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय

यस वडामा विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय निम्नुसार रहेको छ।

तालिका न.१०४: विपद्को किसिम अनुसार जोखिमको समय विवरण

सि.न.	विपद्को किसिम	विपद् हुने स्थान	जोखिमको समय
१	बाढी/पहिरो	नदीहरूको तटीय क्षेत्र, तथा खोल्सा खोल्सिहरू भएको क्षेत्र आदी	असार, श्रावण, भाद्र
२	आगलागी/डढेलो	वन क्षेत्र, माईखोला आसपास	फागुन, चैत्र, वैशाख
३	चट्टयाड	सवै क्षेत्र	जेठ, असार, श्रावण
५	महामारी/हैजा	वजारक्षेत्र	जेठ, असार, श्रावण

६.५.४ विपद् व्यवस्थापनको पूर्व तयारी

इलाम नगर विपद् व्यास्थापनको लागि नगरस्तरीय संरचना कृयाशिल छ । नगरको संस्थागत क्षमता अनुसार विपद्को अवस्थामा आपतकालिन उद्धार तथा पुर्नस्थापनको लागि कार्ययोजना तयार गरेको छ । यस बाहेक नगर भित्र कृशाशिल गैट्सरकारी संस्थाहरुले विगत अभ्यासका आधारमा नगरस्तरमा विपद् न्यूक्तिरणकोलागि संयन्त्र र तालिमहरुको आयोजना गरेको पाइएको छ । रेडक्रसले जोखिम युक्त वस्ती तथा पूर्वतयारी अभ्यास समेत संञ्चालन गरेको थियो । सामुदायिक वनले आफ्नो वार्षिक कार्ययोजना अनुसार अग्नी रेखा नियन्त्रण र अन्य पूर्वतयारीको कार्यक्रम संञ्चालन गरिरहेको पाइएको छ ।

६.५.५ आपतकालिन यातायात साधन सम्बन्धी विवरण

इलाम नगरले नगरपालिकाको आफ्नै आपतकालिन यातायात संञ्चालनको लागि एम्बुलेन्स संञ्चालन, सववाहन तथा दमकल प्रयोगमा ल्याएको छ । साथै विभिन्न निकायहरु मार्फत संचालित साधनको प्रयोग गर्ने गरिएको छ । आपतकालिन अवस्थामा आकस्मिक सेवाको लागि प्रयोग हुदै आएको एम्बुलेन्सहरुको विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका न. १०५: आपतकालिन समयका लागि आवश्यक सम्पर्क विवरण

सि.न.	एम्बुलेन्स सेवा प्रदायक	सम्पर्क न.
१	वडा कार्यालय	०२७-५२९०८४
२	इ.न.पा.	०२७-५२००६५ वारुण यन्त्र
३	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी, इलाम	०२७-५२०९०२
४	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	०२७-५२०९००
५	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	०२७-५२०९२५
६	आकस्मिक रक्तसञ्चार सेवा	०२७-५२००८७
७	इलाम अस्पताल एम्बुलेन्स	९८५२६८०६४४(चालक तारा पोखेल)
८	आर्दश बहुउद्देश्य सहकारी संस्था एम्बुलेन्स	९७४२६३६०९० (चालक होम आचार्य)
९	पदम कुमारी गौत स्मृति प्रतिष्ठान एम्बुलेन्स	९८५२६८०२०० बाल कुमार सन्जेल
१०	ने.रे.सो. एम्बुलेन्स	९८४२६२७३३३
११	भु.पु. सैनिक एम्बुलेन्स	९८४४६२५१५२
१२	पूर्वेली ट्याक्सि व्यवसायि संघ एम्बुलेन्स	९८४२६२७९३९
१३	ससस्त्र प्रहरी वल श्री अन्तु गुल्म	०२७-५२९६७८
१४	नेपाली सेना	०२७-५२००९९
१५	जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय इलाम	०२७-५२००३६
१६	नेपाल विद्युत प्राधिकरण इलाम शाखा	०२७-५२००५५
१७	नेपाल टेलिकम	०२७-५२०७२२
१८	पत्रकार महासंघ इलाम	०२७-५२०२८८
१९	जिल्ला वन कार्यालय	०२७-५२००२७

६.५.६ खुला क्षेत्र सम्बन्धी विवरण

इलाम नगरमा खुल्ला क्षेत्र भनेर अलग्गै तोकिएको छैन । साथै यो नगरक्षेत्रका अधिकांस वडाहरु ग्रामीण भेगमा रहेको हुनाले वस्तिहरु असुरक्षित रहेको पाइदैन तथापी विद्यालय हाता भित्र रहेको खेलमैदान र घना आवादी क्षेत्र बाहेक रहेका चौरहरुलाई खुल्ला क्षेत्रको रुपमा लिन सकिन्छ ।

परिच्छेद ७ भौतिक विकासको अवस्था

७.१ यातायात पूर्वाधार

७.१.१ सडक संजालको विद्यमान अवस्था

मेची राजमार्ग नगरका केही सडकहरू कालोपत्रे सडक रहेको छ। इलाम नगरभित्र गाउँ तथा नगरस्तरीय सडकहरू धेरै रहेका छन् तिन मध्ये केहि निर्माणका चरणमा छन् भने अधिकांस सडकहरू कच्ची नै भएता पनि संचालनमा रहेका छन् जसको विस्तृत विवरण तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका न.१०६: निर्माणधिन गाउँ वा नगरस्तरीय सडकहरूको नामावली

क्र.सं.	वडा नं.	वर्ग	वाटोको नाम	निर्धारित क्षेत्राधिकार	कायम रहनु पर्ने क्षेत्राधिकार	निर्धारित सेडव्याक	कायम रहनु पर्ने सेडव्याक	लम्बाई
१		A003	दुधाङ्ग, सोयाङ्ग, नयाँवजार सडक	१४		५		३.०५१
२	संगम, दहाल, आचार्य, कोल्टार र राइगाउँ	A004	लिल्केनी नामसालिङ्ग सडक खण्ड	१४		५		५.७९
३		A006	ठुटेबर, अर्चले, रातमाटे, सोयाङ्ग खण्ड	१४		५		५.८५
४	सिंहदेवि खर्क सिंहदेवि मसार, महविर अर्चले	A007	विद्या प्रा.वि बौधपार्क अर्चले खण्ड	१४		५		२.०७
५	खर्क मसार, आनन्दटोल	A008	वडाभवन महभिर अर्चले, माइखोला	१४		५		४.४७
६	वेनिनगर, सिंहवाहिनी धोविधारा	A009	जिरो, टुडिखेल धोविधारा	१४		५		२.९९
७	खवास गाउँ,	A012	मेची राजमार्ग, पुवामाइ चौक थापागरा वडा नं. ६ तिल्केनी, ऐठनधारा	१४		५		२.३८
८	खवास गाउँ दहाल टोल र सवस्टेसन, सिंहवाहिनी	B002	कृष्ण दहालको घर, गणेश अधिकारीको घर मेची राजमार्ग	१०		४		०.८१
९	आनन्द मसार	B005	अम्बले गोलाई कटुवालधारा विष्टगाउँ कृषि सडक जाने बाटो	१०		४		२.७०
१०		B007	देवि ओझा महतको घर माइखोला	१०		४		२.०७
११	सिंहवाहिनी	B017	सिंहवाहिनी रोड	१०		४		३.४८
१२	सिंहवाहिनी	B022	रत्नपार्क तिल्केनी मोड	१०		४		०.५७
१३		C001	ठुटेबर रातमाटे, अर्चले सोयाङ्ग बाइपास	८		३		१.२९
१४	रमाइलो, रामजी, राइगाउँ टोल	C002	वेनी मार्ग	८		३		१.९७
१५	कोल्टार	C006	गुरुङ्गाउँ, सुकुम्बासी बस्ति, माइखोला	८		३		२.६९

१६		C008	जनकल्याण निमावि, अधिकारी डाँडा, मलामी टहरो	८		३		२.६५
१७	खुलाल टोल	C013	मार्सेवर, सन्दिप बुडाथोकीको घर घोष	८		३		०.८६
१८	वेनिनगर टोल	C015	वेनी मार्ग बाइपास	८		३		०.९८
१९	वेनीनगर, आनन्द टोल	D017	महानन्द वेनी चौक	६		३		०.२०
२०		D018	भक्त बहादुर देवान मार्ग	६		३		०.४८
२१	सिंहवाहिनी	D023	सुन्तला वारी आदर्श मावि	६		३		०.२२
२२	वेनिनगर	D024	पदम बहादुर देवान मार्ग	६		३		०.३६
२३		D030		६		३		०.३०
२४		D034		६		३		०.४९
२५	सिंहदेवि खर्क, आनन्द टोल, मसार	D041	वडा भवन, खर्कमाथी, खर्क मसार माइखोला	६		३		०.६७
२६	आनन्द टोल	D049	तिल्केनी होम वस्नेतको घर सरगाउँ वडा भवन दहिने सडक	६		३		१.०३
२७		D052		६		३		०.२८
२८		D053	सवस्टेसन जाने बाटो	६		३		०.१०
२९		D055		६		३		०.५०
३०		D056	पञ्चेधारा सुवास तामाङ्को घर	६		३		०.५१
३१		D095	उदय आचार्यको घर, सिंहदेवि प्रावि नामसालिङ्ग रोड सम्म	६		३		०.४५
३२		D135	तिल्केनी वडा भवन, माइ महभिर माइखोला	६		३		०.०५
३३		D136	लक्ष्मी दहालको घर आचार्यटोल पर्युगोलाई	६		३		०.३४
३४		D141	ओभाको घर पोसक बानियाको घर	६		३		०.३५
३५		D142	तिलक कार्की गोलाई, खुलाल डाँडा, तेज बहादुर सुवेदीको घर	६		३		०.६६

श्रोत: इनपा. सडक गुरुयोजना २०७६

७.१.२ सवारी सुविधा

तालिका न. १०७: सवारी सुविधा तथा रुट विवरण

सि.न.	लोकल बस स्टप/यात्रु प्रतिशालय	कैफियत
१	धोविधारा	इ.न.पा. ८ धोविधारा टोल
२	तिल्केनी मोड	इ.न.पा. ८, वेनिनगर टोल
३	इलाम चोक बजार ट्याक्सि पार्क	इ.न.पा. ७
४	सानो टुडिखेल ट्याक्सि पार्क	इ.न.पा. ७
५	पुरानो बस पार्क	इ.न.पा. ७
६	विक्ल्याँटे ट्याक्सि पार्क	इ.न.पा. ५
७	पुवाखोला ट्याक्सि स्ट्याण्ड	इ.न.पा. ४

८	नेपालटार ट्याक्सी स्ट्याण्ड	इ.न.पा. १
९	गोलाखर्क	इ.न.पा. ९
१०	रक्से	इ.न.पा १
११	राजदुवाली	इ.न.पा. १०
१२	जौवारी	इ.न.पा. १०

७.१.३ भोलुंगे पुल तथा ट्रष्ट

तालिका न.१०८: भोलुङ्गेपुल पक्क पुल र ट्रष्ट सम्बन्धी विवरण

क्र.स.	स्थान	पुलको नाम	प्रकार/लम्बाइ मिटर	खोलाको नाम	बायाँ किनार	दायाँ किनार	हालको अवस्था
१	इ.न.पा. नामसालिङ	जंघारे भोलुंगे पुल	LD/95.50m	माईखोला	माइजोगमाइं ४	इ.न.पा. ८	संचलित अवस्थामा
२	इ.न.पा. नामसालिङ	त्रिवेणीघाट भोलुंगे पुल	N/63.15m	माइखोला	माइजोगमाइं ४	इ.न.पा. ८	संचलित अवस्थामा
३	इ.न.पा. सोयाङ्ग	दुधाङ्ग बेसी भोलुंगे पुल	D/109.50m	माइखोला	माइजोगमाइं ५	इ.न.पा. ८ र इ.न.पा. ५	संचलित अवस्थामा
४	इ.न.पा. सोयाङ्ग	अर्चले भोलुंगे पुल	LD/95.00m	माइखोला	माइजोगमाइं ५	इ.न.पा. ८	संचलित अवस्थामा
५	इ.न.पा. नामसालिङ	बज्रदेवि पक्क पुल	आर.सि.स. टि विम 75.0m	माइखोला	माइजोगमाइं ४	इ.न.पा. ८	संचलित अवस्थामा
६	इ.न.पा. सोयाङ्ग	दुधाङ्ग बेसी पक्क पुल		माइखोला	माइजोगमाइं ५	इ.न.पा. ८ र इ.न.पा. ५	निर्माणाधिन
७	इनपा	सेतीदेवी	६०० मि	पुवाखोला	इनपा ६	देउमाई	निर्माण सम्पन्न
८	इनपा पुवाखोला	पुवाखोला	८६	पुवाखोला	इनपा ६	इनपा १२	संचलित
९	सटके	सटके पुल	१२०	पुवाखोला	इनपा ९	इनपा १२	संचलित

७.१.४ वडा कार्यालयबाट नगरपालिका कार्यालय सम्मको दुरी

तालिका न. १०९: वडा कार्यालयबाट नगरपालिका कार्यालय सम्मको दुरी

वडा न	नगरपालिका कार्यालय सम्मको दुरी	गाडीमा जादा लाग्ने समय	हिडेर जादा लाग्ने समय
१	१८ कि.मि	४५ मिनेट	४:००घन्टा
२	१२ कि.मि	१ घण्टा	३:०० घन्टा
३	१५ कि.मि.	१ घण्टा	५:०० घन्टा
४	८ कि.मि	१५ मिनेट	१.५ घन्टा
५	६ कि.मि	१० मिनेट	१: ०० घन्टा
६	१.५ कि.मि.	५ मिनेट	१५ मिनेट
७	१ कि.मि	५ मिनेट	१० मिनेट
८	१.५ कि.मि.	५ मिनेट	१५ मिनेट
९	५०० मि	२ मिनेट	५ मिनेट
१०	२० कि.मि.	१.५ घन्टा	५:०० घन्टा
११	२० कि.मि.	२ घन्टा	५:०० घन्टा
१२	२० कि.मि.	३ घन्टा	६:०० घन्टा

७.१.५ नगर क्षेत्रभिन्न चल्ने सवारी साधन

यस इलाम बजारवाट जिल्लाभर तथा नगर क्षेत्रमा सवारी साधनहरु चल्ने गर्दछन् । यहाँवाट मोटरसाईकल, टेम्पो, ट्याक्सी तथा ढुवानीका साधनहरु संचालन हुने गर्दछ ।

७.१.६ बसपार्क, ट्याक्सी पार्क, विसौनी र पार्किङ्ग सम्बन्धी विवरण

तालिका न.११०: बसपार्क, ट्याक्सी पार्क, विसौनी र पार्किङ्ग सम्बन्धी विवरण

सि.न.	बसपार्क तथा बस विसौनी	स्थान	कैफियत
१	इलाम बसपार्क (बहुतले)	भानु पथ	
२	ट्याक्सी पार्क	तल्लो चोक बजार	
३	ट्याक्सी पार्क	मालापथ	
४	बस ट्याक्सी	इलाम जिरो कि.मि	
५	निजि सवारी साधनहरु कार, जिप, पार्किङ्ग	चोक बजार, सानो टुडिखेल	
६	मोटरसाईकल पार्किङ्ग	इलाम चोकबजार, तल्लो बजार, हस्पिटलरोड	
७	अस्थायी बसपार्क	आदर्श चिया भट्टी अगाडी	
८	ट्याक्सी पार्क	सानो टुडिखेल	
९	ट्याक्सी पार्क	विब्ल्याँटे	
१०	ट्याक्सीस्ट्याण्ड	पुवाखोला	
११	ट्याक्सीस्ट्याण्ड	नेपालटार	
१२	गोलाखर्क	गोलाखर्क	
१३	रक्से	रक्से	
१४	राजदुवाली	राजदुवाली	
१५	जौबारी	जौबारी	
१६	धोविधारा	धोविधारा	
१७	० कि.मि	० कि.मि	

७.१.७ घरधुरीमा रहेका सवारीसाधन सम्बन्धी विवरण

इलाम नगर क्षेत्रमा रहेका सवारीसाधन विवरणलाई तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका न. १११: घरधुरीमा रहेका सवारीसाधन सम्बन्धी विवरण

बडा न	मोटरसाईकल वा स्कूटर	मोटर कार	ढुवानीको साधन	ट्रयाक्टर
१	१७५	१६	१४	११
२	१०५	४	६	३
३	१३५	५	७	७
४	६५	२४	१६	१३
५	१५१	१३	१८	१३

६	२३५	४४	२१	१५
७	२९४	२७	१४	९
८	१६६	८	९	६
९	३४५	५५	३१	३२
१०	१९६	२८	७	५
११	१०३	११	२	८
१२	७७	४	१	४

७.१.८ सडक पहुँचमा भएका घरधुरीहरु

तालिका न. ११२: सडक पहुँचमा भएका घरधुरीहरुको विवरण

वडा न	कच्ची मोटरबाटो	पक्की कालोपत्रे	ग्राभेल मोटरबाटो	ढलान गरिएको	बाटो नभएको/अन्य	राजमार्ग	सिढी	अन्य
१	६१०	१५७	१६	९	७५	१६६	१०	
२	५२६	२४	२३		२२	५	१	
३	५५२	१८	९९	२१	१२	७		१
४	३७७	५३	२		५९	१७१		
५	२४५	२२३	१७८	७८	९०	१२२	३३	४
६	३१३	२१३	११७	३६	५८	१३५	३६	१५
७	४५८	१७८	६६	७६	६६	२७१	१५	५
८	४१२	१६५	१२३	९७	५५	१६५	४३	५
९	२६७	२६७	२०२	१२३	३२	२६७	१२	८
१०	५७६	२५६	१५९	२४	१८०	७१	९	२३
११	६८५	१	६४		१०२		८	६
१२	८२४		२		१०			

७.२ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

तालिका न. ११३: खानापकाउन उपभोग हुने इन्धन सम्बन्धी विवरण

वडा न	अगेना वा माटोको चुल्हो	भूषे चुलो	बिच्चूतीय चुलो	ग्याँस चुल्हो	सुघारिएको माटोको चुल्हो	अन्य
१	५८३	२८	५	६१५	३७७	१५
२	५३९	१	२४	२९०	७३	४३
३	५१२	११	८	२७०	१८२	४
४	६११	२	२	३३०	४७	४६
५	४६९	३	२३	८२२	२६	५
६	२३२	०	९०	५६०	३४	७
७	११२	३	३२	१०३१	१५	०
८	७९२	५४	१३	७२३	१६०	२८
९	४५३	५	२३	६४६	४५	६
१०	१११३	८	१४	७९२	१०५	४३
११	६४७	२	४	२४३	२४०	१
१२	७०८	२	३	२२१	१८७	२

७.२.१ बत्ति बाले इन्धनको प्रयोगको आधारमा घरपरिवार

तालिका न.११४: बत्ति बाल प्रयोग हुने इन्धन सम्बन्धी विवरण

वडा नं.	मट्टीतेल	राष्ट्रिय प्रसारणको बिद्युतको मिटर जडान भएको घरधुरी	सोलार जडान गरीएको घरधुरी संख्या	अन्य
१	७	१०२७	५	३
२	२	५९२	१	३
३	८	६९५	२	४
४	६	६४४	१२	
५	४	६५३	१	२
६	४	९०५	१४	
७	२	९१९	१	१
८	३	११५५	१	१
९	१२	११३०	३२	४
१०	१५	१२६१	६	९
११	५	८५४	१	
१२	१२	८२०		१

७.२.२ जलबिद्युत, सौर्य, वायू ऊर्जाबाट बिद्युत उत्पादन विवरण

यस नगरपालिका क्षेत्र भित्र स्थानीय माईखोलाबाट साम्लङ्ग हाइड्रोपावर कम्पनि लिमिटेड मार्फत ९.५१ मेघावाट र माइखोला क्यासकेड ३ मेघावाट क्षमताका विद्युतहरु निर्माण भएको छ । त्यसैगरी पुवाखोलाबाट ६.६ मेघावाट, पुवाखोला दोस्रो बाट ५ मेघावाट बिद्युत उत्पादन भएको छ । घरेलु सौर्य प्रणाली बाहेक बृहद सोलार प्लापन्ट जडान भएको देखिदैन ।

७.२.३ बिद्युत उपलब्ध घरपरिवार विवरण

यस नगरपालिका क्षेत्रका घरधुरीमा उज्यालोको प्रमुख (९८ प्रतिशत) श्रोत राष्ट्रिय प्रसारणको बिद्युत नै हो । अधिकांश वडाहरुमा बिद्युत सेवा पुगेपनि केहिस्थानहरुमा विद्युत विस्तार तथा काठेपोल प्रतिस्थापन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

७.२.४ आफ्नै नाममा रहेको बिद्युत मिटर प्रयोग गर्ने परिवार

यस नगरपालिका क्षेत्रमा वैकल्पिक ऊर्जाको प्रयोग क्रमशः घटदै गएको पाईन्छ । विशेष गरी खाना पकाउन एल.पि.जी. ग्यासको प्रयोग बढ्दो अवस्थामा रहेको पाईन्छ । स्वच्छ ऊर्जाको रुपमा बायो/गोबरग्याँस, सुधारिएको धुँवाँरहित चुल्हो र घरेलु सोलार प्रयोग गर्ने प्रयोगकर्ताहरु पनि केही पाईन्छ ।

तालिका न.११४: आफ्नो नाममा बिद्युत मिटर जडान अवस्था विवरण

वडा नं.	आफ्नै नाममा मिटर जडान गरिएको घर	आफ्नो नाममा मिटर जडान नगरिएको घर
१	८२६	२१५
२	५०९	९०
३	५४४	१६६
४	५३२	१३०
५	५०५	१५६
६	७५१	१७२
७	८३५	८८
८	१०३०	१२६
९	१०२३	१५५

१०	९२६	३६७
११	६२२	२३६
१२	५७३	२६१
जम्मा	६३७६	१७०५

७.३ सञ्चार तथा प्रविधि

७.३.१ हुलाक तथा पत्रपत्रिका सम्बन्धी विवरण

हुलाक समवन्धि सम्पूर्ण सेवा इलाम नगरपालिका वडा नं. ७ जिल्ला हुलाकवाट सेवा प्रवाह हुने गर्दछ यसको अलवा इलाम बजारमा अवस्थित विभिन्न कुरियरहरुबाट पनि सेवा प्रवाह गर्ने गरेका छन ।

७.३.२ दुरसंचार सेवा सम्बन्धी विवरण

नेपाल दुरसंचार संस्थान तथा अन्य निजि संचारवाट प्रदान गरिने सबै सेवाहरु प्राप्त भएकोछ । यस क्षेत्रमा प्रयोगमा भएका सेवाहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न.११६: घरमा बडान भएको इन्टरनेट सेवाको प्रकार

सि.नं	इन्टरनेट सेवाको प्रकार	प्रयोगको प्रतिशत	कैफियत
१	नेपाल टेलिकम	७३	
२	वर्डलिक	१६	
३	एनसेल	१	
४	सुविसु	७	
५	वेव सरभर	३	
६	डिसहोम जडान गर्ने		
७	वल्ड लिंक		

७.३.३ रेडियो स्टेसन सम्बन्धी विवरण

यस नगरपालिकामा ३ वटा रेडियो स्टेसन स्थापना भएका छन् नगरमा संचालनमा भएको रेडियो FM स्टेसनवाट नियमति संचार सेवा प्रवाह भैरहेको छ ।

तालिका न.११७: रेडियो स्टेसन सम्बन्धी विवरण

सि.नं	रेडियो स्टेसनको नाम	ठेगाना	कैफियत
१	नेपाल वाणी एफ.एम.	मालापथ	
२	इलाम एफ.एम.	ताराकुटी	
३	चियावारी एफ. एम.	भानुपथ	

तालिका न. ११८: आद्युनिक सुविधामा पहुँच सम्बन्धी विवरण

सि.नं.	आद्युनिक सुविधाको पहुँच सम्बन्धी विवरण	प्रयोग गर्ने घरधुरी प्रतिशत
१	रेडियो प्रयोग गर्ने घरधुरी	८३.४ प्रतिशत
२	टेलिभिजन प्रयोग गर्ने घरधुरी	३९.८ प्रतिशत
३	साधारण मोबाईल प्रयोग गर्ने जनता	६७.५ प्रतिशत
४	स्मार्टफोन प्रयोग गर्ने जनता	७८.८ प्रतिशत
५	ट्याबलेट प्रयोग गर्ने जनता	०.६ प्रतिशत
६	कम्प्युटर भएको घरधुरी	१७.१ प्रतिशत
७	ल्यापटप भएको घरधुरी	३८.२ प्रतिशत
८	मोटरसाईकल, स्कूटर भएको घरधुरी	३८.२ प्रतिशत
९	मोटरकार भएको घरधुरी	६ प्रतिशत
१०	रेफ्रिजेरेट प्रयोग गर्ने घरधुरी	५४.३ प्रतिशत
११	वासिङ्गमेसिन प्रयोग गर्ने घरधुरी	१५.९ प्रतिशत
११	एयरकण्डिसनर प्रयोग गर्ने घरधुरी	१.१ प्रतिशत
१३	ट्रक, वस भएको घरधुरी	१ प्रतिशत
१४	ट्र्याक्टर भएको घरधुरी	२.२ प्रतिशत
१५	पंखा भएको घरधुरी	४३.६ प्रतिशत
१६	अन्य	१५.३ प्रतिशत

७.४ आवास तथा भवन

७.४.१ सडक बत्तीको उपभोग अवस्था

वडा नं.	सडक बत्तीको उपभोग गर्ने घर	सडक बत्तीको उपभोग नगर्ने घर	जम्मा
१	१२८	९१०	१०३८
२	८५	५१०	५९५
३	३७	६७२	७०९
४	२४	६३८	६६२
५	८९	५७१	६६०
६	१४३	७८०	९२३
७	१५८	७६२	९२०
८	९३४	२२१	११५५
९	२३१	९४७	११७८
१०	२१६	१०७३	१२८९
११	८१	७७९	८६०
१२	१४२	६९२	८३४

७.४.२ सतहनाला प्रकारका आधारमा घरधुरी

तालिका न. ११९: छानोको प्रकारका आधारमा घरधुरी विवरण

वडा न	कच्ची ढल	पक्की स्लाभलेढाकेको	पक्की स्लाभले नढाकेको	ढलको सुविधा नभएको घर

७.४.५ सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

जिल्लाको सदरमुकाम भएकाले यस इनपा जिल्ला स्थित २५ भन्दा माथि सरकारी कार्यालयका भवनहरू रहेका छन् । सरकारी कार्यालयहरूको आफ्नो भवन भवन रहेको छ । यसका साथै गौतम बुद्ध सभा हल, कोल्डस्टोर, सरकारी कार्यालयहरू र खेलकुदको निमित्त ३ वटा कभडहल रहेको छ ।

तालिका न. १२०: सरकारी भवन सम्बन्धी विवरण

क्रम संख्या	सरकारी भवन	संख्या	कैफियत
१	सरकारी कार्यालय	२५	जिल्लास्थित सरकारी कार्यालय
२	कभड हल	५	सुनगाभा, जि.प्र.का., तल्लोबजार, बरबोटे
३	गौतमबुद्ध सभागृह	१	
४	सार्वजनिक भवन	५	माईस्थान, नारायणस्थान तथा अन्य स्थानहरू
५	बहुतले पार्किङ	१	इलाम बसपार्क
६	ऐतिहासिक चिया कारखाना	१	
७	इलाम चिया बगानमा रहेका पुराना क्वाटर	४	इलाम चिया कमान

७.४.५ पशुवधशालाको विवरण

इलाम नगरपालिकामा १२ वटा वडाहरू भएपनि व्यवस्थित पशुवधशाला वडा न. ७ को बजारक्षेत्रमा छ । साप्ताहिक हटियामा विक्री वितरण गरिने मासुजन्य वस्तुको लागि पशु यँहा वध गरिन्छ । तथापी आधुनिक प्रविधिको कम प्रयोग तथा दिगो व्यवस्थापन हुन नसक्दा यो पशुवधशाला व्यवस्थित हुन सकेको देखिदैन ।

७.४.६ शवदाहस्थल सम्बन्धी विवरण

नगर क्षेत्रमा रहेका जातीय संस्कृती अनुसार दाहसंस्कार गर्ने स्थानको रूपमा वन र डाँडा क्षेत्रमा शवदाहस्थल रहेको छ। यसवाहेक यहाँको अधिकांश मानिसहरूले माईखोलाको राजदुवाली, माईखोला, रातेखोला र केही समुदायले पुवाखोला तर्फ पनि शवदाह गर्ने गराउने गरेको पाईन्छ।

तालिका न. १२१: शवदाहस्थल सम्बन्धी विवरण सम्बन्धी विवरण

क्र.सं	शवदाह स्थलको नाम	स्थान	विवरण
१	चियावारी डाँडा	चियावारी	जातीय संस्कृती अनुसार दाहसंस्कार गर्ने स्थान
२	राजदुवाली	इनपा ९ माईखोला	
३	माईवेनी	इनपा ८ माई र जोगमाई खोलाको दोभान	व्यवस्थित शवदाह स्थल निर्माण भएको
४	माईवेनी	पुवाखोला जलविद्युत गृह भएको स्थान	व्यवस्थित शवदाह स्थल निर्माण भएको
५	पुवाखोला	इ.न.पा ९, इन्टेक	व्यवस्थित शवदाह स्थल निर्माण भएको
६	पुवाखोला	इ.न.पा ४	
७	पुवाखोला	इ.न.पा ६	
८	माईखोला	विसहाते, रलुक	
९	पुवाखोला	इनपा ९ सटके	
१०	रातेखोला	इनपा १२	
११	धजेडाँडा	इनपा ८	
१२	गुम्वाडाँडा	इनपा ६	

परिच्छेद ८ संस्थागत तथा सुशासनको स्थिति

मुलुकको प्रचलित ऐन, कानून, नियम, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरूको अधिनमा रही सम्बन्धित स्थानीय तहहरूले सम्पादन गर्नुपर्ने काम कार्यवाहीलाई व्यवस्थित रूपमा अगाडी बढाउन नेपाल सरकारको नीति अनुरूप सेवा प्रदायक सरकारी कार्यालयहरूले उत्तरदायी भई गुणस्तरीय ढंगबाट कार्य संचालन र व्यवस्थापन गरी सरकारी सेवा तथा सुविधाहरू जनसमक्ष पुऱ्याउने जिम्मेवारी सम्बन्धि सेवा प्रदायक संस्था, निकाय तथा कार्यालय र सो निकायमा जिम्मेवारी वहन गर्ने कर्मचारीहरूलाई अधिकार प्रत्यायोजन गरी सोको जवाफदेहीत पनि सम्बन्धित अधिकारप्राप्त निकायबाट गरिने व्यवस्था छ। जिम्मेवार र अधिकार प्राप्त तह वा निकायले वहन गर्नुपर्ने कार्य प्रवाहको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्ने कार्य अधिकार प्राप्त अधिकारीले समय समयमा अनुगमन गर्दै सोको प्रभावकारीताको अवस्थालाई अझ प्रगाढ र सुदृढ बनाउन सकिन्छ। यसका लागि सम्बन्धित नगर तथा वडाको कार्य संचालनको प्रभावकारिता र सुशासन प्रवर्द्धनमा सुधार गर्न नीतिगत व्यवस्था गरी संस्थागत सुशासनको स्थितिमा सुधार ल्याउन सक्नेछ।

८.१ संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको अवस्था

नेपालको संविधानले स्थानीय तहमा गाउँ, नगर र जिल्ला सभा रहने व्यवस्था गरेको छ। नगरपालिकाको शासन व्यवस्थाको सामान्य निर्देशन, संचालन तथा नियन्त्रण गर्ने अभिभारा नगरपालिकामा रहेको छ। कार्यकारिणी अधिकारको प्रयोग नगर कार्यपालिकाबाट स्वीकृत कार्यविभाजन र कार्यसम्पादन नियमावली बमोजिम हुने व्यवस्था अनुसार यस इलाम नगरपालिकाको स्थानीय तहबाट सेवा लिने दिने कार्यमा सुशासनको प्रत्याभूती गराउने कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न गराउन यस यस इलाम नगरपालिकाले वडास्तरसम्मक संगठनात्मक तथा मानव संसाधनको व्यवस्था गरेको छ।

८.१.१ वडा संचालनको संगठनात्मक ढाँचा

इलाम नगरपालिकाले प्रत्यायोजन गरेको अधिकार तथा सेवा प्रवाहको लागि यस वडामा निर्वाचित वडा समिति ५ जना र थप ५ जना नियमित कर्मचारीहरू रहेका छन्। यसको अलावा आवश्यकता अनुसार अन्य प्राविधिक कर्मचारीको व्यवस्था नगरपालिकाले गर्ने गरेको छ।

८.१.२ नगर विषयगत शाखा तथा मानव संसाधनको अवस्था

तालिका न. १२२: वडाको विषयगत शाखाहरूको विवरण

क्र.सं	विषयगत शाखा तथा समितिहरू	संयोजक	अन्य सदस्यहरू	कैफियत
१	आर्थिक विकास			
२	सामाजिक विकास			
३	पूर्वाधार विकास			
४	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन			
५	महिला			
६	दलित			
७	पर्यटन			
८				
९				

८.१.३ वडामा रहेका संघीय, प्रदेश, जिल्ला तथा नगरस्तरीय कार्यालय तथा निकायहरु

तालिका न.१२३: वडा क्षेत्रमा रहेका सरकारी कार्यालय तथा निकाय सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	कार्यालयको नाम	ठेगाना	सम्पर्क नं.	सेवा प्रवाहको किसिम
१	जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय	इनपा ७		
२	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	इनपा ७		
३	जिल्ला प्रहरी कार्यालय	इनपा ७		
४	जिल्ला मालपोल कार्यालय	इनपा ७		
५	सशस्त्र प्रहरी वल	इनपा ७		
६	जिल्ला वन कार्यालय	इनपा ७		
७	जिल्ला हुलाक कार्यालय	इनपा ७		
८	जिल्ला नापी कार्यालय	इनपा ७		
९	जिल्ला शिक्षा कार्यालय	इनपा ७		
१०	कृषि ज्ञान केन्द्र, इलाम	इनपा ७		
११	जिल्ला पशुपंक्षि कार्यालय, इलाम	इनपा ७		
१२	उच्च अदालत	इनपा ७		
१३	जिल्ला अदालत	इनपा ७		
१४	जिल्ला घरेलु कार्यालय	इनपा ७		
१५	सडक डिभिजन कार्यालय, इलाम	इनपा ७		
१६	इलाम नगरपालिकाको कार्यालय	इनपा ७		
१७	जिल्ला अस्पताल	इनपा ७		
१८	जिल्ला सरकारी बकिल कार्यालय	इनपा ७		
१९	नेपाल दुरसंचार कार्यालय	इनपा ७		
२०	नेपाल विद्युत प्राधिकरण, जिल्ला शाखा	इनपा ७		
२१	जिल्ला खेलकुद समिति	इनपा ७		

८.१.४ विगत ५ आर्थिक वर्षको बजेट विवरण

तालिका न.१२४: वडको आ.व. ०७६।०७७ देखि ०८०।८१ सम्म ४ वर्षको क्षेत्रगत बजेट वितरणको अवस्था

सिनं.	क्षेत्र	०७६/०७७	०७७/०७८	०७८/७९	०७९/८०	०८०/८१
१	आर्थिक विकास					
२	सामाजिक विकास					
३	पूर्वाधार विकास					
४	सुशासन तथा संस्थागत कार्यक्रम					
५	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन					
	जम्मा					

८.१.५ अचल सम्पत्ति विवरण

तालिका न.१२५: नगरपालिकाको अचल सम्पत्ति विवरण

क्र.सं	अचल सम्पत्तिको विवरण	एकाई	परिमाण	कैफियत
१				
२				
३				

८.२ सेवा सुविधा संचालन र व्यवस्थापन

८.२.१ उपलब्ध सेवा सुविधाको प्रकार

निर्वाचित प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूका लागि निम्नानुसारको सेवा सुविधाहरूको व्यवस्था रहेको छ ।

तालिका न.१२६: बडावाट उपलब्ध सेवा सुविधाको विवरण

सि.नं.	सेवा सुविधाको प्रकार	निर्वाचित पदाधिकारी	बडा समिति	कर्मचारीहरू	उपसमितिहरू	स्वयंसेवकहरू
१	वैठक भत्ता	√	√	√		
२	भ्रमण भत्ता	√	√	√		
३	आवास सुविधा					
४	संचार सुविधा					
५	यातायात सुविधा			√		
६	लत्ता कमडा					
७	विमा	√	√	√		√
८	औषधी उपचार					
९	अन्य					

८.२.२ सेवा प्रवाह प्रक्रिया र पृष्ठपोषण

सेवा लिन आउनेहरूको लागि सेवा प्रवाह गर्दै आएका सेवाहरूको विवरण निम्नानुसार रहेका छन् ।

तालिका न.१२७: नगरपालिका कार्यालयमा भएको सेवा प्रवाह प्रक्रिया विवरण

सि.नं.	सेवा सुविधाको प्रकार	सुविधाको अवस्था	संचालन प्रक्रिया	पृष्ठपोषण
१	पिउनेपानीको व्यवस्था	छ		
२	सौचालनको व्यवस्था	छ	खुला	
३	सेवा लिन आउदा वस्ने व्यवस्था	छ	पालैपालोको व्यवस्था	
४	संचारको व्यवस्था (टेलिफोन, इन्टरनेट)	छ	सहज उपलब्ध हुन्छ	
५	यातायातको (आवत जावतमा सहजता)	छ		
६	नगरिक वडापत्र	छ		
७	सोधपुछको व्यवस्था	छ		
८	चिया खाजा खाने व्यवस्था	छ	कार्यालय परिसरमा संचालित	

९	पार्किङ्गको व्यवस्था	छ		
१०	स्तनपान कक्ष	छैन		

द.३ संस्थागत सम्बन्ध र नागरिक संगठन

द.३.१ नगर भित्रका टोल विकास संस्थामा आवद्धता विवरण

यस नगरपालिकामा विगतमा गठन गरिएको टोल विकास संस्थाहरु भएतापनि केही टोलहरु सक्रिय छन् भने केही निष्क्रिय भएको कारण पुन नयाँ टोलहरु निर्माणको चरण नगरपालिका रहेको छ । हाल नगरपालिकाले सबै वडाहरुमा टोलविकास संस्था गठन तथा परिचालन शुरुवात गरिरहेकोछ ।

तालिका न.१२८: टोलविकास संस्था आवद्ध घरधुरीको विवरण

वडा	छ	छैन	जम्मा
१	६४२	३९८	१०४०
२	१२१	४७८	५९९
३	५००	२०९	७०९
४	४३१	२२८	६५९
५	८६०	२७५	११३५
६	७५४	१६९	९२३
७	८०३	११९	९२२
८	४७०	६८०	११५०
९	८६९	३०९	११७८
१०	१००४	२८५	१२८९
११	३७७	४८२	८५९
१२	५४८	२८७	८३५

द.३.२ परम्परागत समूह तथा समुदायमा आधारित संस्था विवरण

इलाम नगर भित्र परम्परागत समूह तथा समुदायमा आधारित संस्थाहरु गठन भएका छन् । समूह तथा समुदायमा आधारित संस्थाहरुको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न. १२८: विभिन्न संस्थाहरुमा परिवारका सदस्यहरुको आवद्धता विवरण

क्र.सं.	परम्परागत समूह तथा समुदायमा आधारित संस्था	स्थान तथा टोल	उद्देश्य	कैफियत
१	सनातन धर्म सेवा समिति	माईस्थान	धर्मसंस्कृतीको रक्षा	
२	इलाम साहित्य कला केन्द्र	माईस्थान	साहित्य संस्कृती र कला संरक्षण र विकास	
३	ब्रह्मकुमारी राजयोग	नवीनप्रगती कुलधारा	मोटिभेसन, ध्यान, योगा तथा धार्मिक	
४	राधामाधव समिति	माईस्थान	धार्मिक	
५	सत्य साई सेवा केन्द्र	नारणयण स्थान	धार्मिक	
६	नेवा: भाषा संस्कृती समाज	कुलधारा	संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास	
७	मिसाखल	चोकवजार	संस्कृती र कलाको संरक्षण र विकास	

तालिका न. १२८: विभिन्न संस्थाहरूमा परिवारका सदस्यहरूको आवद्धता विवरण

सि.नं.	संस्था	आवद्धता संख्या	कैफियत
१	सहकारीमा आपद्धता	१७४४	
२	टोलविकास संस्थामा आवद्धता घरधुरी	४९००	
२	वैक तथा वित्तिय संस्थामा आवद्धताघरधुरी	२८२३	
३	विभिन्न संस्थामा आवद्धता घरधुरी	३८१०	

८.३.३ गैससको विवरण र वार्षिक बजेट

स्थापित तथा कार्यरत गैससहरू भएता पनि वार्षिक बजेट बडा तहसम्म प्राप्त हुन सकेको छैन । गैससहरूको विवरण विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका न.१२९: वडापालिका क्षेत्रमा कृयाशिल गैससहरूको विवरण

क्रसं.	नाम	स्थापना	कार्यक्षेत्र	कार्यक्रम	कैफियत
१	सुनगाभा विकास संस्था	२०३९	इलाम जिल्ला	सामुदायिक विकास	
२	हरितनगर महिला समुह	२०७०	इलाम जिल्ला	सामुदायिक विकास	
३	महिलाकल्याण		इलाम जिल्ला	सामुदायिक विकास	
४	नेत्रज्याती संघ		इलाम जिल्ला	आखा उपचार	
५	सहयात्रा नेपाल		इलाम जिल्ला	सामुदायिक विकास	
६	लवकुश फाउण्डेशन		इलाम जिल्ला	सुधारकेन्द्र	
७	सहयोगी हात		इलाम जिल्ला	स्वास्थ्य सेवा	
८	हृदयरोग निवारण प्रतिष्ठान		इलाम जिल्ला	मुटुरोग उपचारमा सहयोग	
९	अर्बुदरोग निवारण संस्था		इलाम जिल्ला	अर्बुदरोग निवारणमा सहयोग	
१०	मनव अधिकारका लागि शान्ति कार्य समिति		इलाम जिल्ला	मनवअधिकार	
१२	हरित शान्ति अभियान		इलाम जिल्ला	फाहोरमैला व्यवस्थापन	
१३	गैसस महासंघ		इलाम जिल्ला	गैससहरूको हकहित	

८.३.४ नगरपालिकाले संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू

तालिका न.१३०: नगरपालिका संचालन गरेका प्रमुख कार्यक्रम विवरण

सि नं.	क्षेत्र	मुख्य कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको विवरण
१	संस्थागत तथा सुशासन	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रशासनिक तथा सांगठनिक सुदृढीकरण, कार्यालय व्यवस्थापन ● क्षमता विकास तालिम, ● प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको सेवा सुविधा, विमा आदीको व्यवस्थापन, ● सहज सेवा प्रवाह, ● प्रभावकारीता अभिवृद्धि सम्बन्धी, प्रविधिको प्रयोग ● वित्तिय व्यवस्थापन तथा श्रोत परिचालन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन

		<ul style="list-style-type: none"> ● संस्थागत सम्बन्ध विस्तार, शांति सुरक्षाको व्यवस्थापन ● तथ्यांक व्यवस्थापन र प्रविधिहरुको प्रवर्द्धन तथा विकास
२	भौतिक पूर्वाधार तथा शहरी विकास सम्बन्धि कार्यक्रम	<ul style="list-style-type: none"> ● वाटोहरुको निर्माण, मर्मत सुधार, . ● सत्रैको लागि विद्युत सेवाको उपलब्धता ● बजार व्यवस्थापन, पार्किङको व्यवस्था, बहुतले पार्किङ निर्माण, सिटी मार्ट निर्माण
३	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	<ul style="list-style-type: none"> ● पार्क उद्धानहरुको निर्माण तथा संचालन ● ताल पोखरीहरुको संरक्षण, सुधार ● पानीका श्रोतहरु संरक्षण र व्यवस्थापन ● विपद् जोखिमको वडा स्तरमा समिति निर्माण र परिचालन
४	सामाजिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● आदर्श माविलाई प्रदेश स्तरीय नमूना मावि निर्माण ● स्वास्थ्य सेवा सुधार तथा विस्तार, आखाँ अस्पताल संचालन, विभिन्न स्वास्थ्य सिविरहरु संचालन, ● खनेपानी सरसफाइको उचित व्यवस्थापन ● फोहोरमैला नियमित व्यवस्थापन, ढल निर्माण र व्यवस्थापनको कार्य ● सार्वजनिक सौचालयको व्यवस्थापन ● भषा धर्म संस्कृतीको संक्षण ● कला संस्कृति , सम्पदा सुधार कार्यक्रम ● शान्ति सुरक्षाको प्रत्याभूती
५	आर्थिक विकास	<ul style="list-style-type: none"> ● पर्यटन विकास कार्यक्रम ● रोजगारी प्रवर्द्धन ● कौशिक्षेती प्रवर्द्धन ● हाटबजार व्यवस्थापन ● उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन

८.४ ऐन, नीति, नियम र कार्यप्रणाली

इलाम नगरकार्यपालिकाले तर्जुमा गरेका ऐन, कानून, कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरु

- इलाम नगरपालिका कर्मचारी व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- इलाम न पा को प्रशासकीय कार्यविधि नियमित गर्ने ऐन
- पर्यटन प्रवर्द्धन समिति निर्देशिका, २०७४
- खेलकुद निर्देशिका
- इलाम नगरपालिका न्यायिक समिति (कार्यविधि सम्बन्धी) ऐन, २०७४
- साहित्य, कला, संगीत प्रतिष्ठान सञ्चालन निर्देशिका, २०७४
- इलाम नगरपालिका, सहकारी ऐन, २०७४
- आर्थिक व्यवस्थापन ऐन, २०७५
- इलाम नगरपालिका, विनियोजन ऐन, २०७५
- कर तथा गैरकर राजश्व उठाउने ऐन, २०७५
- इलाम नगरपालिका धार्मिक तथा साँस्कृतिक निर्देशिका, २०७५
- इलाम नगरपालिका विपद् व्यवस्थापन ऐन, २०७५
- इलाम नगरपालिका शिक्षा ऐन, २०७५
- इलाम नगरपालिका, गौतम बुद्ध सभागृह सञ्चालन निर्देशिका, २०७५

इलाम नगरपालिकाको वस्तुगत विवरण २०८१

- नगरपालिकामा करारमा प्राविधिक कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने कार्यविधि, २०७५
- इलाम नगरपालिका, शिक्षा नियमावली (राजपत्र)
- अपागता परिचय पत्र कार्यविधि
- नगर आदिवासि समिति कार्यविधि २०७५
- नगर महिला समिति कार्यविधि २०७५
- विनियोजन ऐन २०७६
- आर्थिक ऐन २०७६/०७७
- पूर्वाधार सम्बन्धी ऐन २०७६
- सरसफाई ऐन २०७६
- अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण कार्यविधि २०७९
- इलाम नगरपालिका भूउपयोग कार्यविधि २०७९
- इलाम नगरपालिकाआर्थिक सहायता तथा अनुदान कार्यविधि २०७९
- गाई खरिदमा अनुदान कार्यविधि २०७९
- नगर कृषि प्रवर्द्धन समिति कार्यविधि २०७९
- लैससास रणनीति २०७९
- स्वास्थ्य हेल्प डेस्क कार्यविधि २०७९